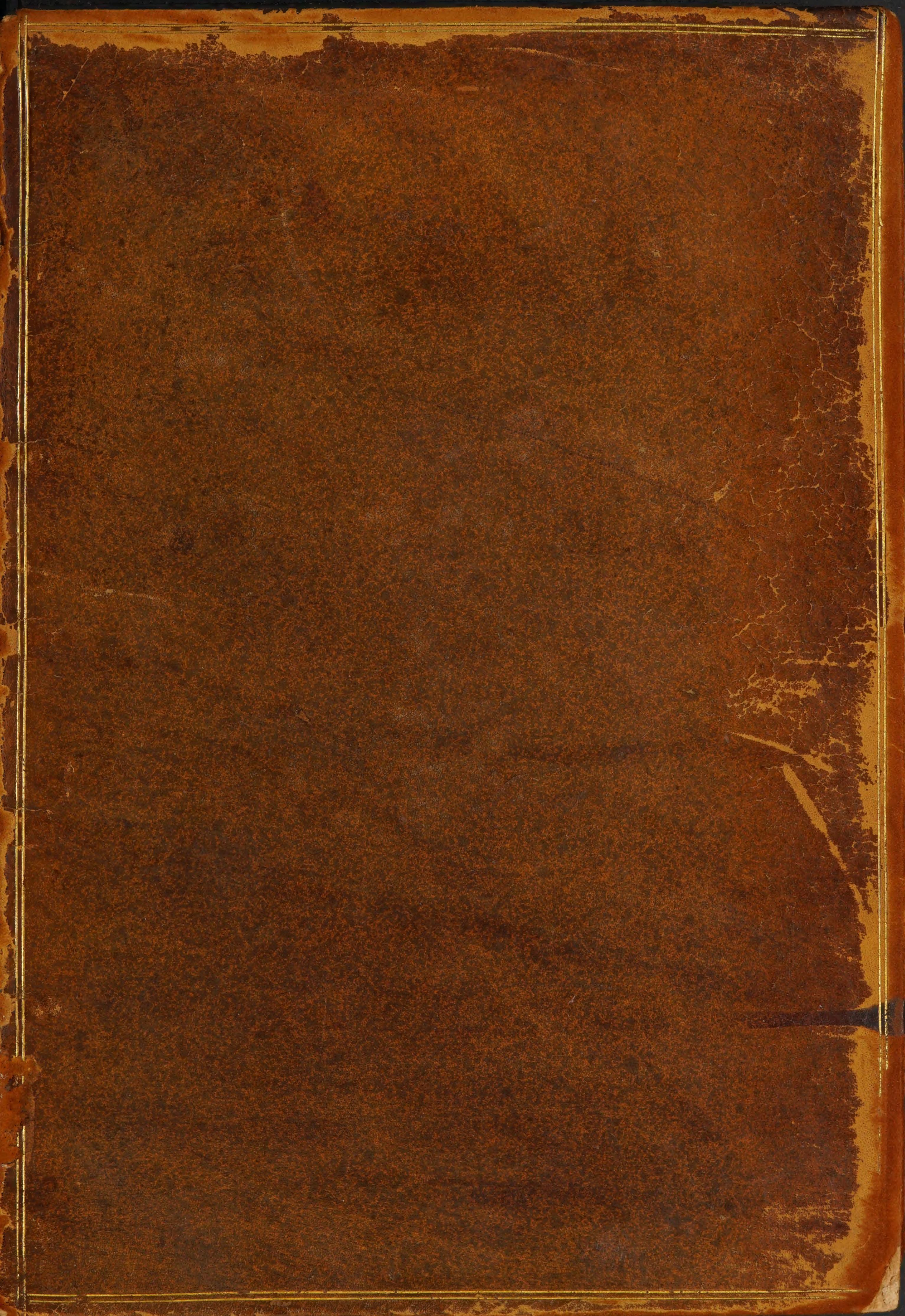

FLORUS
EDIT
ANTIQ

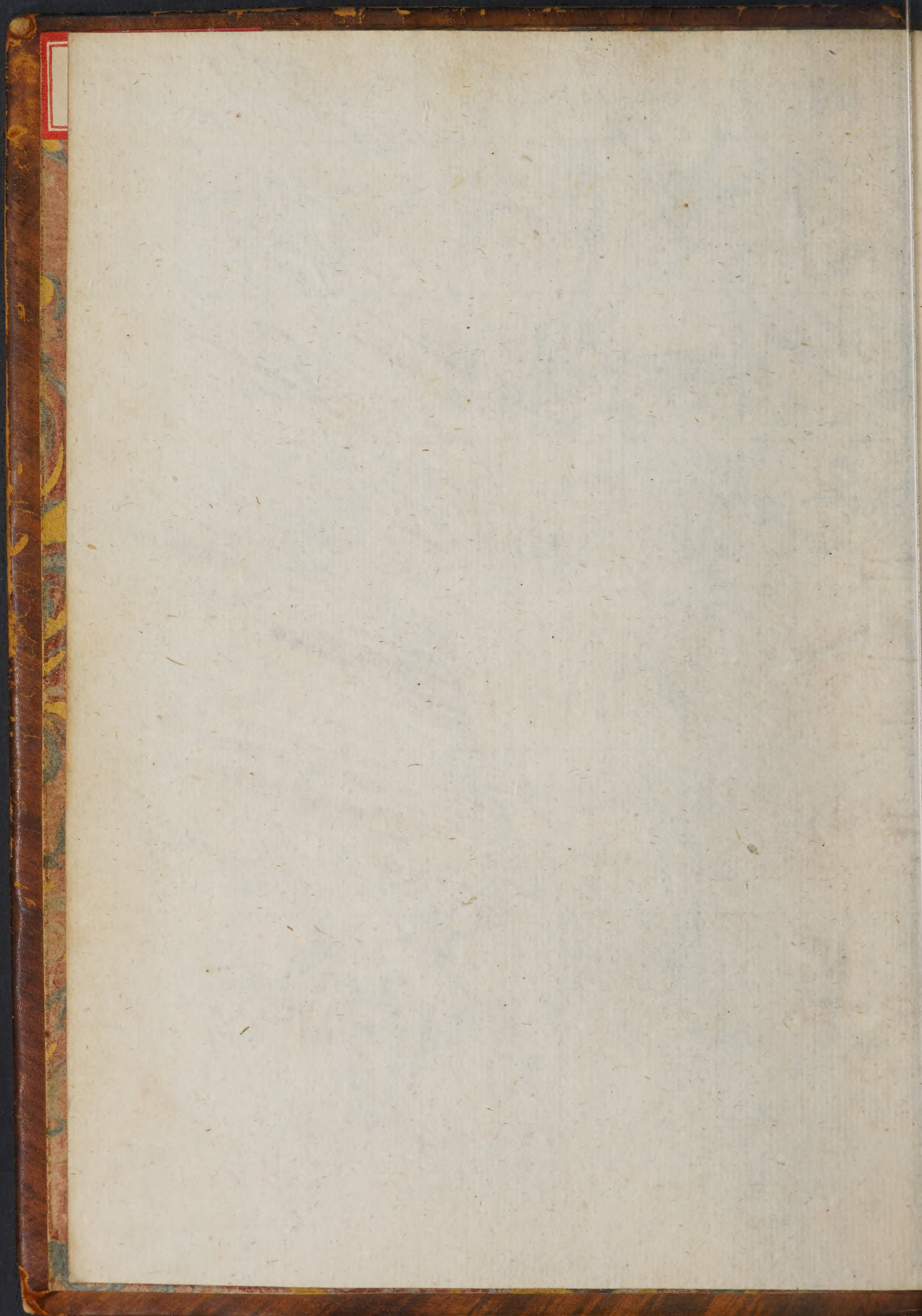
S. 14

4

Hopetoun.

LVTII FLORI GESTORVM ROMA
NORVM EPITHOMA INCIPIT.

POpulus romanus a rege Romulo in Cæsarem Augustum septingentos per annos tantum operũ pace belloq; gessit : ut si quis magnitudinẽ ĩpii cũ ãnis cõferat ætatẽ ultra putet: Ita late p orbẽ terraꝝ arma circũtulit:ut q res eius legũt:nõ unius populi sed generis hũani facta discãt. Nã tot laboribus piculisque iactatus ẽ:ut ad cõstituẽdũ eius ĩperiũ cõtẽdisse uirtus & fortuna uiderent. Quare cũ præcipue hoc quoq; sicut cætera:opæ preciũ sit cognoscere:tamẽ quia ipsa sibi obstat magnitudo rerũq; diuersitas aciẽ intẽtionis abrumpit:faciã quod solẽt:qui terraꝝ situs pingunt.in breui quasi tabella totam eius imaginem amplectar non nihil ut spero ad admirationẽ principis populi collaturus:si pariter atq; ĩ semet uniuersã magnitudinẽ eius ostẽdero. Si quis ergo populũ romanũ quasi hominẽ consideret:totãq; eius ætatẽ percenseat : ut cœperit : utque adoleuerit:

ut quasi ad quēdam iuuētæ florē puenerit: ut postea uelut cōsenuerit: quatuor gradus processusq; eius inueniet. Prima ætas sub regibus fuit prope. ccl. p ānos quibus circū ipsā matrē suā cū finitimis Luctatus ē. Hæc erit eius īfātia. Sequēs a bruto Collatinoq; cōsulibus in Appium Claudium Quintum Fuluiū cōsules. cc. ānos patet: quibus Italiā subegit. Hoc fuit tēpus uiris armisq; incitatissimū: Ideo quis adulescentiā dixerit. Dehinc ad Cæsarē Augustū. ccl. āni: qbus totū orbē pacauit. hic iā ipsa iuuēta īperii & q̄si quædā robusta maturitas. A Cæsare Augusto i sæculū nostrū: aut nō multo minus āni. cc. qbus inertia Cæsaꝝ quasi cōsenuit atq; decoxit: nisi q sub Traiano principe mouet lacertos. & præter spē ōniū senectus īperii quasi reddita iuuētute reuirescit.

Primus ille & urbis & imperii conditor Romulus fuit a Marte genitus & Rhea Siluia. hæc de se sacerdos grauida confessa est: nec mox fama dubitauit: cum Amulii imperio abiectus in profluētem cum Remo fratre nō potuit extingui. siquidem & tiberinus ānem repressit. & relictis catulis lupa uagitum secuta ubera admouit infātibus matremq; se gessit. sic repertos apud

arborē Fa1

arborē Faustulus regis pastor tulit in casam atque educauit. Alba tunc erat latio caput Iulii opus: Nā Lauiniū patris Eneæ contēp. serat. ab his Amulius iam septima sobole regnabat: fratre pulso Numitore: cuius ex filia Romulus. Igitur prima iuuente face patruū Amulium ab arce deturbat. auum reponit. ipse fluminis amator & montium: apud quos erat educatus mœnia nouæ urbis agitabat. gemini erāt. uter auspicaretur & regeret adhibuere piacula. Rhem9 mōtē auentinū: hic palatinū occupauit. prior ille sex uultures: hic postea sed duodecī uidit. sic uictor augurio urbē excitat: plenus spei bellatricem fore. ita illi assuetæ sanguini & prædæ aues pollicebantur. ad tutelā nouæ urbis sufficere uallum uidebatur: cuius dū irridet angustias Rhem9 idq; īcrepat saltu: dubium an iussu fratris occisus est. prima certe uictima fuit. munitionemque urbis nouæ sanguine suo consecrauit. imaginem urbis magisq̄ urbem fecerat. Incolæ deerāt. erat in proximo lucus. hunc asylum facit. & statim mira uis hominum latini tusciq; pastores: quidam & transmarini phryges: qui sub Enea Archades qui sub Euandro duce influxerant. Ita ex uariis quasi ele-

mẽtis cõgregauit corpus unum:p opulumq; romanũ ipse fecit:res erat unius ætatis:populus uiroꝝ. Itaq; matrimonia a finitimis petita:quia nõ impetrabãt':manu capta sũt. Simulatis quippe ludis equestribus:uirgĩes quæ ad spectaculũ uenerãt:prædæ fuere:& hæc statim causa bellorum. Pulsi fugatiq; Veiẽtes.ceninẽsiũ captũ ac dirutũ est oppidum.spolia insuper opima de rege:Feretrio Ioui manibus suis rex reportauit. Sabinis ꝓditæ portæ p uirginẽ:nec dolo:sed puella preciũ rei:quã gerebant ĩ sinistris:petierat. dubiũ clypeos an armillas. Illi ut & fidem soluerẽt & ulciscerent':clypeis obruere. Ita admissis ĩtra mœnia hostibus:atrox in ipsõ foro pugna:adeo ut Romulus Iouẽ oraret: ut fœdã suoꝝ fugam sistetet. Hic tẽplũ est Stator Iupiter:tandẽ sæuiẽtibus ĩt ruenere raptæ laceris comis.Sic pax facta cum Tatio: fœdusq; percussum : secutaq; res mira dictu:ut relictis sedibus suis : nouã in urbẽ hostes demigrarent : & cum generis suis auitas opes pro dote sotiarent.Auctis breui uiribus hunc Rex sapientissimus statum rei publicæ imposuit.ut Iuuẽtus diuisa per tribus : in equis & in armis ad subita bella excubaret. Consilium rei pnblicæ penes

senes esset:q

ſenes eſſet:qui ex auctoritate patres:ob æta tem ſenatus uocabatur. Hiis ita ordinatis: cum repente contionem haberet:ante urbẽ apud capreæ paludem e conſpectu ablatus eſt. Diſcerptum aliqui a ſenatu putant ob aſperius ingenium: ſed aborta tempeſtas ſoliſq; defectio conſecrationis ſpeciem præbuere. Cui mox Iulius proculus fidẽ fecit. uiſum a ſe Romulum affirmãs auguſtiore forma q̃ fuiſſet.mãdare præterea ut ſe pro numine acciperent. Quirinum in cælo uocari placitum diis: ita gentium Roma potiretur.

De Numa Pompilio.

ſ Vcceſſit Romulo Numa Pompilius: quẽ curibus ſabinis agentem ultro petiuere:ob inclitam uiri religionẽ. Ille ſacra & cerimonias omnemq; cultum deorũ immortalium docuit. Ille pontifices: Augures: alios: cæteroſq; per ſacerdotia: ãnum quoq; ĩ.xii.menſes:faſtos dies nephaſtoſq; deſcripſit. Ille ancillia:atq; palladiũ ſecreta quædã imperii pignora: Ianũq; geminũ:fidẽ pacis ac belli:ĩ primis focu ueſtæ uirginibus colẽdũ d'dit:ut ad ſimulacrũ cæleſtiũ ſideꝝ cuſtos ĩpii flãma uigilar&. Hæc õnia q̃ſi moitu deæ egeriæ:quo magis barbari acciperẽt:

eo deniq; ferocẽ populũ redegit:ut quod ui & iniuria occupauerat imperium:religione atq; iuſtitia gubernaret.

De Tullo hoſtilio.

e Xcipit Pompilliũ Numã Tullus Hoſtilius:cui in honorẽ uirtutis regnum ultro datũ.Hic omnẽ militarẽ diſciplĩam: artẽq; bellãdi cõdidit. Itaq; mirũ immodũ exercita iuuẽtute:prouocare auſus albanos grauẽ & diu principẽ populũ.Sed cum pari robore frequẽtibus prœliis utriq; cõminuerent:miſſo in cõpendiũ bello Horatiis curiatiiſq; trigeminis hinc atq; inde fratribus utriuſq; populi fata cõmiſſa ſũt. Anceps & pulchra cõtẽtio:exituq; ipſo mirabilis.tribus qppe illinc uulneratis : hinc duobus occiſis: qui ſupererat horatius addito ad uirtutem dolo:ut diſtraheret hoſtẽ ſimulat fugã :ſinguloſq; put ſeq poterãt adortus exuperat. Sic rarũ alias decus unius manu parta uictoria ẽ.quam ille mox parricidio fœdauit. Flentẽ ſpolia circa ſe ſpõſi quidẽ ſed hoſtis ſororem uiderat. hunc tã immaturum uirginis amorem ultus eſt ferro.citauere leges nefas : ſed abſtulit uirtus patricidam : & facinus intra gloriam fuit.nec diu in fide manſit albanus. Nam fidenate bello miſſi

in auxilium

in auxilium ex fœdere medii inter duos expectauere fortunam. Sed Rex callidus ubi inclinare se socios ad hostem uidet: tollit animos quasi ipse mandasset: spes inde nostris: metus hostibus. sic fraus proditorum irrita fuit. Itaq; hoste uicto ruptorē fœderis Metium Suffetū religatū īter duos currus pernicibus equis distrahit: albamq; ipsam quamuis parentem emulam tamen dirruit. prius cū omnes opes urbis ipsumq; populū romā trāstulisset. Prorsus ut consanguinea ciuitas nō perisse sed i suum corpus redisse rursus uideretur.

De Anco Martio.

a Ncus deinde martius nepos ex filia Pōpilii pari īgenio. Hic igit̄ & mœnia muro āplexus est: & īterfluentē urbi tyberinū ponte cōmisit. hostiamq; ī ipso maris fluminisq; confinio coloniā posuit. iam tū uidelicet præsagiens animo futurorum: ut totius mundi opes & cōmeatus illo ueluti maritimo urbis hospitio reciperentur.

De Tarquinio prisco.

t Arqnius postea priscus quāuis trāsmarinæ originis regnū ultro petēs accipit ob īdustriā atq; elegātiā: qppe q oriundus coritho græcū ingeniū italicis artibus mis-

cuisset. Hic & senatus maiestatem numero ampliauit: & cẽturiis tribus auxit: quanuis Actius Nauius numerũ augeri prohibebat sũmus augurio: quẽ Rex in experimentum rogauit: fieri ne posset: quod ipse mẽte conceperat: Ille rẽ expt⁹ augurio: posse respõdit. atqui hoc ĩquit agitabã: an cotẽ illã secare nouacula possem: augur potes ergo inquit. & secuit. Inde romãis sacer auguratus. Neq; pace tarquinius q̃ bello promptior. xii. nãq; tusciæ populos frequẽtibus armis subegit. & inde fasces: trabeæ: curules: anuli: faleræ: paludamenta: pretexta: inde q̃ aureo curru quatuor eqs triũphat. togæ pictæ: tunicæq; palmetæ. omnia deniq; decora & insignia: quibus imperii dignitas eminet.

De Seruio Tullio.

[S]Eruius Tullius deinceps gubernacula urbis inuadit: nec obscuritas inhibuit quãuis matre serua creatũ. Nãm ob eximiã indolem uxor tarquinii tanaquil liberaliter educarat: & clarũ fore uisa circa caput flãma pmiserat. Ergo ĩter tarqnii mortẽ admittẽte regina substitutus ĩ locũ regis: quasi ad tẽpus regnũ dolo partũ sic egit ĩdustria: ut iure adeptus uideret̃. Ab hoc populus romanus relatus ĩ cẽsum: digestus ĩ classes: curiis

atq; collegiis

atq; collegiis distributus: sũmaq; regis so-
lertia ita est exordinata res publica: ut õnia
patrimonii: dignitatis: ætatis: artium: officio-
rumq; discrimina in tabulis referrent: ac si
maxima ciuitas minimæ domus diligentia
continneretur.

De Tarquinio superbo.

p Ostremus omniũ fuit regũ Tarquinius: cui cognomẽ supbo ex moribus datũ. Hic regnũ auitum: quod a Seruio tenebatur: rapere maluit q̃ expectare: immissisque ĩ eum pcussoribus scelere partã potestatem nõ melius egit: q̃ acquisierat. Nec abhorrebat moribus uxor tullia: quæ ut uirũ regem salutaret: supra cruentũ patrẽ uecta carpẽto cõsternatos equos egit. sed ipse ĩ senatũ cedibus in omnis superbia: quæ crudelitate grauior est bonis grassatus: cum sæuitiam iam domi factigasset: tandem in hostes cõuersus est. sic ualida oppida in latio capta sunt Ardea: otriculum: gabii. suessa pometia. Tum quoque cruentus in suos: neq; enĩ filiũ uerberare dubitauit: ut simulãti trãsfugã aput hostes hĩc fides esset: cui Gabiis ut uoluerat recepto: atq; p nuntios cõsulenti quid fieri uellet: eminentia forte

papauerum capita uirgula excutiens cum per hoc interficiendos esse principes intelligi uellet : quæ superbia sic respondit. tamẽ de manubiis captarum urbium templum errexit : quod cum inauguraretur : cedentibus cæteris deis : mira res dictu: restitere iuuentas & terminus. Placuit uatibus contumatia numinum: siquidem firma omnia & æterna pollicebantur : sed illud horrendum : q molientibus cedem ĩ fundamẽtis humanum repertum est caput: nec dubitauere cũcti monstrum pulcherrimum impii sedem caputq; terrarum promittere. tam diu supbiã regis populus romanus ppessus est : donec aberat libido. hãc ex liberis eius importunitatẽ tollerare non potuit : quorũ cum alter ornatissimæ fœminæ lucretiæ stuprum intulisset : matrona dedecus ferro expiauit : imperium tum regibus abrogatum.

Anacephaleosis de. vii. regibus.

h Aec est prima ætas populi romani & quasi infantia : quam habuit sub regibus. vii. quadam fatorum industria : tam uariis ingenio ut rei publicæ ratio & utilitas postulabat. Nam quid Romulo ardentius ? tali opus fuit ut inuaderet

regnũ? Quid

regnum? Quid Numa religiosius? ita res poposcit: ut ferox populus deorum metu mitigaretur. Quid ille militiæ artifex Tullus bellatoribus uirisq̃ necessarius? ut acueret ratione uirtutem. Quid ædificator Ancus? ut urbem colonia extenderet: ponte iungeret: muro tueretur. Iam uero Tarquinii ornamenta & insignia: quantã principi populo addiderunt ex ipso habitu dignitatem? Actus a Seruio census quid effecit: nisi ut ipsa se nosset res publica. Postremo superbi illius importuna dominatio: non nihil immo uel plurimum profuit. Sic enim effectum est: ut agitatus iniuriis populus cupiditate libertatis incenderetur.

De mutatione rei publicæ.

i Gitur Bruto collatinoque ducibus & auctoribus: quibus ultionem sui moriẽs matrona mandauerat. populus romanus ad uindicandum libertatis ac pudicitiæ decus: quodam quasi instinctu deorum concitatus Regem repẽte destituit. bona diripit. agrũ marti suo cõsecrat. ĩperiũ in eosdẽ libertatis suæ uindices transfert. mutato tamẽ & iudice & nomine: quippe ex perpetuo annuũ

placuit:ex singulari duplex : ne potestas so- litudine uel mora corrumperetur : consulesq; appellauit pro regibus : ut consulere se ci- uib⁹ suis debere meminisset. Tãtũq; libertatis nouæ gaudium incesserat : ut uix mutati status fidem caperent : alterumq; ex consu libus tantum ob nomen & genus regium fascibus abrogatis urbe dimitterent. Itaque substitutus Horatius Publicola ex summo studio annixus est ad augendam liberi po- puli maiestatem : nam & fasces ei ꝓ libera contione submisit : & ius ꝓuocationis ad- uersus ipsos dedit : & ne spetie arcis offen- deret:eminẽtes ædes suas ĩ plana submisit. Brutus uero fauori ciuium etiã domus suæ clade & parricidio uellificatus est. Quippe cum studere reuocandis in urbem regibus liberos suos comperisset : protraxit in forũ: & contione media uirgis cecidit : & securi percussit : ut plane publicus parẽs ĩ locum liberorum adoptasse sibi populum roma- num uideretur. Liber iam hinc populus romanus prima aduersus exteros arma pro libertate corripuit : mox pro finibus : de inde pro sociis : tum gloria & imperio la- cessentibus assidue usque quaque fini- timis:qppe cũ patrii soli gleba nulla esset: sed statmi po

ſed ſtatim pomerium mediuſq; iter latium & tuſcos quaſi in quodam biuio collocatus omnibus portis in hoſtem incurreret: donec quaſi contagione quadam per ſingulos itũ eſt: & proximis quibuſque corruptis totam italiam ſub ſe redegerunt.

Bellum ethruſcum rege porſenna.

p Vlſis ex urbe regibus prima pro libertate arma corripuit. Nã porſenna rex ethruſcorum ingentibus copiis aderat: & tarquinios manu reducebat. Hunc tamen quãuis & armis & fame urgeret: occupatoq; ianiculo ipſis urbis faucibus ĩcubaret: ſuſtinuit: repulit: nouiſſime etiã tãta admiratione perculit: ut ſuperior ultro cũ pene uictis amicitiæ fœdera feriret. Tunc illa romana pericl'a atque miracula Horatius: Mutius: cloelia: quæ niſi in annalibus forent: hodie fabulæ uiderentur. Quippe Horatius cocles poſtq̃ hoſtes undique inſtantes ſolus ſubmouere non poterat: ponte reciſo trãſnatat tiberim: nec arma dimittit. Mutius ſceuola regem per inſidias in caſtris eius aggreditur: ſed ubi fruſtratum circa purpuratum eius ictum tuetur: ardẽtibus focis iniicit manum: terroremq; geminat dolo. Vt ſcias inquit quem uirũ

effugeris idem trecenti iurauimus. Cum interim (immane dictu) hic interitus: ille trepidaret: tanquã manus regis arderet. Sic quidem uiri. Sed ne quis sexus a laude cessaret: ecce & uirginũ uirtus. Vna ex obsidibus regi data elapsa custodiã cloelia per patrium flumen equitabat. & rex quidem tot tantisq; uirtutũ territus monitis ualere liberosq; esse iussit. Tarquinii tam diu dimicauerunt: donec Arontem filium regis manu sua brutus occidit: supq; ipsũ mutuo uulnere expirauit. Plane quasi adulterum ad inferos usq; sequeretur.

Bellum latinum.

l Atini quoq; tarquinios afferebãt æmulatione & inuidia: ut populus qui foris dominabat᷑: saltem domi seruiret. Igit᷑ õne latiũ Manilio tusculano duce quasi ĩ regis ultionem tollit animos. Apud regilli lacum dimicat᷑ diu marte uano: donec posthumius ipse dictator signum ĩ hostes iaculatus est: nouũ & insigne cõmẽtũ uti peteretur cursu Cossus equitum magister exuere frenos ĩp auit: & hoc nouũ quo acriꝰ ĩcurrerẽt: eadẽq; atrocitas fuit prœlii: ut interfuisse spectaculo deos fama tradiderit: duos ĩ cãdidis eq̃s Castorem atq; pollucem nemo dubitauit.

Itaq; & ĩpa.

Itaq; & imperator ueneratus est:pactusque uictoriam templa ꝓmisit:& reddidit sane quasi cõmilitonibus deis stipendiũ. Hactenus pro libertate:mox de finibus cũ eisdem latinis assidue & sine ĩtermissione pugnatũ est. Sora(quis credat) & algidum terrori fuerũt.satricum atq; corniculum ꝓuinciæ. de ueiis & bouillis pudet si triũphauimus. Tibur nunc suburbanũ:& æstiuæ præneste deliciæ:nũcupatis ĩ capitolio uotis petebãt. Idem tũc fesulæ:quod capreæ nuper: idem nemus aricinũ:ꝙ hercinius saltus:fregellæ: qđ gesoriacũ:ꝙ tigris:ꝙ euphrates:coriolos quoq;:pro pudor uictos adeo gloriæ fuisse: ut captũ oppidũ.CN.martius Coriolanus quasi numantiam:aut affricam nomini indueret. Extãt & parta de Antio spolia:quæ mœnibus in suggestu fori capta hostium classe suffixit: si tamen illa classis.nã sex fuere rostratæ: sed hic numerus illis initiis nauale bellum fuit. Peruicacissimi tamen latinoꝝ equi: & uolsci fuere: & cotidiani (ut sic dixerim)hostes. Sed hos præcipue Titus quintius domuit ille dictator ab aratro:qui obsessa & pene iã capta Marci Minutii cõsulis castra egregia uirtute seruauit. Medium erat forte tempus semẽtis cũ pa-

tritium uirum innixum aratro suo lictor ĩ ipso opere deprehendit. Inde in aciem profectus : ne quid a rustici operis imitatione cessaret : uictos more pecudum sub iugum misit. Sic expeditiōe finita rediit ad boues rursus triumphalis agricola :fides numinũ: qua uelocitate intra quindecim dies cœptũ peractumque bellum:prorsus ut festinasse dictator ad relictum opus uideretur.

Bellũ cũ ethruscis:faliscis:& fidenatibus.

a Ssidui uero & anniuersarii hostes ab ethruria fuere ueiētes:adeo ut extra ordinariā manũ aduersus eos ꝑmiserit priuatumq; gesserit bellum gens una Fabiorum: satis superq; idonea clades: Cæsi apud cremerā trecenti & sex :patritius exercitus : & scelerato signatur nomine quæ ꝓficiscentes in prœlium porta dimisit.sed ea clades īgētibus expiata uictoriis.postq̄ per alios atq; alios duces robustissima capta sunt oppida uario quidem euentu.Falisci se spōte dediderũt.cremati suo igne fidenates .rapti fũditus deletiq; ueiētes.Falisci cũ obsiderēt: mira uisa est fides īperatoris:nec immerito: q; ludi magistrum urbis proditorem cum hiis. quos adduxerat pueris : uictum sibi ultro remisisset. Eam nanque Furius Camillus uir

millus uir sanctus & sapiens sciebat ueram esse uictoriã:quæ salua fide & ĩtegra dignitate pararet᷑.Fidenæ qa pares nõ erãt ferro: ad terrorẽ mouendũ facibus armatæ:& discoloribus serpẽtũ ĩmodũ uitis furiali more ꝓcesserant : sed habitus ille feralis euersionis omen fuit. Veientium quãta res fuerit indicat decẽnis obsidio.Tunc primũ hyematum sub pellibus.taxata stipẽdio hyberna:ad actus miles sua spõte iure iurãdo nisi capta urbe nõ remeare:spolia de laerte Tolũnio rege ad feretriũ reportata . deniq; nõ scalis:nec irruptiõe:sed cuniculo & subterraneis dolis pactũ urbis excidiũ.ea deniq; uisa est prædæ magnitudo:ut eius deciæ apollini phytio mitterẽt᷑:uniuersusq; popupulus roman⁹ad direrptionẽ urbis uocaret᷑. Hoc tũc ueiẽtes fuere.nũc fuisse qs meminit?quæ reliquiæ?qd'ue uestigium? laborat annaliũ fides:ut ueios fuisse credamus.

Bellum gallicum.

h Inc siue inuidia deũ:siue fato rapidissimus ꝓcurrẽtis ĩperii cursus parũper galloꝝ senonũ ĩcursione suippimit᷑. Quod tẽpus populo romano nescio utrum clade funestius fuerit:an uirtutis experimẽtis speciosius.Ea certe fuit uis, calamitatis:ut i ex

pimētū illatā putē diuinitus : scire uolētib9 īmortalibus diis an romana uirtus imperiū orbis mereret. Galli senones gens natꝰa ferox: morib9 īcōdita: ob hoc ipsa corporū mole: pinde ac armis īgētibus adeo ōni genere terribilis fuit: ut plane nata ad hoīnū īteritū: urbiū stragē uideret. Hii quōdā ab ultimis terraꝝ oris cū cingerētur ōnia oceano: ingēti agmīe ꝓfecti : cū iā media uastassēt positis īter alpes & padum sedibus: ne hiis qdē cōtenti p italiā uagabant. Tū clusium oppidū obsidebant. Pro sociis ac fœderatis populus romanus interuenit. Missi ex more legati: sed quod ius apud barbaros: ferocius agūt: mouēt ex ide certamē. Cōuersis igit a clusio : romamq; uenientibus : ad alliam flumen cum exercitu Fabius cōsul occurrit: non cremeræ fœdior clades. Itaq; hunc diē fastis roma mandauit. Fuso exercitu iā mœnibus urbis appropinquabant. Erant nulla præsidia. Tum igitur aut nūq̄ alias apparuit uera illa romana uirtus. Iam pridem maiores natu amplissimis usi honoribus in foꝝ coeunt. ibi deuouēte pōtifice: diis se manibus cōsecrāt: statimq; ī suas qsq; ædes regressi: sicut i trabeis erāt: & āplissio cultu: ī curulibus sellis sese posuerūt: ut cū ueīsset

hostis in sua

hostis ĩ sua dignitate moreret̃. Põtifices & Flãmines quicqd religiosissimi ĩ tẽplis erãt: partim in doliis defossa terra recõdũt. partim ĩposita plaustris secũ auferũt. Virgines simul ex sacerdotio uestæ nudo pede fugiẽtia sacra comitant̃: tamẽ excepisse fugiẽtes unus e plebe fert̃ Albinus: q d'positis uxore & filiis: uirgines ĩ plaustrũ recepit. Adeo tũ quoq; ĩ ultimis religio publica priuatis affectibus antecellebat. Iuuentus uero: quã satis cõstat uix mille hoĩnũ fuisse: duce Mãlio arcẽ capitolini mõtis insedit: obtestata ipsũ quasi presentẽ iouẽ: ut queadmodũ ipsi ad defendendũ templũ eius concurrissent: ita ille uirtutẽ eo℞ numine suo tueret̃. Aderãt ĩterim galli: apertãq; urbem primo trepidi ne q subesset dolus: mox ubi solitudinẽ uident: pari clamore & impetu inuadunt. patentes passim domus adeunt: Vbi sedẽtes ĩ curulibus suis pretextatos senes: uelut deos geniosq; uenerati: mox eosdem postq̃ esse homines liquebat: alioquin nihil respondere dignitates pari uecordia mactant: facesq; tectis iniciunt: & totam urbem igne ferro manibus exæquant. Sex mensibus barbari (quis crederet) circa montem unũ pepẽderunt: nec diebus modo: sed noctibus õnia

experti. Cũ tamen Manlius nocte subeũtes cl ngore anseris excitatus : a summa rupe deiecit: & ut spẽ hostibus demeret: quãq̃ in sũma fame: tamen ad spẽ fiduciæ panes ab arce iaculatus est. Et stato quodã die ꝑ me-dias hostiũ custodias Fabiũ põtificẽ ab arce demisit: q solemne sacrũ ĩ quirinali monte cõficerꝫ. Atq; ille ꝑ media hostiũ tela ĩcolu mis religionis auxilio rediit: ꝓpitiosq; deos renũciauit. Nouissime cum iã obsidio sua barbaros fatigasset: mille põdo auri recessũ suũ uenditantes: Idq; ipsũ per insolentiam cũ ad iniqua põdera addito adhuc gladio: supbe uictos increparẽt: subito aggressus a tergo Camillus adeo cecidit: ut õnia ĩcẽdio rum uestigia gallici sanguinis inundatione deleret. Agere gratias diis ĩmortalibus pro ipso tãtæ cladis nomine libet: pastoꝝ casas ignis ille & flamma paupertatẽ romuli ab-scondit. Incendium illud quid egit aliud : nisi ut destinata hominũ ac deoꝝ domicilio ciuitas non deleta : non obruta: sed expiata potius & illustrata uideatur. Igitur post assertam a Manlio : restitutam a Camillo urbem : acrius etiam uehementiusq; in fi-nitimos resurrexit. Ac primum omnium illam ipsam gallicam gentem non cõten-

tus mœnibus

tus mœnibus expulisse:cũ p Italiã naufragia sua latius traheret:sic persecutus ẽ duce Camillo : ut hodie nulla senonum uestigia supsint.Semel apud anienẽ trucidati :cum singulari certamine Manlius aureũ torquẽ barbaro ĩter spolia detraxit. Inde torquati. Ite℞ pontino agro cũ i simili pugna Lutius Valerius ĩsidente galeæ satyra alue adiutus retulit spolia:& inde coruini:Nec nõ tamẽ post aliquot ãnos õnes reliqas eo℞ ĩ ethruriã ad lacũ uadimonis Dolobella deleuit : ne qs extaret ĩ ea gẽte:q ĩcẽsã ase romã urbẽ gloriaret᷑.

Bellũm latinum.

c Onuersus a gallis ĩ latinos Mãlio torquato Decio murena consulibus:semp quidẽ emulatione imperii & magistratuũ infestos:tum uero cõtemptu urbis ĩcẽsæ:cũ ius ciuitatis : partẽ imperii ac magistratuũ poscerent:pari imperio atq; iam amplius q̃ cõgredi auderẽt:quo tẽpore quis cessisse hostem mirabitur : cum alter consulum filiũ suum quia contra imperium pugnauerit : quanuis uictorem: occiderit : quasi plus in imperio esset:q̃ in uictoria. Alter quasi monitu deo℞ capite uelato primum ante aciẽ diis manibus se deuouerit:ut ĩ cõfertissima se hostium tela iaculatus:nouũ ad uictoriã

iter sanguinis sui semita aperiret.

Bellum sabinum.

a Latinis aggressus est gentē sabinoꝝ: q īmemores factæ sub Tito tatio affinitatis quodā cōtagio belli se latinis adiunxerūt. Sed Curio dētato cōsule: omnē eū tractū q̄ nar ābit: fōtesq; uelini adriatico tenꝰ mari: igne ferroq; uastauit: q̄ uictoria tantū hoīnū: tātū agroꝝ redactū ī potestatē: ut ī utro plus esset: ne ipse posset existimare: q uicerat.

Bellum samniticum.

p Recibus deinde cāpaniæ motus: nō pro se: sed qd' ē speciosius pro sotiis sāītas inuadit. Erat fœdus cum utrisq; percussum: sed hoc campani sanctius: & prius omnium suoꝝ deditione fecerunt. sic ergo romanus bellum samniticum tanq̄ sibi gessit. omnīū non modo Italia: sed toto orbe terraꝝ pulcherrima campaniæ plaga est. nihil mollius cælo: deniq; bis floribꝰ uernat: nihil uberius solo: ideo liberi cererisque certamē dicit': nihil hospitalius mari. hic illi nobiles portꝰ: caieta: misenus: & tepentes fontibus baiæ: lucrinus & auernus quædā maris otia: hic amicti uitibus mōtes: gaurus: falernus: massicus: & pulcherrimus ōniū uesēuus ethnei ignis imitator: urbes ad marī formiæ: cumæ:

puteoli: neap

puteoli:neapolis:herculaneũ : põpei:& ipſa caput urbium capua.quondã inter tres maximas romã cartaginẽq; numerata.Pro hac urbe iis regionibus populus romanus ſamnitas inuaſit:gentem ſi opulẽtiam quæras : aureis & argẽteis armis diſcolori ueſte:uſq; ad ambitũ armatã.ſi fallatiã . ſaltibus feræ & mõtiũ fraude graſſãtẽ:ſi rabiẽ ac furorẽ. ſacratis legibus humaniſq; hoſtiis in exitiũ urbis agitatã.ſi ptinaciã:ſexies rupto fœderẽ cladibuſq; ipſis animoſiorem . Hos tamen quinquaginta annis per fabios & papirios patres eoꝝq; liberos ita ſubegit ac domuit : ita ruinas ipſas urbiũ diruit:ut hodie ſãniũ ĩ ipſo ſamnio requiratur.nec facile appareat materia quatuor & uinginti triumphorum: maxime tamẽ nota & illuſtris ex hac gente clades apud caudinas furcas Veturio poſthumioq; cõſulibus accepta eſt: clauſo eni; per inſidias intra eum ſaltũ exercitu :unde non poſſet euadere : ſtupens occaſione tãta dux hoſtium pontius herenium patrem cõſuluit:& ille:mitteret omnes uel occideret: ſapienter ut ſenior ſuaſerat : hic armis exutos mittere ſub iugum maluit:ut nec amici forent beneficio : & poſt flagitum hoſtes magis.itaq; & Conſules magnifice uolũta-

ria deditione turpitudinẽ fœderis dirimũt: & ultionẽ flagitãs miles papirio duce horri/bile dictu subiectis ẽsibus p ipsã uiã ãte pugnã furit:& ĩ cõgressu arsisse omniũ oculos hostis auctor fuit. nec prius finis cedibus datus: q̃ iugum & hostibus & duci capto reposuerunt.

Bellũ ethruscum samniticum.

h Actenus populus romanus cũ singulis gentiũ:mox aceruatim tamẽ sic quoq; par õibus. Ethruscoꝝ.xii.populi ĩ id tẽpus incitati:antiquissimus italiæ populus sam/nitiũ:reliqui ĩ excidiũ romã nominis repẽte cõiurant. Erat terror ingẽs tot simul tãtoꝝq; populoꝝ: a latere ethruriã infesta quatuor agminũ signa uolitabãt. Geminus interim saltus ĩ medio ãte inuius plane q̃si calydo/nius uel hercinius adeo tũc terrori erat:ut senatus cõsuli denũtiaret:ne tantũ periculi ĩgredi auderet. Sed nihil hoꝝ terruit ducẽ: quin fratre p̃misso exploraret accessus. ille p noctẽ pastorio habitu speculatus õnia re/fert. Tũ sic Fabius maximus piculosissimũ bellũ piculo explicauit. nã subito ĩcõditos atq; pallãtes aggressus est:captisq; superio/ribus iugis in subiectos suo more detonuit.

Ea nanq; spe

Ea nãq; species fuit illius belli :quasi ĩ terrigenas e cælo ac nubibus tela mitterēt .nec incruēta tamē illa uictoria:nã oppressus in sinu uallis alter cõsulũ Decius more patrio deuotũ diis manib⁹ obtulit caput:solēnēq; familiæ suæ cõsecrationē i uictoriæ ꝑcium redegit :

Bellũ tarētinũ & cũ Pyrrho rege.

s Equt' bellũ tarētinũ:unũ quidē titulo & noĩe:sed uictoria multiplex.hoc eĩ; cãpanos:apulos:atq; lucanos:& caput belli tarētinos:idē totã Italiã:& cũ istis omnibus pyrrhũ clarissimum græciæ regē:una ueluti ruina pariter ĩuoluit:ut eodē tēpore & italiã cõsumaret:& trãsmarinos triũphos auspicaret'.Tarentũ etiã lacedæmonioꝝ opus:calabriæ quõdã & apuliæ totiusq; lucaĩæ caput: tũ magnitudine & muris:portuq; nobili:tũ mirabili situ:quippe in ipsis adriatici maris faucibus posita:ĩ oras nostras Histriã: Illiricũ:epyꝝ:Achaiã:Affricam: Siciliam uela dimittit.Imminet portui ad ꝓspectũ maris positũ urbis theatrum:quod quidem causa misere ciuitati fuit õniũ suaꝝ calamitatũ. Ludos forte celebrabat : cum remigantes littori romanas classes ide uidēt:atq; hostē rati emicant:sine discrimine insultant . qui

autē aut unde:romā nec satis norāt: aderat sine mora querelā ferens lagato. hāc quoq; fœdius per obscœnā turpemq; dictu cōtumeliā uiolant. Ex hinc bellū:sed apparatus horribilis:cū tot simul populi pro tarētinis cōsurgerēt:omnibusq; uehemētior pyrrhus: q semigræcā ex lacedæmoniis cōditoribus ciuitatē uendicaturus: cum totius uiribus epyri:thessaliæ:macedoniæ: incognitisq; ī id tēpus elephātis mari terra uiris eqs:armis: addito insup ferarꝶ terrore ueniebat. Apud heracleā & cāpaniæ fluuium lirim Leuino cōsule:prima pugna:quæ tam atrox fuit:ut ferētaneæ turinæ præfectus īuectus in regē turbauerit:coegeritq; ꝓiectis īsignibus prœlio excederē. Factū erat:nisi elephāti cōuersi in spectaculum belli procurrissent:quorum tum magnitudie:tum deformitatē & nouo colore simul ac stridore consternati:qui cū īcognitas sibi belluas āplius q̄ erāt suspicarentur:fugam stragemq; late dederunt. In apulia deinde apud asculū melius dimicatum est Curio Fabritioq; cōsulibus. Iā qppe terror belluarum exoleuerat: & Caius minutius quartæ legionis hastatus unius ꝓmoscide abscissa mori posse belluas ostēderat: Itaq; & in ipsas pila congesta sunt.

& in turres

& in turres uibratæ faces:tota hostiũ agĩna ardẽtibus ruinis operuerũt.nec alius cladi finis fuit:q̃ nox dirimeret: postremusq; fugientiũ ipse rex a satellitibus hũero sautius in armis suis referretur. Lucaniæ suprema pugna sub arusinis quos uocãt cãpis:ducib9 iisdẽ:q superius:& tũc tota uictoria exitũ: quem datura uirtus fuit:casus dedit. Nam productis in primã aciẽ rursus elephantis: unũ ex his pullũ adacti ĩ caput teli grauis ictus auertit.qui cum per stragem suorum percurrẽs stridore quereret̃:mater agnouit: & quasi uendicare exhibuit. tum omnia circa quasi hostilia graui timore pmiscuit: ac sic eedem feræ: quæ primam uictoriam abstulerat:secundam parem fecere:tertiam sine controuersia tradidere. Nec uero tantum armis & in campis:sed consiliis quoq; & domi & intra urbem cum rege pyrrho dimicatũ est. Quippe post primam uictoriam rex callidus intellecta uirtute romana: statim desperauit armis: seque ad dolos contulit. Nam interemptos cremauit: captiuosque indulgenter habuit: & sine precio restituit. Missisque deinde legatis in urbem: omni modo adnixus est: ut in amicitiam reciperetur. sed bello & pace

foris & domi omnẽ in partẽ romãna uirtus tum se probauit. Nec alias magis q̃ tarẽtina uictoria ostendit populi romani fortitudinem: senatus sapientiam: ducum magnanimitatem. Quinam illi fuerũt uiri quos ab elephantis primo prœlio obrutos accepim⁹? omnium uulnera ĩ pectore: quidã hostibus suis ĩmortui: omniũ ĩ manibus enses: & relictæ in uultibus minæ: & in ipsa morte ita uiuebat: quod adeo pyrrhus miratus est: ut diceret. O q̃ facile erat orbis ĩperiũ occupare: aut mihi romanis militibus: aut me rege romanis. Quæ autẽ eorũ q supfuerũt ĩ repãdo exercitu festinatio? cũ Pyrrhus uideo me ĩquit plane herculis sydeĩ pcreatũ: cui q̃si ab angue lerneo tot cessa hostiũ capita de sanguie suo renascũtᷣ? Qui autẽ ille senatus fuit? cũ perorãte Appio ceco pulsi cũ muneribus suis ab urbe legati. Interrogati a rege suo qd de hostiũ sede sentirẽt. Vrbẽ tẽplũ sibi uisã: senatũ regnũ esse cõfiterentᷣ q̃les porro ipsi duces uel in castris? cum medicũ uenale regis pyrrhi caput ad ferentẽ curius remisit. Fabritius oblatã sibi a rege imperii partem repudiauit. uel in pace: cum Curius fictilia sua samnitico præferret auro. Fabritius decem pondo argenti: circa Ruffinum cõsularẽ uirũ

consulatem uirũ : quasi luxuriam censoria grauitate damnaret. Quis ergo miretur his moribus: uirtute militum: uictorem populũ romanum fuisse? unoq; bello tarentino ĩtra quadriennium maximam partem italiæ: fortissimas gẽtes: opulẽtissimas urbes: uberrimasq; regiones in deditionem redegisse? Aut quid adeo fidem superet? quoniam si principia belli cum exitu conferant. Victor primo prœlio pyrrhus totã trementẽ italiã: campaniam: lirim: fregellasq; populatus: prope captã urbẽ a prænestina arce ꝓspexit: & a uigesimo lapide oculos trepidæ ciuitatis fumo ac puluere impleuit. Eodẽ postea bis exuto castris: bis saucio: & in græciam suã trãs mare ac terras fugato: pax & quies & tanta adeo de opulentissimis tot gẽtibus spolia: ut uictoriam suam roma nõ caperet. Nec enim ullus pulchrior in urbe: aut speciosior triumphus intrauit. Ante hunc diem nihil nisi pecora uolscoꝝ: greges sabinorũ: carpenta gallorum: fracta samnitum arma uidisset. Tum si captiuos aspiceres: Molossi: thessali: macedones: bructius: apulus: atque lucanus. si pompas: aurum: purpura: signa: tabulæ: tarentinæq; delitiæ. sed nihil libentius populus romanus aspexit: quã illas q̃s

timuerat cum turribus suis belluas: quæ nõ sine sensu captiuitatis summissis ceruicibus uictores equos sequebantur.

Bellum picente.

o Mnis mox italia pacẽ habuit. quid enĩ post tarẽtũ auderẽt? nisi ꝙ ultro pſeq socios hostiũ placuit. Domiti ergo picẽtes: sed caput gẽtis asculũ Sẽpronio duce: q tremẽte inter prœliũ cãpo tellurẽ deã ꝑmissa æde placuit. Bellũ salentinum.

s Allẽtini picẽtibus additi: caputq; regionis brũdusiũ ĩclito portu Marco atilio duce: & in hoc certamine uictoriæ precium templum sibi pastoria pales ultro poposcit.

Bellum uulsinẽse.

p Ostremi italicoꝝ ĩ fide mãsere Vulsini opulẽtissimi ethruscoꝝ: implorãtes opẽ aduersus seruos quõdã suos: q libertatẽ a doĩnis datã ĩ ipsos errexerãt: trãslataq; ĩ se re publica doĩabãt. sꝫ hii quoq; duce Fabio gurgite pœnas dederũt. De seditionibus.

h Aec est secũda ætas populi romani: & quasi adulescẽtia: qua maxime uiruit: & quodam flore uirtutis exarsit ac fremuit. Itaq; quædam adhuc ex pastoribus feritas quiddam spirabat ĩdomitũ. Inde est ꝙ exercitus posthumiũ imperatorẽ inficiãtẽ quas ꝑmiserat præ

promiserat prædas:facta in castris seditione lapidauit. q̄ sub appio claudio noluit uicer̄ hostem:cum posset. q̄ duce Valerio nerone detractātibus plerisq; militiā: fracti cōsulis fasces. Inde quod clarissimos principes: q̄ aduersarent̄ uolūtati suæ:exulatione mulctauit.ut coriolanū colere agros iubentem: nec minus ille ferociter iniuriā armis uindicasset:nisi q̄ iam īferentē signa filiū mater Veturia lachyrmis suis exarmaīt. ut ipsum Camillum q̄ iniq; inter plebem & exercitū diuisisse ueientem prædam uideretur. Sed hic melior obsessis ī capta urbe cōsuluit: & mox supplices de hoste gallo uindicauit. Cum senatu quoq; de æquo bonoq; certatū est: adeo ut relictis sedibus solitudinem & interitum patriæ suæ minarentur.

p Rima discordia ob īpotētiā fœneratorū:qbus ī terga quoq; seruiliter sæuiētibus:ī sacrū mōtem plebs armata secessit: ægreq; nec nisi tribunos īpetrasset: Menenii agrippæ facūdi & sapientis uiri auctoritate reuocata ē. Extat oratiōis ātiquæ satis efficax ad cōcordiā fabula.q̄ dissedisse inter se quōdā hūanos dixit arctus:q̄ ōnibus opere fungentibus solus uenter immunis ageret: deinde maribundos a seiunctione redisse ī

gratiam:quando sensissent:q eius opera:re dactis in sanguinem cibis irrigarentur.

s Ecundã in urbe decẽuiratus libido cõflauit.allatas a græcia leges decẽ prĩcipes lecti iubẽte populo cõscripserãt .ordĩataq; erat in.xii.tabulis tota iustitia. Cũ tamen traditos fasces regio quodam furore retinebãt.Ante cæteros Appius eo insolẽtiæ elatus ẽ:ut ingenuã uirginẽ stupro destinaret:oblit9 & lucretiæ & regũ & uiris:qđ ĩpe cõposuerat.Itaq; cũ oppressã iudicio filiam trahi in seruitutẽ uideret Virginius pater nihil cũctatus ĩ medio foro manu sua ĩterfecit . Admotisq; signis cõmilitonũ totam eã dominationem obsessam armis in carcerem & cathenas ab Auentino monte detraxit.

t Ertiã seditionẽ excitauit matrimonioꝝ indignitas:ut plebes cũ patritiis iũgerẽtur . qui tumultus in monte ianiculo duce Canuleio tribuno plebis exarsit.

q Vartã honoꝝ cupido:ut plebei quoq; magistrat9 crearẽt:Fabius ãbust9 duaꝝ pater:alterã Sulpitio patritii sãguinis đderat.Alterã plebeio.Stolo quodã tempore:q lictoriæ uirgæ sonũ ignotũ penatib9 suis expauerat a sororẽ satis ĩ solẽter irrisa ĩiuriã nõ tulit.Itaq; nactus tribunatũ honoꝝ & magistratum

giſtratũ cõſortiũ q̃uis ĩuicto ſẽatui extorſit. Ve℞ ĩ his ipſis ſeditiõibus principẽ populũ nõ ĩmerito ſuſpexeris. Siqdẽ nũc libertatẽ: nunc pudicitiã.tũ nataliũ dignitatẽ:hono℞ decora & ĩſignia uindicauit.Inter õnia hæc nullius acrior cuſtoſq̃ libertatis fuit.Nulla-q; ĩ p̃ciũ eius potuit largitiõe corrũpi:cũ ut in magno & ĩ dies maiore populo interim pniciosi ciues exiſterẽt.Caſſiũ largitiõe agraria lege ſuſpectũ regiæ dõĩnationis præſẽti morte mulctauit.Ac de Spurio qdẽ ſuppliciũ pater ipſius ſũpſit.Hũc Quĩtii Dictatoris ĩpio in medio foro magiſter eqtũ Seruilius hala cõfodit.Mãliũ uero capitolii uindicẽ:qa pleroſq; debito℞ liberauerat:altius ſe & ĩciuilius efferẽtẽ:ab illa quã defẽd'rat: arce deiecit.Talis domi ac foris : talis pace belloq; populus romanus fretũ illud aduleſcẽtiæ ideſt ſecũdã ĩpii ætatẽ habuit.In qua totã ĩter alpes fretũq; Italiã armis ſubegit.

L.FLORI EPITHOMATIS LIBER.II.

d O mita ſubactaq; italia pplˀus romanus ꝓpe quingenteſimũ annum agens : cum bona fide adoleuiſſet :ſi quod eſt robur:

ſi qua iuuentas:tum ille uere robuſtus & iuuenis & par orbi terrarum eſſe cœpit. Ita mirꝫ & ĩcredibile dictu:q ꝓpe qngẽtis ãnis domi Luctatus ẽ:adeo difficile fuerat dare italiæ caput:hiis ducẽtis ãnis q ſequuntur: affricã:europã:aſiã:totũ deniqꝫ orbẽ terraꝝ bellis uictoriiſqꝫ peragrauit.

Primum bellũ punicum.

i   Gitᷣ uictor Italiæ populus cum a terra fretũ uſqꝫ ucĩſſet:more ignis:q obuias populatus ĩcẽdio ſiluas ĩteruenĩete flumĩe abrũpitᷣ:pauliſper ſubſtitit.mox cũ uideret opulẽtiſſimã ĩ ꝓximo prædã quodã mõ Italiæ ſuæ abſciſſã & q̃ſi reuolſã: adeo cupiditate eius exarſit:ut q̃tenus nec mare iungi: nec põtibus poſſet:armis belloqꝫ iungenda: & ad cõtinẽtẽ ſuũ reuocãda bello uideretᷣ. Sed ecce ſe ultro ipſis uiam pandentibus fatis nec occaſio defuit. Cum de pœnorum impotẽtia fœderata ſiciliæ ciuitas meſſana quereretur. Affectabat autem ut romanus ita pœnus ſiciliam:& eodem tempore paribus uterqꝫ uotis ac uiribus imperium orbis agitabat. Igitur ſpecie quidem ſocios iuuãdi:re autem ſollicitante præda: quanq̃ territaret nouitas rei: tanta tamen in uirtute fiducia eſt: ille rudis:ille paſtorius populus: uereque

lus:uereq; terrester ostẽdit nihil ĩteresse uir
tutis:eqs an nauibus:terra an mari dimica-
ret᷑. Appio claudio cõsule primum fretum
tũ ĩgressus ẽ fabulosis ĩfame mõstris æstuq;
uiolentũ:sed adeo nõ est exterritus:ut ipsã
illã ruentis æstus uiolẽtiã ꝓ munere ãplec-
teret᷑.statimq; ac sine mora Hyeronem sy-
racusanũ regẽ tanta celeritate uicit : ut ipse
ille se prius uictũ : q̃ hostẽ uideret:fateret᷑.
Duillio Cornelioq; cõsulibus etiã mari cõ-
gredi ausus est:cũ qdẽ ipsa uelocitas classis
cõperatæ auspitium fuit.Intra enĩ sexagesi-
mũ diem : quam cæsa silua fuerat .clx. na-
uiũ classis ĩ ãchoris stetit:ut nõ arte factæ:
sed quodam munere deoꝶ cõuersæ naues :
atq; mutatæ arbores uiderent᷑. prœlii uero
fama mirabilis:cũ illas celeres uolucresque
hostiũ naues hee graues tardæq; cõprehẽde
rẽt.lõgæ illis nauticæ artes:d'torquerĩ rmos:
& ludificari fuga rostra:Iniectæ enĩ ferreæ
manus machinæq; aliæ ante certamẽ multũ
ab hoste derisæ:coactiq; hostes q̃si ĩ solido
d'cernere:uictor ergo apud liparas mersa &
fugata hostiũ classe:primũ illud maritimũ
egit triũphũ:cuius quod gaudiũ fuit: cum
Duillius imperator nõ contẽtus unius diei
triumpho per uitam omnẽ:ubi a cœna redi

ret prelucere funalia : præcinere sibi tibias iussit: q̃si quottidie triũpharet. p tãta huius uictoria leue huius prœlii dãnũ fuit. Alter cõsulũ iterceptus Asina cornelius: q simulato colloqo euocatus atq; oppressus fuit: pfidiæ puicæ documentũ. Calatino dictatore fere õnia præsidia pœnoꝝ agrigẽto: drepão: panormo: eryce : lilybeo detraxit. trepidatũ est. semel circa camerinẽsiũ saltũ. s; eximia uirtute Calfurni flãmæ tribuni militũ euasimus: q lecta. ccc. manu ĩfestũ & ĩsessũ ab hostibus tumulũ occupauit: Adeoq; morat⁹ hostes: dũ exercitus õnis euaderet. ac sic pulcherrimo exitu ternopylaꝝ & leonidæ famã adæquauit. Hoc illustrior noster: ꝙ expeditioni tantæ superfuit & supuixit licet nihil scripserit sãguine. Lutio Cornelio Scipione cũ iã sicilia suburbana esset populi romani puincia: serpente latius bello sardiniam annexamq; ei corsicam transiit : Vbi & hic carale urbis excidio. incollas terruit : adeoq; omnis terra mari pœnos expugnauit : ut iam uictoriæ nihil nisi africa ipsa restaret. Marco Atilio regulo duce iam in africam nauigabat bellum : nec deerant : qui ipso punici maris nomine ac terrore deficerent: augente insuper tribuno Mannio metum:

in quem nisi

in quē:nisi paruisset :securi districta īpator metu mortis nauigādi fecit audatiam:mox de uētis remisq; ꝓperatū est.tātusq; terror hostici aduēt⁹ poeīs fuit: ut aptis pene portis carthago caperet.Belli prīa præīu; fuit ciuitas clypea.prima enī a puico littore q̄si arx & specula ꝓcurrit.& hæc & .ccc. āplius castella uastata sunt . nec cum hominibus: sed cum mōstris quoq; dimicatum est. Cū quasi in uindictā africæ nata miræ magnitudinis serpens posita apud bragadā castra uexaret . Sed omnium uictor regulus cum terrorē nominis sui late circū tulisset : cūq; magnam uim iuuētutis ducesque ipsos aut cœpisset aut haberet ī uinculis:classēq; īgēti præda honustam & triumpho grauem in urbem præmisisset:etiam ipsam caput belli carthaginē urgebat obsidione:ipsisq; portis īherebat. Hic paulum circumacta fortuna est:tantum ut plura deessent romanæ urbis īsignia:cuius fere magnitudo calamitatib⁹ approbatur.Nam conuersis ad externa auxilia hostibus:cum Xantippum illis ducem lacedemon misisset:a uiro militiæ pitissimo uincimur : cum fœda clade romanisq; usu incognita.Viuus in manus hostiū ueīt fortissimus imperator.Sed ille quidem par tā-

tæ calamitati fuit. Nam nec punico carcere fractus est: nec legatione suscepta: quippe diuersa: q̃ hostes mãdauerãt: censuit: ne pax fieret: ne commutatio captiuoꝝ reciperet. sed nec illo uolũtario ad hostes suos reditu. nec ultimo siue carceris: seu crucis supplicio deformata maiestas. Immo his omnibus admirabilior: quid aliud: q̃ uictus de uictoribus: quia carthago nõ cesserat: de fortuna triumphauit. Populus autem romanus multo acrior infestiorq; pro ultione reguli q̃ ꝑ uictoria fuit. Metello igitur consule spirantibus altius pœnis: & reuerso ĩ siciliã bello: apud panormũ sic hostes cecidit: ut ne amplius ea ĩ insula concitaretur. Argumẽtum ingentis uictoriæ centũ circiter elephãtorũ captiuitas. Sic quoq; magna præda si gregẽ illũ nõ bello sed uenatiõe cœpisset. Publio Claudio cõsule non ab hostibus sed ab diis ipsis supatus est: quoꝝ auspicia cõtẽpserat: ibi statĩ classe demersa: ubi ille præcipitari pullos iusserat: q pugnare ab hiis uetaret. Marco Fabio buteone cõsule classẽ hostiũ ĩ africo mari apud egimuꝝ iã ĩ Italiam ultro nauigantem cecidit. Quanuis Octauio triũphus tempestate intercidit: cum opulenta præda crassis aduersis acta uentis naufragio suo africã

gio suo africã & syrtes: õniũ ĩpia gẽtiũ: ĩsu-
lar̃ littora ĩpleuit. Magna clades: sed nõ sie
aliq̃ prĩcipis pp̃li dignitate ĩtercepta tẽpes-
tate uictoria: & triũphũ periisse naufragio.
Et tamẽ cũ punice prædæ õnibus insulisque
fluitarẽt: pp̃lus romanus triũphauit. Luc̃ta-
tio catulo cõsule tãdẽ bello finis impositus
apud ĩsulas: q̃bus nomen egates: nec maior
alia ĩ mari pugna: q̃ppe cõmeatib⁹: exercitu:
ꝓpugnaculis: armis: grauis hostiũ classis. &
ĩ eis q̃si tota carthago: qđ ipsũ exitio fuit.
Romana classis prompta: leuis: expedita: &
quodã genere castrẽsis ad similitudinẽ pu-
gnæ equestris: sic remis q̃si habẽis agebat̃:
& ĩ hos uel ĩ illos mobilia rostra speciẽ ui-
uentiũ præferebãt. Itaq; momẽto temporis
laceratæ hostiũ rates totũ inter siciliã sardi
niãq; pelagus naufragio suo operuerũt. Tã-
ta deniq; fuit illa uictoria: ut de excidendis
hostiũ mœnibus nõ quereret̃. supuacuũ ui-
sũ est ĩ arcẽ murosq; sæuire: cũ iã ĩ mari es-
set deleta carthago. Bellum liguricum.

p Eracto puĩco bello secuta est breuis sa
ne & q̃si ad recipiẽdũ spiritũ reqes ar
gumẽtũq; pacis & bõa fide cessãtiũ armor̃.
Tunc primũ post numam clausa fuit porta
Iani: sed stati ac sine mora patuit. Quippe

iã ligures:iã ĩſubres galli:nec nõ & illirii la
ceſſebãt.Sic de ſubalpib9 ideſt de ſub ipſis
Italiæ faucibus gẽtes:deo quodã aſſidue ĩ-
citãte:ne rubiginẽ ac ſitũ ſcilicet arma ſcẽ-
tirẽt:deniq; itaq; quottidiani:& q̃ſi domeſ-
tici hoſtes tyrocinia militũ ĩbuebãt.nec ali-
ter utraq; gẽte q̃ſi cote quadã pplus roman9
ferꝝ ſuæ uirtutis acuebat. Ligures imis al-
piũ iugis adherentes:ĩter uarrũ & macram
flumen implicitos dumis ſilueſtribus maior
aliq̃to labor erat inuenire:q̃ uincere:tutum
locis & fuga:duꝝ atq; uelox genus ex occa-
ſiõe latrocinia magis q̃ bella faciebat.Itaq;
cũ diu multũq; eluderet ſalt9 d'ciates:moxu
bii:euburiates:ĩcognitas tãdẽ Fuluius late-
bras eoꝝ ignib9 ſepſit.Bebi9 ĩ plana d'duxit.
Poſthumius ita exarmauit ut uix reliquerit
ferꝝ: quo terra coleret᷑. Bellum gallicũ.

g Allis in ſubribus & his accolis alpium:
aĩmi feraꝝ:corpora pluſq̃ hũana erãt:
ſ; expimẽto dephẽſũ eſt:quippe ſicut prius
ĩpetus eis maior q̃ uiroꝝ ẽ:ita ſequẽs mĩor
quam fœminarum.Alpina corpora humẽti
cœlo educata habent quiddam ſimile ni-
uibus ſuis : quæ mox ut caluere pugña :ſta
tĩ ĩ ſudorẽ eũt:& leui motu:q̃ſi ſole laxant᷑.
Hii ſæpe & alias:ſ; Britomaro duce nõ pri9
ſoluturos ſe

soluturos se baltea:q̄ capitoliū ascēdissēt iu rauerūt.factū ē:uictos enī Emilius ī capitolio discīxit. Mox Aristoīco duce uouere de nostro℞ militū præda Marti suo torquē:intercepit Iuppiter uotū.nā de torqbus eorū aureū tropheū Ioui Flāmīi⁹ errexit .Virido maro īge romana arma Vulcano ꝑmiserāt. Alioquin uota ceciderunt. Occiso enī rege Marcell⁹ tertia post Romulū patrē feretrio Ioui arma suspēdit.

Bellū illiricū.

iLlirii seu liburni sub extremis alpium radicib⁹ agūt:īter arsiā titiūq; flumē:lōgissīe p totū adriā maris littus effusi.Hi regnāte Teusa muliere populatiōib⁹ nō cōtēti licētiæ scelus addiderūt.Legatos qppe nīos ob ea quæ deliquerāt iuř agētes:nec gladio qdē:s; ut uictimas securi pcutiūt.præfectos nauiū igne cōburūt.Idq; quo īdignius foret mulier īpabat.Itaq; Cneo Fuluio cētimalo duce late domāť.Strictæ ī prīcipū colla secures legato℞ manib⁹ litauere .

Bellum punicum secundum.

pOst primū punicū bellū uix q̄driēnii reqes:ecce alte℞ bellū:minus qdē spacio:nec enī āplius q̄.xviii.ānos hēt: s; adeo claudiū atrocitate terribilius:ut siqs cōferat dāna utriusq; pplī:silior uicto sit pplus

q uicit. At pudebat nobilē populū ablatū mare: raptæ īsulæ: dare tributa: quæ iubere cōsueuerat. Hinc ī ultionē puer Hannibal ad arā patri iurauerat: nec re morabat᷑. Igitur ī causa belli sagūtus deleta ē hispaniæ ciuitas: & opulēta: fideiq; erga romanos magnū qdē sed triste monumētū: q̄ ī libertate cōmuni fœdere exceptā Hānibal cās nouorū motuū quærēs: & suis & ipsoꝶ manibus euertit: ut Italiā sibi rupto fœdere apiret. Sūma fœdeꝶ romāis religio ē. Itaq; ad auditū sotiæ ciuitatis obsidiū: mēores icti cū pœīs quoq; fœderis: nō statī ad arma ꝓcurrūt. dū pri⁹ more legitio queri malūt. Interī iā nouē mēsibus fessi fame: machinis: ferro: & igne: uersa deniq; i rabiē fide: īmanē ī foro excitāt rogū: tū d'sup se suosq; cū oibus opib⁹ suis ferro & igni corrūpūt. Hui⁹ tātæ cladis auctor Hānibal poscit᷑. Tergiuersātibus pœnis Dux legatiōis: quæ īqt mora ē? Fabi⁹. In hoc ego sinu bellū affero & pacē: utꝶ eligitis? utꝶ placet sūmite: cūq; succlamatū esset: utꝶ uellet daret. Bellū igit᷑ iqt accipite. & excusso ī media curia togæ gremio nō sie horrorī q̄si plāe sinu bellū ferret effudit. Silis exitus belli initio fuit. Nā q̄si has īferias sibi sagūtinoꝶ ultīæ diræ in illo

publico parri

publco parricidio icēdioq; mādassēt:Ita manib⁹ eoꝝ uastatiōe Italiæ:captiuitate africæ:ducū & rrgū:q id gessere bellū:exitio parē,tatū ē.Igit̄ ubi semel se ī hispaia mouit illa grauis & luctuosa puīci belli uis atq; tē,pestas:destīatūq; romāis iā diu fulmē sagū,tino igne cōflauit:stati quodā īpetu rapta medias pfregit alpes:& ī Italiā ab illis fabulosæ altitudīs niuib⁹ uelut cælo missa descēdit:ac primi qdē īpetus turbo īter padū & ticinū ualido stati fragore d'tonuit.Tūc Scipiōe duce fusus exercitus:sauci⁹ & ipe ueīsset ī hostiū manus Impator :nisi ptectū patrē prætextat⁹ admodū filius ab ipa morte rapuisset.& hic erit Scipio:q i exitū africæ crescit nomē ex malis ei⁹ hiturus.Ticio Trebia succedit:hic secūda belli punici pcella desæuit Sēpnio cōsule:tūc callidissīi hostes frigidū & niualē nacti diē:cū se ignib⁹ pri⁹ oleoq; fouissēt(horribile dictu)hoīes a meridie & sole ueniētes:nr̄a nos hyeme uicerūt. Trasimen⁹ lac⁹ tertiū fulmē Hānibalis īpatoī Flāīnio.Ibi q°q; ars nouæ puicæ fraudis:qppe nebula lac⁹ palustrib⁹q; uirgultis tect⁹ eqtū terga subito pugnātiū īuasit.Nec d'diis possum⁹ q̄ri:īmiētē temerario duci cladē prædixerāt.Insidētia sigīs agīna:& aqlæ

ꝓdire noletes:& cõmissã aciẽ secũtus ingẽs terræ tremor:nisi illũ horrore soli eqtũ uiroꝝq; discursus & mota uehementius arma fecerunt. Quartũ idest pene ultimũ uulnus ĩpii cãnæ ignobilis apuliæ uicus:s; magnitudiẽ cladis emersit.&.xl. miliũ cede parta nobilitas. Ibi ĩ exitũ ĩfœlicis exercitus dux: terra:cœlũ:dies:tota d'niq; reꝝ nat'a cõsensit. Siqdem nõ cõtẽtus simulatis transfugis Hãnibal:q mox terga pugnãtiũ ceciderãt. Insup callidissĩus ĩpator ĩ patentibus cãpis obseruato loci ĩgeĩo: q & sol ibi acerrimus & plurimus puluis: & eurus ab oriẽte sẽp q̃si ad cõstitutũ:ita ĩstruxit aciẽ: ut romãis aduersus hæc oia aduersis: q̃si secũdũ cœlũ tenẽs:uẽto:puluere:sole:pugnaret. Itaq; duo maximi exercitus cæsi ad hostiũ satietatẽ: dõec Hãnibal diceĩt militi suo:parce ferro. Ducũ effugit alter:Alter occisus ẽ:dubium uter maiore aĩmo:Paulũ puduit: Varro nõ despauit. Documẽta cladis:cruẽtis aliq̃diu aufidius.põs d' cadaueribus iussu ducis factus ĩ torrẽte Vergelii.modii duo ãuloꝝ carthaginem missi. dignitasq; equestris taxata mensura:dubium deĩde non erat: quin ultimum illum diem habitura fuerit roma:quintumq; ĩtra diem epulari Hãnibal

in capitolio

Aufidius

Vergilius

i capitolio potuerit:si qd' pœnũ illũ dixisse Atherbalẽ Bomilcaris ferũt: Hãnibal quẽadmodũ sciret uĩcere:sic uti uictoria scisset. Tũ qdẽ illũ (ut dici uulgo solet) aut fatum urbis ĩperaturæ:aut ipsius mẽs mala & aduersi a carthagĩe dii ĩ diuersũ abstulerũt.cũ uictoria posset uti:frui maluit.Relictaq; roma cãpaniã tarentũq; pagrare : ubi mox & ipse:& exercitus ardor elãguit:adeo ut ue℞ dictũ sit:capuã Hãnibali cãnas fuisse.Siqdẽ ĩuictũ alpibus:ĩdomitũ armis:cãpaĩæ:qs crederet:soles & tepẽtes fõtib⁹ baiæ subegerũt.Interi; respirare roman⁹:& q̃si ab ĩferis emergere:arma nõ erãt:detracta sũt tẽplis. deerãt iuuẽtus:ĩ sacramẽtũ militiæ liberata seruitia:egebãt aerariũ:opes suas libẽs senatus ĩ mediũ ptulit:nec præter qd' in bullis sigulisq; anulis erat:qcq̃ sibi auri reliquere. eques secutus exẽplũ:imitatæq; eqtẽ tribus: deniq; uix suffecere tabulæ:uix scriba℞ manus:Leuĩo Marcelloq; cõsulib; cũ priuatæ opes ĩ publicũ deferẽt:quid aũt ĩ eligẽdis magistratibus:quæ cẽturia℞ sapiẽtia:cũ iunioribus a senioribus consilium de creandis consulibus petiuere .quippe aduersus hostẽ totiens uictorem : tam callidum :non uirtute tantũ:sed suis etiam pugnare consiliis

oportebat.Prima redeūtis:ſed ut ſic dixerī:
reuiuiſcētis ipii ſpes Fabius fuit:q̲ nouā de
Hānibale uictoriā cōmētus ē : nō pugnare.
Hinc illi cognomē nouū:& rei publicæ ſa-
lutare cūctator. Hinc illud ex pplo:ut īpii
ſcutū uocaret̃.Itaq; p̲ ſāniū totū : p̲ faler-
nos gauranoſq; ſaltus:ſic macerauit.Hāni-
balē:ut q̲ frāgi uirtute nō poterat:mora cō-
minueretur . Inde Claudio Marcello duce
etiā cōgredi auſus ē:cōmin⁹ ueīt :& pepulit
a cāpania ſua:& ab obſidiōe nole urbis ex-
cuſſit.Auſus & Semp̄nio graccho duce per
lucaniā ſeq:& p̃mere terga cedētis :quāuis
tūc(o pudor)manu ſeruili pugnaret.nā huc
uſq; tot mala cōpulerāt:ſ; libertate donati
fecerāt de ſeruitute romanos.O horribilē ī
tot aduerſis fiduciā.o ſingularē aīmum ac
ſpiritū ppli romani tā artis afflictiſq; rebus
cū de Italia ſua dubitaret:auſus ē tamen ī
diuerſa reſpicere.cūq; hoſtes ī iugulo p̲ cam
paniā apuliāq; uolitarēt :mediāq; de Italia
africā facerēt:eodē tēpore & hūc ſuſtinebat:
& ī ſiciliā:ſardiniā:hirpaniā:diuiſa p̲ terraꝝ
orbē arma mittebat.Sicilia mādata Marcel
lo:nec diu reſtitit : tota enim inſula in una
urbe ſupata ē:grande illud:& ante id tēpus
īuictū caput Syracuſſæ:q̄uis Archimedis ī-
genio defen

genio defēderēt:aliq̄do cesserūt.Longæ illi triplex murus:totidēq; arces:portus ille marmoreus:& fōs celebrat⁹ Aretusæ:nisi q̄ hactenus ꝓfuere : ut pulchritudini uictæ urbis parceret.Sardiniā Gracchus arripuit:nihil illic gentiū feritas īsanoꝝq;(nā sic uocant) īmaītas mōtiū ꝓfuer.sæuitū ī urbes:urbēq; urbiū caralim:ut gēs cōtumax uilisq;:mortis saltē desiderio patrii soli domaret.In hispaniā missi Cneus & publius Scipiōes spē totā pœnis eripuerāt:sed īsidiis puīcæ fraudis oppressi rursus amiserāt.Magnis quidē illi prœliis cū punicas opes cecidissēt.sed puīcæ īsidiæ alteꝝ ferro castrametātē: alteꝝ cum euasisset ī turrē cīctū facibus opprsserunt. Igit ī ultionē patris ac patrui missus cum exercitu Scipio:cui tā grāde d' africa nomē fata d'creuerāt:Bellatricē illā uiris armisq; nobilē hispaniā.illā seminariū hostilis exercitus.illā Hānibalis eruditricē:(incredibile dictu)totā a pyreneis mōtibus in Herculis colūnas:& oceanū recupauit.nescias citius : an facilius :q̄ uelociter quatuor anni fatentur:q̄ facile uel una ciuitas probat . eodem quippe:quo obsessa est:die capta ē.omnēq; africanæ uictoriæ fuit:q̄ tā facile capta est hispana carthago.certū ē tamē ad ꝓfligādā

ꝓuinciã maxĩe ꝓfecisse singularẽ ducis sãc/
titatẽ:qppe q captiuos pueros puellasq; præ
cipuæ pulchritudinis barbaris restituerit:ne
ĩ cõspectũ qdẽ suũ passus adduci:ne qd de
uirginitatis ĩtegritate delibasse saltem uel
oculis uideret̃.Hæc ĩter diuersa terraꝝ po/
pulus romanus nec ideo tamẽ Italiæ uisce
ribus ĩhærẽtẽ sũmouer̃ poterat Hanibalem.
pleraq; ad hostẽ defecerãt:& dux acerrimus
cõtra romanos italicis quoq; uirib⁹ utebat̃.
iã tamẽ eũ plærisq; oppidis & regiõibus ex
cusseramus.tarẽtinus ad nos redierat : iã &
capua sedes & dom⁹ & patria altera Hãni/
balis tenebat̃:cuius ãmissio tãtũ pœno du/
ci⁹ dolorẽ d'dit:ut ille totis uiribus romã cõ/
uerteret̃.O pplm̃ dignũ orbis ĩpio : dignũ
õniũ fauore:& admiratiõe hoĩnũ ac deoꝝ:
cõpulsus ad ultĩos metus ab icœpto nõ de.
stitit:& de sua urbe sollicitus:capuã tamen
nõ omisit:sed ꝑte exercitus sub Appio cõsu
le relicta:ꝑte Flaccũ ĩ urbe secuta absens si/
mul p̃sẽsq; pugnabat .Q'd ergo miramur?
Mouẽti castra a tertio lapide Hãnibali ite/
rũ ĩpos deos:deos ĩq̃:nec fateri pudebit res
titisse.tãta enĩ a sigulos illius motus ius ĩ/
briũ effusa ẽ:tãta uẽtoꝝ uiolentia cohorta
ẽ:ut diuinitus hostẽ sũmoueri:nec coelo: sʒ
ab urbis ip

ab urbis ipsius mœnibus:& capitolio ferri
uideret͠.Itaq; fugit:& cessit : & ĩ ultimũ se
Italiæ recepit sinũ:cũ urbẽ tãtũ nõ adoratã
reliqsset.Parua res dictu:sed ad magnani-
mitatẽ ppli romani pbãdã satis efficax . q
illis ipsis:qbus obsidebãt͠ : diebus ager:quẽ
Hãnibal castris ĩsiderat:uenalis romæ fuit:
hastæq; subiectus ĩueĩt ẽptorẽ.Voluit Hã-
nibal cõtra fiduciã imitari:subiecitq; argen
tarias urbis tabernas:nec sector ĩuẽtus ẽ.Vt
scias etiã præsagia fatis fuisse :nihil actum
erat tãta uirtute tãto fauore deorꝝ. Siqdem
ab hispaia Hasdrubal frater Hãnibalis cũ
exercitu nouo:nouis uiribus:noua belli mo
le ueĩebat.Actũ erat pcul dubio:si uir ille
se cũ fratte iũxisset:s; hũc quoq; castra me
tãtẽ Claudius nero cũ Liuio Salinatore de-
bellat.Nero ĩ ultĩo Italiæ angulo sũmoue
bat Hãnibalẽ .Liui9 ĩ diuersissimã partẽ:&
ĩ ipsas nascẽtis Italiæ fauces signa cõuerte-
rat.tãto õni q̃ lõgissĩa Italia:solo ĩteriacẽte.
quo cõsilio:q̃ celeritate cõsules castra cõiũ-
xerit:inopinãterq; hostẽ collatis signis com
presserĩt:neq; id fieri Hãnibal sẽserit:diffi
cile dictu ẽ.Certe Hãnibal re cognita:cum
piectũ fratris caput ad sua castra uidisset.
agnosco iqt ĩfœlicitatem carthaginis. Hæc

fuit illius uiri nō sie præsagio quodā fati ī-
minētis pria cōfessio. Iā certū erat Hānibā-
lē etiā ipsius cōfessiōe posse uici: sed tot re-
rū prosperaꝝ fidutia plenus pplus romanus
magni extimabat aspimū hostē ī sua africa
debellare. Duce igitᷣ Scipione ī ipsā africā
tota mole cōuersus imitari cœpit Hāniba-
lem: & Italiæ suæ clades ī africa uindicare.
Quas ille dii boni Hasdrubalis copias: quos
Syphacis exercitus fudit? quæ q̄taq; utri⁹q;
castra facibus illatis una nocte deleuit? De
niq; iā nō a tertio lapide: sed ipsas cartha-
ginis portas obsidiōe q̄tiebat. sic factū ē: ut
īhærētē atq; īcubātē Italiæ extorqueret Hā
nibalē. Nō fuit maior sub īpio romāo dies:
q̄ ille: cū duo ōniū & ātea & postea ducum
maximi: ille Italiæ: hic hispaīæ uictor colla
tis coīnus signis direxere aciē. Sed & collo-
quiū fuit īter ipsos de legib⁹ pacis. Steterūt
diu mutua admiratione defixi: ubi de pace
nō cōuenit: signa cecinere. Cōstat utri⁹q; cō
fessiōe nec meli⁹ īstrui aciē: nec acri⁹ potuis-
se pugnari. hoc Scipio de Hānibalis: Hāni-
bal dᷣ Scipiōis exercitu p̄dicauerūt. S; tamē
Hānibal cessit: præmiumq; uictoriæ africa
fuit: & secutus africā terraꝝ orbis.

Bellū macedonicū primū.

Post carthagi

p Ost carthaginẽ uīci neīnẽ puduit. Secutæ sūt stati africā gẽtes:macedonia: græcia:syria:cæteraq; oīa quodā q̄si æstu & torrẽte fortūæ. Sic primi omniū macedones affectator quodā ipii pplus. Itaq; q̄uis tūc Philippus regno præsideret: romani tamen dimicare sibi cū rege Alexādro uidebant̃. Macedonicū bellū noīe āplius q̄ spectatiōe gẽtis fuit. Cā cœpit a fœdere Philippi:quo rex iā pridẽ doīnātẽ ī Italia Hānibalẽ sibi sociauerat. Postea creuit īplorātib⁹ athenis auxiliū contra regis īiurias:cū ille ultra ius uictoriæ i tẽpla:aras:& sepulchra ipsa seuiret. Placuit senatui opẽ tātis ferī supplicib⁹: qppe iā gẽtiū reges:duces:ppli:natiōes:præsidia sibi ab hac urbe petebāt. Primo igitur Liuino cōsule pplus romanus Ioniū mare īgressus tota græciæ littora ueluti triūphāti classe pagrauit. spolia qppe siciliæ:hispaīæ: sardiniæ:africæ præferebat. Et maīfestā uictoriā nata ī prætoria puppe laur⁹ pollicebatur. Aderat spōte ī auxiliū Attalus rex pgamenoꝝ. Aderāt Rhodii nauticus pplus:qb⁹ a mari cōsul:a terris oīa eqs uirisq; q̄tiebat. bis uictus rex. bis exutus. bis fugatis castris. cū tamẽ nihil terribilius macedonibus fuit ipso uulneꝝ aspectu:quæ non spiculis neq;

sagittis:nec ullo græculo ferro:sed īgētibus pilis nec mīoribus adacta gladiis ultra mortē patebāt. Enī uero Flāminio duce inuios antea chaonū mōtes: Indūq; āne p abrupta uadētē:& ipsa macedoniæ claustra penetra uimus:ītroisse uictoriæ fuit. Nā postea nūq̄ ausus cōgredi rex ad tumulos:quos cynocephalas uocāt:uno ac ne hoc qdē iusto prœlio opprimit᷑.& illi qdē cōsul pacē dedit regnūq; cōcessit. Mox ne qd esset hostile thebas & Euboeā & grassantē sub Nabide suo lacedemona cōpescuit. Græciæ uero ueterē statū reddidit:ut legibus uiueret suis:& aui ta libertate frueret. Quæ gaudia? quæ uociferatiōes fuerunt? Cū hoc forte Nemeæ in theatro qnquēnalib⁹ ludis a p̄cone caneīt᷑. quo certauere plausu:qd floꝝ ī cōsulē ꝓfuderūt? & iteꝝ iteꝝq; p̄conē repetere illā uocē iubebat:qua libertas achaiæ ꝓnūtiabat᷑. Nec aliter illa cōsulari sententia:q̄ modulatissio aliquo tibiaꝝ aut fidiū cātu fruebāt᷑.

Bellū syriacum regis Antiochi.

m Acedoniā statī & regē Philippū Antioch⁹ excepit:quodā casu q̄si īdustria sic a gubernāte fortūa:ut quemadmodū ab africa ī europā:sic ab europa ī asiā ultro se suggerētib⁹ causis īpiū ꝓcederet.& cū terrarum orbis

rarū orbis situ:ipe ordo uictoriarū nauigaret. Nō aliud formidolosius fama bellū fuit:qp pe cū psas & oriētē Xerxē atq; Dariū cogi- tarēt:quādo pfossi īuii mōtes: quando uelis optū mare nūciaret.ut hoc cælestes minæ territabāt.cū hūore cōtinuo cuman9 Apollo sudaret:s; hic fauētis asiæ suæ nuīnis timor erat.sed nec sane uiris opibus armisq; qcq̄ copiosi9 syria:sed ī maīb9 tā ignaui regis īci derat:ut nihil fuerit ī Antiocho speciosius: q̄q; a romanis uictus ē. Impulere regē ī id bellū illīc Thoas etholiæ priceps:īhonoratā apud romanos quærēs aduersus macedonas militiæ suæ sotietatē.hīc Hānibal q ī africa uict9:pfugus:& pacis īpatiēs hostē pplo ro- mano toto orbe quærebat.& qd' illd fuisset piculū:si se cōsiliis ei9 rex tradidiss&.si asiæ uiribus usus fuisset miser Hānibal.Sed rex suis opib9 & noīe regio fret9 satis hūit bellū mouere.Europa iā dubio pcul iur ad roma nos ptīebat. Hic Lisymachiā urbē ī littore tracio positā a maiorib9 suis Antioch9 ut hæ reditario iur repetebat.hoc uelut sydeī asia tici belli mota tēpestas:et maxīus regū con uētus fortiter īdixisse bellū:cū īgēti strepi- tu ac tumltu mouiss; ex asia.Occupatis sta tī īsulis græcisq; littorib; otia & luxus tāq

uictor agitabat. Euboeã ĩsulã cõtinẽti adhæ
rẽtẽ tenui freto reciꝓcãtibus aqs Eurip⁹ ab
scidit. Hic ille positis aureis sericisq; tento-
riis: sub ipso freti murmure: cũ ĩter fluenta
tibiis fidib⁹q; cõcineret: collatis undiq; q̃uis
p hyemẽ rosis: ne cũ aliquo ducũ gñe age-
re uideret: uirginũ puerorũq; delectus habe
bat. Talẽ ergo regẽ iã sua luxuria debellatũ
pplus roman⁹ Acilio glabriõe cõsule ĩ ĩsula
aggressus: ipso statĩ aduẽtus sui ĩitio coegit
ab ĩsula fugere. Tã præcipitẽ apud thermo-
pylas assecutus locũ. ccc. laconũ speciosa cæ
de memorãdũ: ne ibi qdẽ fiducia loci resis-
tentẽ: mari ac terra cedere coegit. Statĩ & e
uestigio itr ĩ syriã: classis rgia polixeidi Hã-
nibaliq; cõmissa. Nã rex prœliũ nec specta
re poterat. Igit duce Emilio regillo adremi
gãtib⁹ rhodiis tota laceratr. Ne sibi placeãt
Athenæ: ĩ Antiocho uicim⁹ Xerxẽ: ĩ Emilio
Alcibiadẽ æq̃uimus. ephesiis Salaĩna pẽsaui
mus. Cõsule Scipiõe cui frater ille mõ uic-
tor carthaginis african⁹: uolũtaria legatiõe
aderat: debellari regẽ placet. & iã toto cesse
rat mari: sed nos imus ulteri⁹: meãdrũ ad ã
nẽ: mõtẽq; sipylũ castra ponũt Hic rex (ĩcre
dibile dictu) qbus auxiliis: qbus copiis cõse
derat: trecẽta milia peditũ: eqtũ falcatorũq;
curruum nõ

curruũ nõ mior nũerus:elephãtis adhuc imẽ-
sæ magnitudis auro purpura argẽto & suo
ebore fulgẽtibus:aciẽ utriusq; uallauerant.
sed hæc oĩa ꝑpedita magnitudie sua:adhoc
ĩbre:q subito supfusus mira fœlicitate psi-
cos arcus corrupat:primũ trepidatio : mox
fuga:dehĩc triũph⁹ fuerũt.Victo & supplici
pacẽ atq; partẽ regni dari placuit :eo liben-
tius:ꝙ tã facile cessisset. Bellũ etholicũ.

s Yriatico bello successit:ut debebat:e-
tholicũ.uicto qppe romã⁹ Antiocho fa
ces asiatici belli ꝓsequebat̃.ergo Fuluio no
biliori mãdata ultio ẽ.Hic ꝓtinus caput gẽ
tis ãbraciã regiã pyrrhi machinis q̃tit:secu-
ta d'ditio.Aderãt etholoꝝ ꝑcibus attici:Rho
dii:& memĩeramus auxilii:sic placuit igno
scere.serpit tamẽ latius ĩ ꝓxĩos bellũ.õnẽq;
late Cephaleniã:zacynton :& qcqd ĩsulaꝝ
ĩ eo mari ĩter ceraunios mõtes iugũq; ma-
leũ etholici belli accessio fuerunt.

Bellũ histrciũ

h Istri sequũt̃ etholos:qppe bellãtes eos
nup adiuuerãt:& initia pugnæ ꝓspera
hosti fuerũt:eadẽq; exitii cã. Nã cum Cnei
Mãlii castra cœpissẽt:opimæq; prædæ ĩcuba
rent:epulantes:ac ludibũdos plærosq; : aut
ubi essent præ poculis nescientes:Appius

pulcher iuadit:sic cũ sãguie:& spiritu male partã reuomuere uictoriam. Ipse rex apulo equo iposit us:cũ subinde crapula:& capitis errore lapsaret:captũ sese uix & ægre postq̃ experectus est didicit.

Bellum gallogræcũ.

g Allogræciã quoq; syriatici belli ruina cõuoluit.fuerãt inter auxilia regis Antiochi:an fuisset cupidus triũphi Manlius: an eos uisos simulauerit dubiũ.certe negatus est uictori triũphus:qa causã belli non ap℗bauit senatus. Cæte℞ gẽs gallogrecorũ (sicut ipsũ nomẽ iditio ẽ)mista & adultera ta ẽ:reliqæ gallo℞:qbus Breno duce uastauerãt græciã.mox oriẽtẽ secuti i media asiæ parte sedere. Itaq; ut frugũ semina mutato solo degenerãt:sic illa genuina feritas eorũ asiatica amœnitate mollita ẽ. Duobus itaq; prœliis fusi fugatiq; sũt:q̃uis sub aduentu hostis relictis sedibus:i altissĩos se mõtes re cepissẽt.solostologio℞ tectosagiã isederant. utriq; fũdis sagittisq; acti i perpetuã se pacẽ dediderũt.Sed alligati miraculo quodã fuere.cũ cathenas morsibus & ore tentassẽt.cũ offocãdas iuicẽ fauces præbuissẽt. Nã Orgiagõtis regis uxor a cẽturiõe stuprũ passa: memorabili exẽplo custodiã euasit. Reuul-

sumq; militis

ſũq; militis caput ad maritum ſuũ retulit.

Bellũ macedonicũ ſecundũ.

d Vm aliæ aliæq; gentes ſyriaci belli ſe-
quũtᷣ ruinã:macedonia ſe rurſus erre-
xit.fortiſſimũ pplᷣm memoria & recordatio
ſuæ nobilitatis agitabat:& ſucceſſerat phi-
lippo filius Perſes:q ſemel ĩ ppetuũ uictã
eſſe macedoniã nõ putabat ex gẽtis dignita
te.multo uehemẽtius ſub hoc macedões q̃
ſub patre cõſurgũt.quippe thraces in uires
ſuas traxerãt. Atq; ita ĩduſtria macedonũ:
uirib⁹ thracũ:diſciplinã macedonicã tẽpta-
uere.Acceſſit his cõſiliũ ducis:q ſitũ regio-
nũ ſuaꝶ ſũmo ſpeculat⁹ hemo: poſitis p ab-
ruta caſtris:ita macedõiã ſuã armis :ferroq;
uallauerat:ut nõ reliqſſe aditũ : niſi a cælo
uẽturis hoſtib⁹ uideretᷣ.Nã Martio philip-
po cõſulẽ:eã ꝓuinciã ĩgreſſus pplᷣs roma-
nus exploratis diligẽter acceſſib⁹ p aſtrudẽ
paludẽ:per acerbos dubioſq; tumulos : illa
quæ uolucrib⁹ quoq; uidebatᷣ ĩuia acceſſit.
regẽq; ſecuꝶ & nihil tale metuẽtem ſubita
belli erruptiõe terruit.cuius tãta trepidatio
fuit:ut pecuĩa; õnẽ ĩ mare uiſſerit mergi ne
piret.claſſẽ cremari ne ĩcẽdᷣretᷣ.Paulo cõſu
le cũ maiora & crebra eſſent ĩpoſita præſi-
dia:p alias uias macedonia depreſſa eſt.Sũ-

ma q̃dē arte & īduſtria ducis:cū alias mīa-
tus:alias irrepiſſet. Cuius aduentus ipſe eo
terribilis regi fuit:ut ītereſſe nō auderet:ſed
gerēda ducibꝰ bella mādāuerit. Abſēs ergo
uictus fugit ī maria:īſulāq; ſamothracē:tre
tus celebri regiōe:q̄ſi tēpla & aræ poſſēt de
fēdere:quē nec mōtes ſui nec arma potuiſ-
ſēt.Nemo regū diutiꝰ āmiſſæ fortūæ cōſciē-
tiā retinuit.Supplex cū ſcriberet ad Impa-
torē:ab illo:quo cōfugerat templo:nomenq;
epiſtolæ notaret ſuū : regē addidit.Sed nec
reuerētior captæ maieſtatis aliꝰ paulo fuit .
Cū in cōſpectū ueniſſet hoſtis ī templum
recepit:& in cōuiuiis adhibuit. liberoſq; ad
monuit ſuos:ut fortunā:cui tātū liceret:re-
uererent.Inter pulcherrimos hunc quoque
populus romanus de macedonia duxit atq;
uidit triumphum: quippe cuius ſpectaculo
triduum impleuerit. Prima dies ſigna tabu
laſq; : Sequens arma : pecunias tranſuexit.
Tertius captiuos ipſumq; regem attonitum
adhuc tanq̄ ſubito malo ſtupentē. Sed mul
to prius gaudium uictoriæ populus romanꝰ
q̄ epiſtolis uictoris perceperat. Quippe eo-
dem die : quo uictus eſt Perſes in macedo-
nia:romæ cognitum eſt . Duo iuuenes can
didis equis apud iuturnæ lacum:puluerem

& cruorem

& cruorē abluebāt. Hii nūtiauere: Castorē & pollucem fuisse creditū uulgo: q gemini fuissent: īterfuisse bello: q sāguīe maderēt: a macedonia uenire: q adhuc anhelarent.

Bellum illiricū.

m Acedonici belli cōtagio traxit illiricos: ipsi qdē ut romanū a tergo distringerēt: a Perse rege cōducti pecuia militauere. sine mora ab Antio prætore subigunt. Loscordā caput gētis delesse suffecit. Statī secuta deditio est. Deniq; hoc bellum ante finitū est: q̄ geri romæ nuntiaretur.

Bellū macedonicū tertiū.

q Vodā fato: q̄si ita cōueīsset īter pœnos & macedonas: ut tertio quoq; uicerēt. Eodē tpre utriq; arma mouere. S; prior iugū excutit macedo: aliq̄to q̄ āte grauior: dū cōtēnit. Causa belli ppe erubescēda: quippe regnū pariter & bellū uir ultimæ sortis Andriscus īuaserat: dubiū liber an seruus: mercenarius certe: sed qa uulgo philippus ex similitudie pseudo philippus uocabat. regiā formam: regium nomen: animo quoq; regio impleuit. Igitur dum hæc ipsa contemnit populus romanus Iuuentio prætore contētus: uiz nō macedonicis modo sed thraciæ quoq; auxiliis ingentibus ualidum temere

tēptauit.Inuictus quoq; nō a ueris regibus: ſ; ab illo imagiario & ſcenico rege ſupatus. S; cōſule Metello:āmiſſū cū legiōe prætorē pleiſſie ultus ē. Nā & macedoniā ſeruitute mulctauit:& ducē belli d'ditū ab eo:ad quē cōfugerat thraciæ Regulo:ī urbē ī cathenis reduxit. Hoc quoq; illi ī malis ſuis īdulgēte fortūa:ut de eo pplus romanus q̃ſi de rege uero triūpharet. Bellū punicū tertium.

t Ertiū cū africa bellū & tēpore exiguū fuit. nā q̄driēnio patratū ē:& ī cōparatiōe prioꝝ:mīmū labore:nō enī tā cū uiris: q̄ cū ipſa urbe pugnatū ē. ſ; plāe maxīo euētu:qppe tādē Carthago finita ē. Atq; ſiquis triū tēpoꝝ momēta cōſideret:prīo cōmiſſū ē bellū:ꝓfligatū ſecūdo:tertio uero cōfectū ē. S; huius cā belli:qꝫ cōtra fœderis legē aduerſus numidas qdē ſemel paraſſet claſſē & exercitū. frequēs aūt Maſiniſſæ fīes territabat. ſ; huic bono ſotioq; regi fauebat'. cū bellū ſederet:de belli fie tractatū ē. Cato īexpiabili odio delēdā eſſe Carthaginē:& cum de alio cōſuleret':ꝓnūciabat Scipio naſſica ſeruādā:ne metu ablato æmulæ urbis:luxuriari fœlicitas urbis īciperet. Mediū ſenatus elegit:ut urbs tātū loco moueret':nihil enī ſpecioſius uidebat':q̄ eſſe Carthaginē:quæ

non timeret'

nõ timeret.Igit Manilio Cẽsorinoq; cõsu-
lib⁹ populus roman⁹ aggressus carthaginẽ:
spe pacis iniecta:traditã a uolentibus classẽ
sub ipso ore urbis incẽdit.Tũ euocatis prin
cipibus:si salui esset uellẽt:ut migrarẽt fini
bus ĩpatũ.qd pro rei atrocitate adeo mouit
iras:ut extrema mallẽt.Cõploratũ igit pu-
blice statĩ:& pari uoce clamatũ ẽ ad arma:
seditq; sẽtẽtia quoquo mõ rebellãdũ.nõ qa
spes ulla iã supesset:s; qa patriã suã mallẽt
hostiũ q̃ suis maĩbus euerti.Qui rebellãtiũ
fuerit furor:uel hĩc ĩtelligi põt:ꝙ ĩ usũ no-
uæ classis tecta domusq; resciderũt.& ĩ ar-
moꝝ officinis auꝝ & argẽtũ pro ære ferro-
q; cõflatũ ẽ.In tormẽtoꝝ uincula matronæ
crines suos cõtulerũt. Mãcino deĩde cõsule
terra mariq; feruebat obsidio.opis port⁹ nu-
datus:& primus & sequẽs iã murus:cũ tãtũ
Byrsa:qd nomẽ arci fuit : q̃si altera ciuitas
resistebat.Quãuis ꝑfligato urbis excidio:ta
mẽ fatale africæ nomen Scipionũ uidebat.
Igit ĩ aliũ Scipionẽ cõuersa res publica fi-
nẽ belli reposcebat. Hũc paulo macedoĩco
procreatum:Africani illius magni filius in
decus gẽtis assumpserat.hoc scilicet fato:ut
quã urbẽ concusserat auus nepos euerteret.
Sed q̃ maxime mortiferi esse morsus solẽt

morientiũ bestiarum:sic plus negotii fuit cum semiruta carthagĩe:q̃ ĩtegra. Cõpulsis ĩ unã arcẽ hostibus: portũ quoq; maris romanus obsederat. Illi alterum ibi portũ ab alia urbis parte foderũt:nec ut fugerent:sed qa nemo illos nec euadere posse credebat. Inde quasi enata subito classis erupit. tũ interĩ iã dieb9 iã noctibus noua aliq̃ moles:noua machĩa: noua pditorum hoĩnũ manus:quasi ex obruto incẽdio subita de cineribus flãma prodibat. Deploratis nouissime rebus. xl. se milia uirorum dediderunt. Quod minus credas duce Hasdrubale. quãto fortius fœmina & uxor ducis:quæ cõphẽsis duobus liberis a culine se domus ĩmediũ misit ĩcẽdiũ Imitata reginã quæ carthaginẽ cõdidit. Quãta urbs deleta sit:ut de cæteris taceã: uel igniũ mora pbari põt. quippe p cõtinuos decẽ & septẽ dies uix potuit ĩcẽdiũ extingui:qd' domibus ac tẽplis suis spõte hostes ĩmiserãt:ut quatinus urbs eripi romanis nõ poterat:triũphus arderet.

Bellum achaicũ.

q Vasi seculũ illud euersionibus urbiũ curreret: ita Carthaginis ruinã statim Corynthos excepit:achaiæ caput:græciæ decus:ĩter duo maria Ioniũ & Egeũ:q̃si spectaculo exposita hæc:facin9 ĩdignũ:ãte oppssa ẽ

q̃ in numerũ

q̃ i numerꝝ certoꝝ hoſtiũ referret᷑. Critho-
laus cã belli:q libertate a romanis data:ad-
uerſus ipſos uſus ẽ.legatos romanos dubiũ
an & manu:certe orõne uiolauit.Igit᷑ Me-
tello ordinãti:cui tũ maxĩe macedoniæ mã
data ẽ ultio:& huic achaicũ bellũ : ad pri-
mã Critholai manũ Metellus cõſul p patẽ-
tis helidæ cãpos toto cecidit alpheo:& uno
prœlio pactũ erat bellũ:iã & urbẽ ipſã ter-
rebat obſidio.Sed fata reꝝ:cũ Metellus di-
micaſſet ad uictoriã Mumius ueĩt.Hic alte
ri⁹ ducis dignitate exercitũ ſub ipſis Iſthmi
faucib⁹ fudit.geĩnoſq; portus ſãguĩe ĩfecit.
tũ ab ĩcolis deſerta ciuitas. direpta primũ.
deĩde tuba præcinẽte deleta ẽ. Quid ſigno
rũ:qd ueſtiũ:qd uetabulaꝝ raptũ : ĩcenſũ:
atq; ꝓiectũ eſt:Quãtas opes & abſtulerit &
créauerit hinc ſcias : ꝙ qcqd corinthii æris
toto orbe laudatur:ĩcẽdio ſupfuiſſe cõpim⁹.
Nã & æris notam precioſiorẽ ipſa opulen-
tiſſimæ urbis fecit iniuria:qa ĩcẽdio puſtis
plurimis ſtatuis atq; ſimulacris:æris:auri:ar
gẽtiq; uenæ ĩ cõmune fluxere.

Res in hiſpania geſtæ.

u T carthaginẽ corynthos:ita corynthũ
Numãtia ſecuta ẽ:nec deĩde toto orbe
qcq̃ tãtũ ĩ aris fuit.Poſt illa duo clariſſĩa ur

bium incēdia late atq; passī:nec p uices:sed
simul pariter:quasi unum ūdiq; bellū fuit:
ꝓrsus utile:q̄si agitātibus uētis diffudisse
quædā belli īcēdia toto orbe uideret᷑.Hispa
niæ nūq̄ aīmus fuit aduersus nos uniuersæ
cōsurger̄:nūq̄ cōferre uires suas libuit :neq;
aut īpare:aut libertatē tueri suam publice.
alioqn ita undiq; mari pyreneoq; uallata ē:
ut īgenio sytus nec adiri qdē potuerit.Sed
ātea a romanis obsessa ē:quā se ipsa cogno-
sceret.& sola ōniū ꝓuiciaꝝ uires suas:post-
quā uicta ē ītellexit.In hac ꝓpe ducētos p
ānos dimicatū ē a primis Scipiōibus ī pri-
mū Cæsarē Augustū.nō cōtinue nec cohærē
ter:sed ꝓut lacessierāt.Nec cū hispāis ini-
tio:sed cū pœnis ī hispaīa. Inde cōtagio &
series cāq; belloꝝ:prīa p pyreneum iugū si
gna romana Publius & Cneus Scipiones in
tulerūt.prœliisq; igētibus Hānonē & Has
drubalē fratrē Hānibalis ceciderūt.raptaq;
erat īpetu hispania :nisi fortissimi uiri ī īpa
sua uictoria oppressi punica fraude cecidis
sēt:terra mariq; uictores.Igit᷑ quasi nouam
integrāq; ꝓuinciā ultor patris & patrui Sci
pio ille mox Africanus inuasit. Isq; statim
capta carthagie & aliis urbibus nō cōtētus
pœnos expulisse stipendiariā nobis ꝓuiciā
fecit

fecit. Omnē citra ultraq; hiberꝝ subiecit im pio. primus romanoꝝ ducū uictor ad gades & oceā ora puenit. Plus etiā ꝓuiciā retīere: q̄ facere. Itaq; p partes iā huc iā illuc missi duces: q ferocissimas: & ad id tēporis liberas gētes ideo īpatiētes iugi: multo labore nec ī cruentis certaminibus seruire docuerunt.

c Ato ille Censorius Celtiberos idest robur hispaniæ aliquot prœliis fregit.

g Racchus pater ille Gracchorū eosdem .c. & .l. urbium euersione mulctauit.

m Etellus ille: q ex macedonia cognomē meruerat. & celtibericus fieri: cū & Cōtrebiā memorabili cœpisset exēplo: & nersobrigis maiori gloria pepercit.

l Vcullus turdullos: atq; uacceos: deqbus Scipio ille posterior singulari certamīe cū a rege fuisset ꝓuocatus opima retulerat.

d Ecius Brutus aliq̄do latius celticos lusitanosq;: & ōnis gallatiæ populos: formidatūq; militibus flumē obliuiōis: pagratoq; uictor oceani littore: nō pri⁹ signa cōuertit: q̄ cadētē ī maria solē obrutūq; aqs ignē nō sie quodā sacrilegii metu & horrore dephēdit. S; tota certaīnū moles cū lusitanis fuit: & nūmātinis: nec īmerito: qppe solis gētiū duces cōtigerūt. fuisset & cū oīb⁹ celtiberis:

nisi dux illi9 mot9 iitio belli oppssus esset:
Sed sũmus uir astutus & audatiæ si reces/
sisset Salõdicus:q hastã argẽteã q̃tiẽs uelut
cœlo missã uaticinãti filis õniũ i se mentes
cõuerterat.S; cũ pari temeritate sub nocte
castra cõsulis adisset:iuxta tẽtoriũ ipsũ pi/
lo uigilis exceptus ẽ. Cæte℞ lusitanos Viria
tus errexit:uir calliditatis accerrimæ : q ex
uenatore latro:ex latrone subito dux:atq; i/
pator:& si fortũa cessisset hispaniæ Romu/
lus:nõ cõtẽtus libertatẽ suo℞ defẽdere per
.xiiii.ãnos omĩa citra ultraq; hybe℞ & tagũ
igni ferroq; populatus.castra etiã prætorio℞
& præsidiũ aggressus. Claudiũ unimanum
pene ad ĩternitionẽ exercitus cecidisset.Insi
gnia trabeis & fascibus nostris:quæ cœpat:
ĩ mõtibus suis trophea fixisset. Tandẽ etiã
Fabius maxĩus cõsul oppresserat:sed a suc/
cessore Popilio uiolata uictoria est:qppe q
cõficiendæ rei cupidus:fractũ ducẽ:& extre
ma deditionis agitãtẽ:per fraudẽ:& ĩsidias:
& domesticos pcussores:aggressus hãc hosti
gloriam dedit ut uideretur aliter uinci non
potuisse.

Bellũ numantinũ.

n Vmantia quãtũ carthaginis:capuæ:co
rinthi opibus inferior:ita uirtutis no/
mine : & honore par omnibus:summũq; si

uiros extimes

uiros extimes hiſpaniæ d'cus:qppe quæ ſine muro:ſine turribus:modice edito ī tumulo: apud ſituata quatuor milibus : celtiberorū .xxxx.exercituū p ānos.xiiii.ſola ſubſtinuit. Nec ſuſtinuit modo:ſed ſeuius aliq̄to ptulit:pudendis fœderibus affecit. Nouiſſime cū inuictā eſſe cōſtaret:opus quoq; eo fuit: q carthaginē euerterat.Nō temere:(ſi fateri licet)nullius cauſa belli īiuſtior:ſegidēſes ſotios & cōſāguineos:romanorum manibus elapſos exceperāt:habita pro eis deprecatio nihil ualuit:cū ſe ab ōni bellorꝝ contagione remouerēt:i legitimi fœderis precium iuſſi arma deponere.hoc ſic a barbaris acceptū : quaſi manus abſciderēt.Itaq; ſtatī Megara uicto fortiſſimo duce:ad arma cōuerſi:Pompeiū prœlio aggreſſi:fœdus tamē maluerēt cū debellare potuiſſent. Hoſtilium deinde Mācinum:hunc quoq; aſſiduis cedibus ita ſubegerūt:ut ne oculos quidem aut uocem numātini uiri q̄ſq̄ ſuſtineret : tamē cū hoc quoq; fœdus maluere contenti armorꝝ manubiis:cum ad internitionem ſeuire potuiſſent. Sed non minus numantini q̄ caudini illius fœderis flagrans ignominia : ac pudore populus romanus . Dedecus quidem preſentis flagitii deditione Mancini expia

uit. Cæterū duce Scipiõe carthaginis icẽdiis ad excidia urbiũ imbuto: tãdẽ etiã ĩ ultionẽ excanduit: sed tũc acrius ĩ castris: q̃ i cãpo: nostro cũ milite: q̃ cũ numãtino præliandũ fuit. qppe assiduis & ĩ iustis & seruilib⁹ maxime opibus atriti: ferre plenius uallũ: qui arma nescirẽt: luto iqnari: q sãguie nollẽt: iubebãt᷑. adhoc scorta: & calones: sarcĩæ nisi ad usũ necessariæ ãputãt᷑: tãti esse exercitũ: quãti impatorẽ: uere proditũ ẽ. Sic redacto ĩ disciplinã milite cõmissa acies: qd'q; nemo uisurũ se unq̃ sperauerat: factũ ẽ: ut fugiẽtes numantinos quisq̃ uideret. Dedere etiam sese uolebãt: si tollerãda uiris imperarent᷑. Sed cũ Scipio uerã uellet & sine exceptiõe uictoriã: eo necessitatũ compulsi: primũ ut destinata morte in prœlium ruerẽt: cum se prius epulis quasi inferiis impleuissẽt. carnis semicrudæ & celiæ: sic uocant indigenæ ex frumento potionem. Intellectum ab Imperatore cõsiliũ: itaq; nõ ẽ permissa pugna morituris. Cum fossa atq; lorica: quatuorq; castris circundatos fame premeret. ab duce orantes prœlium: ut tanq̃ uiros occideret. sed ubi nõ impetrabãt: placuit eruptio. sic cõserta manu plurimi occisi: & cũ urgeret fames aliquãtisper inde uixere. Nouissime consiliũ

me cõsiliũ fugæ sedit.sed hoc quoq; ruptis equo℞ cingulis uxores ademere sũmo scelere p amorẽ. Itaq; exitu deplorato ĩ ultimã rabiẽ:furorẽq; conuersi:postremo mori hoc generi destinarũt. Duces suos:seq;:patriãq; : ferro:& ueneno:subiectoq; undiq; igne pemerũt. Macte esse fortissimam & meo iudicio beatissimã ĩ ĩpis malis ciuitatẽ. Asseruit cũ fide sotios : populũ orbis terra℞ uiribus fultũ:sua manu:ætate tam longa sustinuit. Nouissĩe maxĩo duce oppssa ciuitas nullũ de se gaudiũ hosti reliqt. Vnus enĩ uir numãtin⁹ nõ fuit:q ĩ cathenis duceret᷑: præda ut de pauperibus nulla:arma cremauerunt: triumphus fuit tantum de nomine.

h Actenus pplus romanus pulcher:egregius:pius:sãctus:atq; magnificus.reliq seculi ut grandia æque:ita uel magis turbida:& fœda crescẽtibus cũ ipsa magnitudĩe ĩpii uitiis:adeo:ut siqs hãc tertiã eius ætatẽ transmarinã quã ducento℞ anno℞ fecimus diuidat:centum hos priores:quibus africã : macedoniã:siciliã:hispaniã domuit : aureos sicut poetæ canũt:iure meritoq; fateat᷑. Cẽtũ sequẽtes ferreos plane & cruẽtos & siqd ĩmani⁹. Quippe qui Iugurtinis:Cymbricis: Mitrydaticis:parthicis bellis : gallicis atq;

germanicis:quibus cœlū ipsū gloria ascēdit. Gracchanas:drusianasq; cædes:ad hæc seruilia bella miscuerūt.& ne qd turpitudini desit:gladiatoria deniq;:ī se cōuersis mariāis: atq; syllanis:nouissīe Pōpei & Cæsaris manibus:q̄si p rabiē & furorem & nefas semet ipse lacerauit.quæ si īuoluta īter se sūt oia: atq; cōfusa:tamē quo meli⁹ appareāt simul: & ne scelera uirtutibus obstrepāt: separatiꝫ pferent̄.priusq; ut cœpimus iusta illa memorabim⁹:ut & pia cū exteris gētib⁹ bella magnitudo crescētis i dies īpii appareat.tuꝫ ad illa ciuiū scelera:turpesq; & impias pugnas reuertemur. Bellum asiaticum.

u Icta ad occasū hispania:populus romanus ad oriētē pacē agebat.nec pacem modo:sed īusitata & īcognita quadā fœlicitate relictæ regiis hereditatibus opes:& tota in simul regna ueniebant.

a Ttalus rex pgamenoꝝ regis eumenis filius:socii quodā cōmilitonisq; nostri testamentū reliquit : populus romanus bonoꝝ meoꝝ heres esto In bōis regis hæc fuerunt.addita igitur hereditate prouinciam populus romanus nō qdē bello:nec armis : sed qd' est æquius:testamēti iure retinebat. sed hanc(difficile dictu ē)utrꝫ facilius āmiserit populus

ſerit pplˀus romanus:an recupauerit. Ariſtonicus regii ſãguinis ferox iuuenis urbes regibus parere cõſuetas:partĩ facile ſollicitat: paucas reſiſtẽtes: Midõ:Samon: Colophõ ui recepit. Craſſi quoq; prætoris cædit exercitũ:ipſũ quoq; cœpit. Sed ille memor & familiæ:& romani noĩnis cuſtodẽ ſui barbaꝝ uirgula excecat:ĩ exitiũ ſui :quod uolebat : ita cõcitat. Mox a perpẽna domitꝰ:& captꝰ: & ꝑ deditionẽ ĩ uĩcuilis hĩtus. Aq̃lius aſyatici belli reliq̃s cõfecit. mixtis(nefas)ueneno fõtibus ad deditionẽ quaꝝdã urbiũ:quæ res ut maturã:ita ĩfamẽ fecit uictoriã. q̃ppe cũ cõtra fas deũ moreſq; maioꝝ medicaminibus impuris in id tempus ſacroſancta romana arma uiolaſſet.

L. FLORI EPITHOMATIS LIBER. TERTIVS IHCIPIT.

Ec ad orẽitẽ:ſed nõ ad meridionalẽ plagã eadẽ quies. Quis ſperaret poſt cãrthaginẽ :aliquod ĩ africa bellũ? Atqui nõ leuiter ſe nuĩdia cõcuſſit:& fuit ĩ Iugurta qđ poſt Hãnibalẽ timeretˀ. q̃ppe rex callidiſſimus populũ romanũ armis inclitũ & ĩ

uictū opibus aggressus ē. & citra spē omniū fortuna cessit: ut rex fraude præcipuus: fraude caperet᷑. Hic auo Masinissa & Micypsa patre p adoptionē: cū interficere fratres statuisset agitatus regni cupiditate: nec illos magisq̄ senatū populū romanū: quoꝝ ī fide & cliētela regnū erat: metueret: primū scelus mādat īsidiis. potit⁹q; Hiēpsalis capite: cū se ī Atherbalē cōuertisset: isq; romā ꝓfugisset: missa p legatos pecuīa traxit ī sētētiā suā senatū: & hæc fuit de nobis eius prima uictoria. Missos deīde q regnū inter illum Atherbalēq; diuiderēt: siliter aggressus: cū ī Scauro ipsos romāi ī pii mores expugnasset: īchoatū nefas pfecit audatius. sed diu nō latēt scelera. corruptæ nefas legatiōis erupit. placuitq; bello pseq parricidā. Prius ī numidiā Calfurnius bestia cōsul īmittit᷑. S; rex pitus fortius aduersus romanos auꝝ esse: q̄ ferꝝ: pacē emit: Cuius flagitii reus cū īteruenīēte publica fide a sēatu arcesiret᷑: pari audacia & ueīt: & cōpetitorē īpii Masinissæ Massiuā īmisso pcussore cōfecit. Hæc altera cōtra regē fuit cā bellandi. Igit᷑ sequens ultio mandat᷑ Albino. Sed huius quoq; (ꝓh dædecus) ita corrupit exercitū: ut uolūtaria nostroꝝ fuga uinceret numida: castrisq; potiret᷑.

addito

tiretur.addito etiã turpi fœdere:ĩ pciũ sa-
lutis:quẽ qđ pri⁹ emerat:dimisit exercitũ.
Eodem tempore in ultionẽ nõ tã ĩpii roma
ni:q̃ pudoris Metellus assurgit:q callidissi
me hostẽ nũc precibus:nunc minis:iã quasi
simulata uera fuga eludẽtẽ artibus suis ag-
gressus ẽ.Agroꝝ atq; uicoꝝ populatiõe cõtẽ
tus ĩ ipsa numidiæ capita impetum fecit:&
zamam qdẽ frustra diu uoluit. Cæteꝝ tha-
lã grauẽ armis : thesauroq; regis dirripuit.
Tũc urbibus exutũ regẽ etiã finiũ suoꝝ re-
gniq; fugitiuũ p mauros:atq; getuliã seque
bat̃.Postremo mari⁹ auctis admodũ copiis:
cũ pro obscuritate generis sui capitecensos
sacramẽto adegisset : iã fusũ & sauciũ regẽ
adortus:nõ facilius tamẽ uicit q̃ si ĩtegrum
& recẽtẽ.Hic & urbẽ Herculi cõditã capsã
ĩ media africa sitã:anguibus harenisq; ual-
latã mira quadã fœlicitaie supauit.& saxeo
ĩditã monti mulutã urbem p ligurẽ aditu
arduo maccessoq; penetrauit. Mox nõ ipsũ
modo:sed Bocchum mauritaniæ regẽ : iure
sanguinis numidã uindicantem: apud oppi
dum Cirthã grauiter cecidit.Qui ubi diffi
sus rebus suis alienæ cladis accessio fieri ti
met : precium fœderis atq; amicitiæ rege;
facit.Sic fraudulentissimus regũ fraude so-

ceri sui ī īsidias d'ductus ē.& Syllæ ī manū traditus:tandēq; optum cathenis Iugurtā ī triūpho populus romanus aspexit. Sed ille quoq; quāuis uictus & uinctus uidit urbē: quā uenalē:& quandoq; piturā:si habuisset emptorē:frustra cecinerat.tamen ut uenalis fuisset:habuit emptorē.& cū ille nō euase- serit:certum erit eam non esse perituram.

Bellum allobrogium.

s Ic ad meridiē populus romanus:multo atroci9 & multipliciter:& magis a sep- tētrione seuiētē.nihil ac plaga īfestius:atrox cœlū puicaci īgenio.Omni igit' tractu uio lentus hostis a dextris: atq; leuis: & medio septētriōis erupit.prima trāsalpes arma no- stra sēsere Salyi:cū de īcursionib9 eoꝝ fidis sima atq; amicissima ciuitas Massilia que- reret'.Allobroges deinde:& Aruerni:cū ad- uersus eos similes educoꝝ quærelæ opem & auxiliū nr̄ū flagitarēt:uari9q; uictoriæ testis ysara:& uindelicus amnis:& īpiger fluīnū rhodanus:maximus barbaris terror elephā- ti fuere:īmanitati gentiū pares. Nihil tam cōspicuum in triumpho q̄ rex ipse bis uisus discoloribus in armis:argenteoq; carpento: qualis pugnauerat utriusq; uictoriæ: quod quantūq; gaudium fuerat:uel hinc extima- ri potest ꝙ

ri poteſt. q̄ & Domitius Enobarbus & Fabius maximus ipſis quibus dimicauerāt locis ſaxeas errexere turres : & deſuper exornata armis hoſtilibus trophea fixere. Cū hic mos inuſitatus fuerit noſtris. Nunq̄ enī populus romanus hoſtibus domitis uictoriam ſuam exprobrauit.

Bellū cymbricū teuthonicū ac tigurinū.

c Ymbri: teuthoni: atq; tigurini ab extremis galliæ profugi : cum terras eorum inundaſſet oceanus : nouas ſedes toto orbe quærebant : excluſiq; & gallia : & hiſpania: cum in Italiam remigarent : miſerunt legatos in caſtra Syllani: inde ad ſenatum petentes : ut martius populus aliquid ſibi terræ daret: quaſi ſtipēdium. cæterum ut uellet manibus atq; armis ſuis uteretur. Sed quas daret terras populus romanus agrariis legibus intra ſe dimicaturus? Repulſi igitur : quod nequiuerant precibus : armis petere conſtituunt. Sed nec primum impetum barbarorum Syllanus : nec ſecundum Manilius. nec tertium Cepio ſuſtinere potuerunt. Omnes fugati : exuti caſtris: actum erat. niſi Marius illo ſeculo contigiſſet. Ille quoq; non auſus congredi ſtatī: militem tenuit in caſtris : donec inuicta

illa rabies & ipetus quē pro uirtute barbari habēt: cōsenesceret. recessere igit icrepātes: & tāta erat capiēdæ urbis fiduciā: cōsulētes si qd ad uxores suas mādarēt. Nec segnius: q̄ minati fuerāt: tripartito agmine p alpes idest claustra Italiæ ferebant. Marius mira statim uelocitate occupatis compendiis preuenit hostē. Prioresq; teutonas sub ipsis alpium radicibus assecutus ī locū: quē aquas sextias uocāt. qua fide numinū prœlio oppressit. Vallem fluuiumq; hostes tenebant: nostris aq̄ꝝ nulla copia. cōsulto ne id egerit Imperator: an errorem in consilium uerterit dubium. Certe necessitate acta uirtus causa uictoriæ fuit. Nam flagitante aquam exercitu. uiri inquit estis: en illic habetis. Itaq; tāto ardore pugnatum est: eaq; cædes hostium fuit: ut uictor romanus de cruento flumine: non plus aquæ biberit: q̄ sāguinis. Barbarorum certe rex ipse Teutobochus q̄ternos senosque equos transilire solitus: uix unum confugeret ascendit. proxinioque in saltu comprehensus: insigne spectaculum fuit. quippe uir proceritatis eximiæ super trophea ipsa eminebat. Sublatis fūditus teuthonis: in cymbros conuertitur. Hic iam (quis crederet) per hyemē: quæ altius alpes leua

us alpes leuat:tridentinis iugis ī Italiā ꝓuo
luti ruina descēderāt.athesin flumē nō pō-
te:nec nauib⁹:sed quadā stoliditate barbari
ca:primū corporibus aggressi: postq̄ retīere
amnē manibus:& clypeis frustra tētauerāt:
ingesta obrutū silua trāsiluere:& si ftatī ife
sto agmine urbē petissent:grande discrimen
esset. Sed in uenetia:quo fere tractu Italia
mollissima ē.ipsa soli cæliq; clæmētia robur
elāguit.adhᵒ panis usu:carnis coctæ:& dul-
cedine uini mitigatos Marius in tempore
aggressus ē.iā diē pugnæ a Mario impatoī
petierūt:& sic ꝓximū dedit.In patētissimo:
quē caudiū uocāt:cāpo ꝓcurrere.milia deī-
de & .lx.ceciderunt.hinc minuis tertio. per
omnē diē cōcidit' barbaris.Isti quoq; īpator
addiderat uirtuti dolum:secutus Hanniba-
lem:artemq; cānaꝝ.Primū nebulosum nac
tus diem:ut hosti inopinatus occurreret:tū
uentosum quoq; :ut puluis in oculos & ora
ferretur. Tum acie conuersa in orientem:
ut quod ex captiuis mox cognitū ē:ex splē-
dore galeaꝝ:ac repercussu : q̄si ardere cæ-
lū uideretur. Nec minor cū uxoribus eorū
pugna:q̄ cū ipsis fuit . cum obiectis undiq;
plaustris:atq; carpentis : alte desuper quasi
e turribus lanceis contisq; pugnarent:perin-

de plus ſpecioſa mors eaꝝ fuit:q̄ pugna.Nā
cū miſſa ad Mariū legatione libertatē ac ſa
cerdotiū nō īpetraſſēt:nec fas erat ſuffoca-
tis eliſiſq; paſſim īfantibus ſuis:aut mutuis
cōcidere uulneribus:aut uinculo e crinibus
ſuis facto:ab arboribus iugiſq; plauſtrorū
pepēderūt.Beleus rex ī acie dimicās īpigre:
nec ī ultus occubuit.Tertia tigurinoꝝ manꝰ:
quæ quaſi ī ſubſidio noricos īſederat alpiū
tumulos:ī diuerſa lapſi fuga ignobili:& la
trociniis euanuit.Hūc tā lætū tanq̄ fœlicē
libertatis Italiæ:aſſertiq; īperii nūtiū:nō p
homīes:ut ſolebat:populus accepit:ſed per
ipſos:ſi credere fas ē:deos.Quippe eodē die
quo geſta res ē:uiſi ꝓ æde Caſtoris & pol-
lucis iuuenes laureati prætori litteras dare:
frequēſq; ī ſpectaculo rumor uictoriæ cym-
bricæ:fœliciter dixit. Quo qd admirabiliꝰ?
qd īſigniꝰ fieri pōt?Quippe uelut elata mō
tibus ſuis roma:ſpectaculo belli ītereſſet:q̄
ī gladiatorio munere fieri ſolet.uno eodēq;
momēto:cū ī acie cymbri occūberēt:pplʼus
ī urbe plaudebat.

Bellum thracium.

p Oſt macedonas(ſi diis placet)thraces
rebellabāt:ipſi quondā tributarii ma-
cedonū:nec ī ꝓximas modo ꝓuincias contē
ti incurrere:theſſaliam atq; dalmatiā ī adri

acum mare

acum mare usq; uenerunt. eoq; fine cōtēti: quasi īteruenīēte natura: cōtorta ī ipsas aq̄s tela miserūt. Nihil interim p id ōne tēpus residuū crudelitatis fuit. In captiuos seuien tibus: litare diis sanguīe humano: bibere in ossibus capitū: & huiuscemodi ludibrio fœdare mortē tam igni q̄ fumo. Partus quoq; grauidarum extorquere: tormētis seuissimi ōniū thracū Scordici fuere. Sed calliditas quoq; ad robur accesserat: siluarꝫ & montiū situs cū ingenio cōsentiebāt. Itaq; nō fusus modo ab hiis aut fugatus: sed simili ꝓdigio omnino totus interceptus exercitus: quem duxerat Cato. Didius uagos & libera popu latione diffusos ītra suam reppulit thraciā. Drusus ulterius egit: & uetuit trāsire danu biū. Minutius toto uastauit hebro: multis quidem ammissis: dum ꝑ perfidum glaciæ flumen equitatur. Piso rhodopen caucasūq; penetrauit. Curio dacia tenus uenit: sed tenebras saltuum expauit. Appius ī sarmatas usq; peruenit. Lucullus ad terminum gentium tanain: lacumq; meotin. Nec aliter cruētissimi hostium q̄ suis moribus domiti quippe in captiuos igne ferroq; seuitū est: Sed nihil barbaris atrocius uisū est: q̄ ꝙ ab scissis manib⁹ relicti: uiuere sup̄stites pœnæ

ſuæ iubebāt̃.

Bellū mitridaticū.

P Onticæ gentes ad ſeptentrionē in mare ſiniſtrū iacēt a pōtico cognoīatæ mari. Haꝝ gentium atq; regionum rex antiquiſſimus Ateas: poſt Artabazes: a ſeptem perſis oriundus: inde Mitrydates omnium longe maximns: quippe cū quatuor pyrrho: xvii. anni Hannibali ſuffecerint. ille per .xl. annos reſtitit: donec tribus ingentibus bellis ſubactus: fœlicitate Syllæ: uirtute Luculli: magnitudine Pompei conſumeret̃. Cauſā quidem illius belli prætenderat apud Caſſium legatum attrectari terīnos ſuos a Niclomede bityniclo. Cæteꝝ elatus animus ingentibus aſiæ totius: & ſi poſſet europæ cupiditate flagrabat. Spem ac fiduciā dabāt noſtra uicia: quippe cum ciuilibus bellis diſiungeremur: inuitabat occaſio. Nudumq; īperii latus oſtendebāt procul Marius: Sylla: Sertorius. Inter hæc rei publicæ uulnera: & hos tumultus: repente quaſi captato tempore: in laſſos ſimul atque diſtrictos ſubitus turbo pōtici belli ab ultima ueluti ſpecula ſeptentrionis erupit. Primus ſtatim impetus belli bithyniam rapuit. Aſia inde pari terrore correpta eſt: Nec cunctanter ad regem ab urbibus noſtris populiſq; deſcitū ē.

Aderat : ĩstabat. sæuitia q̃si uirtute utebat̃. Nã qd atrocius uno eius edicto : cũ õnes : q ĩ asia forẽt romanæ ciuitatis homĩes ĩterfici iussit. Tũ quidẽ domus tẽpla & aræ hũana omĩa atq; diuina iura uiolata sunt. Sed hic terror asiæ europam quoq; regi apperiebat. Itaq; missis archelao Neoptholemoq; prefectis : excepta Rhodo : quæ pro nobis firmi9 stetit. cæteꝝ Cyclades : Delos : Euboea : & ipsum græciæ decus Athenæ tenebant̃. Italiã iã ipsãq; urbẽ romã regius terror afflabat. Ita Lutius Sylla festinat uir armis optim9 : pariq; uiolentia ruentẽ ulterius hostẽ manu quadam quasi ipsius reppulit. Primumque Athenas urbem : quis crederet frugũ parentem : obsidione ac fame ad humanos cibos compulit. sic illos quoq; ante : mox subruto pyrei portu : sex quoq; & ãpli9 muris postq̃ domuerat ĩgratissimos hoĩnũ ut ipse dixit : in honorẽ tamẽ mortuoꝝ sacris suis famæq; donauit. Mox cum euboea : atq; boetia præsidia regis dispulisset : omnis copias uno apud cheromam : apud orchomenon altero bello dissipauit. Statimq; in asiam transgressus ipsum opprimit : & debellatum foret : nisi de Mithridate triumphare cito : q̃ uere maluisset. Ac tum quidem hũc asiæ

ſtatum Sylla dederat. Ictum cū pōticis fœdus: recepit bithyniam a rege Nicomedæ: ab Ariobarzane cappadociam. Ac ſic ut erat: aſia rurſus noſtra: ut cœperat. Mithridates tantum repulſus. Itaq; non fregit ea res pōticos: ſed incendit. quippe rex aſia & europa quodammodo ineſcatus: nō iam quaſi alienam: ſed quia amiſerat: quaſi raptā belli iure repetebat. Igitur ut extincta parum fideliter incendia: maiore flāma reuiuiſcūt: ita ille deintegro auctis maiorem in modū copiis: totadeniq; regni ſui mole in aſiam rurſus mari terra fluminibuſq; ueniebat. Cizicum nobilis ciuitas: arce mœnibus: portu: turribuſq; marmoreis aſiaticæ plagæ littora illuſtrat. Hanc ille: quaſi alteram romam toto inuaſerat bello. Sed fidutiam oppidanis reſiſtenti nuntius fecit: docens aduentare Lucullum: qui horribile dictu: per medias hoſtium naues utre ſuſpenſus: & pedibus iter adgubernans: uidētibus ꝓcul quaſi marina piſtris euaſerat: mox clade conuerſa: cum ex mora obſidentem regē: & ex fame. peſtilentia urgeret: recedentem Lucullus aſſequitur: adeoq; cecidit: ut granicus & eſopus amnes cruenti redderentur. Rex callidus: romanæq; auaritiæ peritus:

ſpargi a fugi

ſpargi a fugiẽtib⁹ ſarcinas:& pecuniã iuſſit: qua ſequentes moraretur. Nec infœlicior in mari: q̃ in terra fuga: quippe centum amplius nauium claſſem apparatũq; belli grauem: in pontico mari aggreſſa tempeſtas tã fœda ſtrage lacerauit: ut naualis belli iſtar efficeret: plane quaſi Lucullus quodam cũ fluctibus ꝓcellisq; commertio debellandũ tradidiſſe regem uentis uideretur. Attritæ iam omnes ualidiſſimi regni uires erãt: ſed animus malis angebatur. Itaq; cõuerſus ad proximas gentes: totum pene orientem ac ſeptentrionem ruina ſua inuoluit. Hiberi: caſpii: albani: & utræq; ſollicitabant armeniæ. Perq; omnia & decus: & nomẽ & titulos Pompeio ſuo fortuna quærebat. Qui ubi nouis motibus ardere aſiã uidet: alioſq; ex aliis prodire reges: nihil cũctandum ratus: priuſq̃ inter ſe gentium robora coirẽt: ſtatĩ ponte nauibus facto: omnium ante ſe primus tranſit euphratem. regemq; fugientem media nactus armenia: quãta fœlicitas uiri uno prœlio confecit: nocturna ea dimicatio fuit: & luna in partibus quippe quaſi cõmilitans: cum a tergo hoſtibus: a facie romanis ſe præbuiſſet: pontici per errorem longius cadentes umbras ſuas: quaſi hoſtiũ corpora

petebãt. Et Mithrydates qdẽ nocte illa de-
bellatus est. Nihil enim postea ualuit: q̃q̃
omnia expertus more anguium: qui obtrito
capite postremum cauda minantur. Quip-
pe cũ effugisset hostẽ colchos: ciliciæ quoq;
littora: & campaniam nostrã subito aduẽtu
terrere uoluit. Mox subruto pyrei portu col
chis tenus iũgere bosphorõ. Inde p thraciã:
macedoniam: & græciam transilire. Sic Ita-
liam nec opinatus inuadere tãtũ cogitauit.
Nam per defectionem ciuium. pharnacisq;
filii scelere preuentus: male tentatũ ueneno
spiritum ferro expulit. Cneus ĩterĩ Magnus
rebellis asiæ reliquias sequẽs p diuersa gen
tiũ terrarũq; uolitabat. Nunc sub orientem
secutus armenios: captis in ipso capite gẽtis
Artaxatis: supplicẽ iussit regnare Tigranẽ.
At in septentrionem scythicum iter: tanq̃
in mari stellis secutus colchos cecidit: igno-
uit hyberiæ: pepercit albanis: regem colcho
rũ Oroden positis sub ipso caucaso castris
iussit in plana descendere: at Arthocen: qui
hyberis imperabat: & obsides liberos dare:
Oroden etiam remuneratus est: Vltro ab
albania sua lectulũ aureũ & alia dona mit-
tentem. Nec nõ & in meridiẽ uerso agmi-
ne: Libanũ syriæ: damascumq; transgressus
per nemora

per nemora illa odorata:per thuris & balſa
mi ſiluas romana ſigna circuntulit. Arabes
ſiquid imperaret preſto fuere. Hieroſolymã
defendere tentauere Iudei. Verũ hæc quoq;
& intrauit:& uidit illud grãde impiæ gẽtis
archanũ patens aureo uti cœlo. Diſſidenti-
buſq; de regno fratribus: arbiter factus:re
gnare iuſſit Hircanũ. Ariſtobolo: qa renue
bat eã rem:cathenas dedit. Sic Põpeio duce
populus romanus totam:qua latiſſima eſt:
aſiam peruagatus: quã extremam imperii
habebant prouinciã:mediam fecit. Exceptis
quippe parthis:qui fœdus maluerunt:& In
dis:qui adhuc nos nõ nouerãt: omnis aſia
inter rubrum:& caſpiũ:& oceanũ põpeianis
domita: uel oppreſſa ſignis tenebatˀ.

Bellum pyraticum.

i Nterim dum populus romanus p diuer
ſa terraꝝ diſtractus ẽ: Cilices ĩuaſerãt
maria:ſublatiſq; cõmertiis:rupto fœdere ge
neris humani:ſic maria bello:quaſi tẽpeſta-
te præcluſerãt. Audatiã pditis:furioſiſq; la-
tronibus dabat inqeta Mithrydatis prœliis
aſia:dũ ſub alieni belli tumultu:exteriq; re
gis ĩuidia ĩpune graſſãtˀ. Ac primũ duce Iſo
doro cõtẽti ꝓxinio mari:cretã ĩter atq; cyre
nas:pyreũ:& achaiã ſinũq; maleum: quẽ a

spoliis:aureū ipsi uocauere:latrocinabant᷑. Missusq; ī eos publius Seruilius:q̄uis leues & fugaces & myoparonas: graui & martia classe turbaret:nō īcruēta uictoria suppat. Sed nec mari submouisse cōtētus:ualidissimas urbes eoꝝ & diutina præda abūdātes: phaselin & olympon euertit: ysauroq; ipsā arcē ciliciæ:unde cōscius sibi magni laboris ysaurici cognomen adamauit. Non ideo tamen tot caldibus domiti:terra se continere potuerunt:sed ut quædam animalia:quibus aquā terramq; incolēdi gemina natura est: sub ipso hostis recessu impatientes soli: in aquas suas resiluerunt:& aliquanto latius q̄ prius:sic fœlix ille & dignus uictoria pompeius uisus est: & Mithrydaticæ prouinciæ facta accessio. ille dispersā toto mari pestē semel & in perpetuū uolens extinguere:diuino quodā apparatu aggressus est. Quippe cum classibus suis:& sotialib⁹ rhodioꝝ abūdaret:pluribus legatis:atq; præfectis utraq; ponti & oceani ora complexus est. Gellius tusco mari īpositus. plotius siculo. Gratilli⁹ ligusticum sinū. Pompeius gallicū obsedit. Torquatus balearicū. Tiberius Nero gaditanum fretum:qua primum maris nostri limen aperitur. lentullus libycum. Marcellinus ægyptiū

nus ægyptiũ. Pompei iuuenes adriaticum. Varro Terentius egeũ & põticũ & pãphyliũ. Metellus asiaticũ. Cepio ipsas ꝓpõtidis fauces. Portius Cato sic obditis nauibus: quasi portum obseruauit. sic p õnis æquoris portus: sinus: latebras: recessus: ꝓmontoria: freta: pen insulas quicquid pyratarum fuit quadam indagine inclusum & oppressũ est. Ipse pompeius in originem fõtemque belli ciliciam uersus est. Nec hostes detractauere certamen: non ex fiducia: sed quia oppressi erant ausi uidebantur. sed nihil tamen amplius: q̃ ut primũ ictum concurrerent. Mox ubi circunfusa undiq; rostra uiderũt: abiectis statim telis: remisq; plausu undiq; pari: quod supplicantium signũ fuit: uitã petiuerunt. Non alia tam incruenta uictoria usi nũq̃ sumus: sed nec fidelior ĩ posteꝝ reperta gens ulla est. Idq; prospectum singulari consilio ducis: qui maritimum genus a conspectu longe remouit: maris & mediteraneis agris quasi obligauit. Eodẽq; tempore & usum maris nauibus recuperauit: & terræ hoĩnes suos reddidit. Quid pri⁹ ĩ hac mirere uictoria: uelocitatẽ: ꝙ quadragesimo die parta ẽ. An fœlicitatẽ: ꝙ ne una quidẽ nauis ãmissa ẽ. An ꝑpetuitatẽ: ꝙ ãplius

pyratæ nō fuerunt.

Creticum bellum.

c Reticum bellū:si uera uolumus nosce/re:nos fecimus:sola uīcēdi nobilē īsulā cupiditate. fauisse Mithrydati uidebatur. hoc placuit armis uindicare. Primus inuasit insulam Marcus Antonius cum ingenti quidem uictoriæ spe:atq; fiducia: adeo ut pluris cathenas ī nauibus:q̄ arma portaret: Dedit itaq; pœnas uecordiæ.nam plerasq; naues intercepere hostes:captiuaq; corpora religata uelis:ac funibus pependere.ac sic uelificantes triūphantiū in modum cretes portibus suis adremigauerunt.Metellus deinde totā insulā igni ferroq; populatus ītra castella:& urbes īdegit:& gnosō:& erytreā:& ut græci dicere solēt:urbiū matrem cydonā. Adeoq; sæue in captiuos consulebatur: ut ueneno se pleriq; cōficerēt. Alii deditionē suā ad pompeiū absentē mitterēt:& cum ille res i asia gerens:eo quoq; prefectū misisset Antoniū ī illa ꝓuincia irritus fuit:eoq; infestior Metellus ī hostes ius uictoris exercuit:uictisq; lasthene & panare cydone ducibus uictor redit. Nec quicq̄ amplius tamē de tam famosa uictoria q̄ cognomen creticū reportauit.

Bellum balearicum.

Quatenus

q Vatenus Metelli macedonici domus bellicis nominib9 assueuerat: altero ex liberis eius cretico facto: mora nõ fuit: quin alter quoq; balearicus uocaret̃. Baleares per idem tẽpus ĩsulæ pyratica rabie corruperãt maria. homines feros atq; siluestres mireris ausos a scopulis suis saltẽ maria prospicere. Ascendere etiam inconditas rates: & prænauigantes subĩde inopinato impetu terruere. Sed cum uenientẽ ab alto romanam classẽ prospexissent: prædam putantes ausi etiam occurrere: & primo impetu ingenti lapidũ saxorumq; nimbo classem operuere. Tribus quisq; fundis prœliatur: certos esse quis miretur ictus: cum hæc sola genti arma sit: id unũ ab infantia studiũ. cibũ puer a matre nõ accipit: nisi quẽ ĩpa mõstrãte pcussit. sed non diu lapidatione romanos terruere. postq̃ cominus uentũ ẽ: expertiq; rostra: & pila uenientia pecudũ in morem: clamore sublato petierunt fuga littora: dilapsiq; in pximos tumulos quærẽdi fuerũt ut uĩcerẽt

Expeditio ĩ cypron.

a Derat fatũ ĩsularꝝ. igitur & cypros recepta sine bello: insulam ueteribus diuitiis abũdantem & ob hoc Veneri sacram: Ptolemeus regebat: & diuitiarꝝ tãta erat fa

ma:nec falſo:ut uictor gentiũ populus : & donare regna conſuetus :Publio Clodio tribuno duce ſotii uiuiq; regis confiſcationem mandauerit & ille quidem ad rei famã ueneno fata precepit. Cæterum portius Cato cyprias opes liburnis per tyberinũ hoſtium inuexit:quæ res latius ærariũ populi romani : q̃ ullus triumphus impleuit.

Bellum gallicum.

a Sia pompei manibus ſubacta:reliqua: quæ reſtaurabant in europa:fortuna in Cæſarẽ tranſtulit.Reſtabãt autẽ ĩmaniſſimi gentiũ galli atq; germani:& q̃uis toto orbe diuiſi:tamẽ qui uinceret habuit britãniam. Primus galliæ motus:ab heluetiis cœpit:q rhodanũ inter & rhenũ ſiti nõ ſufficiẽtibus terris uenere ſedes petitũ incẽſis mœnibus ſuis.hoc ſacramentũ fuit : ne redirent : ſed petito tempore ad deliberandũ. Cum inter meras Cæſar rhodani ponte reſciſſo:abſtuliſſet fugã:ſtatĩ bellicoſiſſimã gentẽ:ſic ĩ ſedes ſuas:q̃ſi greges ĩ ſtabula paſtoꝝ ꝺ'duxit. Sequẽs lõgeq; cruẽtior pugna belgaꝝ:q pe ꝓ libertate pugnãtiũ . Hic cũ multa romanoꝝ militũ ĩſignia:tũ illud egregiũ ipſius ducis:ꝙ nutãte ĩ fuga exercitu:rapto fugientis e manu ſcuto:ĩ primam uolitãs aciẽ: manu præliũ

manu prœlium restituit. Inde cum uenetis etiam nauale bellū : sed maior cū oceano: q̄ cum ipsis nauibus rixa: quippe ille rudes & informes: & statim naufragæ: rostra sensissent: sed herebat in uadis pugna: cū æstibus solitis cum ipso certamine subductus oceanus intercedere bello uideret. Ille quoque accessere diuersitates pro gētiū locorumq; natura: Aquitani callidū genus ī speluncas se recipiebant: iussit includi: mora dilabebātur in siluas: iussit incēdi: nemo tātū feroces dixerit gallos: fraudibus agunt. Indutiomarus treueros. Ambiorix cōuocauit eburones: utriq; absente Cæsare cōiuratione facta inuenere legatos. sed ille fortiter a Dolobella sūmotus est: relatumq; regis caput. Hic insidiis in ualle dispositis dolo perculit. itaq; & castra direpta sunt: & auꝝ ablatū. Cottā cū Titurio Sabino legato amisinius. nec ulla de rege mox ultio. quippe perpetua trans rhenum fuga latuit. nec rhenus ergo immunis. nec enim fas erat: ut liber esset receptator hostium atque defensor. Sed prima contra germanos illius pugna iustissimis quidem ex causis: hæc auide incursionibus eorum querebantur. quæ Arioiusti regis superbia: cum legati dicerēt: ueni ad

Cæſarē:quis eſt autē Cæſar?& ſi uult ueiat inquit:& quid ad illum : quid agat noſtra germania?num ego me īterpono romanis ? Itaq; tantus gentis nouæ terror ī caſtris:ut teſtamēta paſſim:& ī principiis ſcriberent. ſed illa īmania corpora:quo erāt maiora:eo magis gladiis ferroq; patuerunt. Qui calor in prœliando militum fuerit : nullo magis exprimi poteſt:q̄ ꝙ elatis ſup caput ſcutis : cū ſe teſtudine barbarus tegeret:ſuper ipſa romani ſcuta ſalierunt : & inde in iugulos gladiis deſcendebāt. Iterū uno de germano centenari quærebantur. Hic uero iā Cæſar ultro Maſſiliam nauali ponte tranſgredit : ipſumq; rhenum:& hyrciniis hoſtem quærit in ſiluis:ſed in ſaltus & paludes genus ōne diffugerat:tantum pauoris incuſſit intra ripam ſubito romana uis : nec ſemel rhenus: & iteꝝ quoq;:& quidē ponte facto penetratus ē:ſed maior aliquāto trepidatio:quippe cū rhenum ſuum ſic pōte quaſi iugo captū uiderent. Fuga rurſus in ſiluas & paludes : ſed quod acerbiſſimum Cæſari fuit.nō fuere qui uincerentur. omnibus terra mariq; captis reſpexit oceanum.& quaſi hic romanus orbis non ſufficeret:alterum cogitauit. Claſſe igitur comparata britanniam petit.

in britāniam

in britãniam transit mira celeritate:quippe qui tertia uigilia morino soluisset a portu : minus q̃ medio die insulam ingressus est : plena erant tumultu hostico littora:& trepidantia ad conspectum rei nouæ carpenta uolitabãt.Itaq; trepidatio pro uictoria fuit: arma & obsides accepit a trepidis:& ulteri⁹ isset:nisi improbã classem naufragio castigasset oceanus. Reuersus igitur in galliam classe maiore : auctisq; copiis:ĩ eũdẽ rursus oceanũ:eos deniq; rursus britãnos: calydonias secutus in siluas:unum quoq; e regibus cauelianis in uincula dedit :contentus his: non enim prouinciæ :sed nomini studebat̃: cum maiore q̃ prius præda reuectus est.Ipso quoque oceano tranquillo magis & propitio : quasi imparem se fateretur.Sed maxima omnium : eademq; nouissima coniuratio fuit galliarum . Cum omnes pariter aruernos : atq; biturigas : carnuntas simul sequanosq; contraxit . ille corpore : armis : spirituq; terribilis : nomine & quasi terrore cõposito uergingetorix. ille festis diebus:& conciabulis:cum frequentissimos in lucis haberet:ferocib⁹ dictis ad ius pristinũ libertatis errexit. Aberat tunc Cæsar rauẽnæ dilectum agens : & hyeme creuerant al

pes : ſic interclusum putabant iter. Sed ille qualis erat : ad nuntium rei : fœliciſſimæ temeritatis per inuios ad id tempus montiũ tumulos : per ĩtactas uias : & niues expedita manu emenſus : occupat galliam : ex diſtantibus hybernis caſtra contraxit. & ante ĩ media gallia fuit : q̃ ab ultima timeretur. Tum ipſa capita belli aggreſſus urbes : ſaluari cum quadraginta. milia propugnantiũ ſuſtulit. Aleſiã ducentorum quinquaginta miliũ iuuẽtute ſubnixam flammis adæq̃uit. circa georgouiã tota belli moles fuit : q̃ppe cum. lxxx. muro & arce : & abruptis defenderent maximam ciuitatem uallo : ſudibus : & foſſa : ĩductoq; foſſæ fluĩnæ ad hoc. xviii. caſtellis ingentiq; Lura circundatam : primum fame domuit : mox audentem eruptiones : in uallo gladiis : ſudibuſq; cõcidit : nouiſſime in deditionem redegit. Ipſe ille rex maximum uictoriæ decus : ſupplex cũ in caſtra ueniſſet : tum & faleras & ſua arma ãte Cæſaris genua ꝓiecit : habes inquit fortem uirum uir fortiſſime uiciſti.

Bellum parthicum.

d Vm gallos per Cæſarem in ſeptẽtrione debellat : interim ad orientem graue uulnus a parthis populus romanus accepit.

Mec de for.

Nec de fortuna queri possumus:caret sola-
tio clades:aduersis & diis & hominibus:cu-
piditas cõsulis Crassi:dum parthico inhiat
auro.xi.strage legionũ & ipsius capite mul
ctata ẽ. quod tribunus plebis Metellus ex
euntẽ ducẽ hostilibus diris deuouerat:& cũ
zeugma transisset exercitus : rapta subitis
signa turbinibus hausit euphrates : & cum
apud niceforꝝ castra posuisset:missi ab Oro
de rege legati denũtiauere percussorꝝ cum
pompeio fœderꝝ cõsilia:quæ meminisset:re
giis inhians ille thesaurus nihil ne imagina
rio quidẽ iure:sed seleuciæ se respõsurꝝ esse
respõdit.Itaqꝫ dii fœderꝝ ultores:nec ĩsidiis:
nec uirtuti hostium defuerunt. Iã primum
qui solus & subuehere cõmeatus:& munire
poterat:a tergo relictus euphrates:dũ simu
lato transfugæ cuidã Mazzeræ syro credit᷑.
cũ in mediã camporꝝ uastitatẽ eodem duce
ductus exercitus undiqꝫ hosti exponeretur.
Itaqꝫ uix dum uenerat carras : cum undiqꝫ
præfecti regis Sylaces & Surenas ostendere
signa auro sericisqꝫ uexillis uibrantia.Tum
sine mora circunfusi undiqꝫ equitatus : in
modum grandinis atque nimborum : den-
sa tela pariter fuderunt. Sic miserabili stra
ge deletus exercitus : ipse in colloquium

ſollicitatus: ſigno dato uiuus ĩ hoſtiũ man⁹ incidiſſet : niſi tribunus reluctantibus fugã ducis barbari ferro occupaſſent. Sic quoque relatum caput : ludibrio hoſti fuit . filium ducis pene in coſpectu patris eiſdem telis operuere. reliquiæ infœlicis exercitus : quo quenq; rapuit fuga: in armeniam : ciliciam: ſyriamq; diſtractæ uix nuntiũ cladis rettulerunt. Caput eius reciſum cũ dextera manu ad regem reportatum ludibrio fuit: neq; indigno : aurum enim liquidum in rictum oris infuſum eſt : ut cuius animus arſerat auri cupiditate : eius etiam mortuum & exangue corpus auro ureretur .

Anacephaleoſis.

h Aec eſt illa tertia ætas populi romani trãſmarina : qua Italia progredi auſus orbe toto arma circũtulit. Cuius ætatis ſuperiores. c. ãni ſãcti: pii: & ut diximus aurei : ſine flagitio: ſie ſcelere: dũ ſincera adhuc & ĩnoxia paſtoriæ illius ſectæ integritas: dũq; pœnorꝝ hoſtiũ immĩnẽs metus diſciplinam ueterẽ cõtinebat. Poſtremi. c. quos a carthaginis: corynthi: numãtiæq; excidiis: & Attali regis aſiatica hæreditate deduximus ĩ Cæſarẽ & Pompeiũ: ſecutũq; hos: de quo dicemus: Auguſtũ: & claritate reꝝ bellicaꝝ magnifici

gnifici

gnifici. Ita domesticis cladibus miseri: & eru bescẽdi: quippe sicut galliã: thraciã: ciliciã: uberrimas ualidissimasq; prouincias: armenios etiam: & britannos: ut non in usu ita ad imperii speciem magna nomina acqsisse pulchrum atq; decorum. Ita eodem tẽpore dimicasse domi cum ciuib9: sotiis: mãcipiis: gladiatoribus: totoq; inter se senatu: turpe atq; miserandum. ac nescio: an satis fuerit populo romano sicilia & africa contentum fuisse: aut his etiam ipsis carere dominanti Italia sua: q̃ eo magnitudinis crescere: ut uiribus suis conficeretur. Quæ enim res alia furores ciuiles peperit: q̃ nimia fœlicitas? Syria prima nos uicta corrupit. Mox asiatica pergameni regis hæreditas. illæ opes atq; diuitiæ afflixere seculi mores. mersãq; uitiis suis: quasi sentina rẽ publicã pessundedere. Vnde enĩ populus romanus agros & cibaria flagitaret: nisi p famẽ: quam luxus fecerat. hic ergo gracchana: & pria & secũda: & illa tertia Apuleiana seditio. Vnde regnaret de iudiciariis legibus diuulsus a senatu eques: nisi ex auaricia? ut uectigalia rei publicæ: atq; ipsa iudicia ĩ quæstu haberẽt. hic rursus & pmissa ciuitas latio: & p hoc arma sotiorũ. Quid autẽ bella seruilia? unde nobis nisi ex

abūdantia familiariū? ūde gladiatorii aduer
sus dominos suos exercitus? nisi ad conciliā-
dum plebis fauorē. effusa largitio. Cū spe-
ctaculis indulget: supplicia quondā hostiū
artem facit. Iam ut spetiosiora uitia tanga-
mus. Nonne ambitus honoꝝ ab hiisdē diui-
tiis incitatus? Atqui inde mariana: inde Syl
lana potestas. Aut magnificus apparatus cō
uiuiorum: & sumptuosa largitio nonne ab
opulētia: paritura mox egestatē? hæc Catili
nā patriæ suæ īpegit. Deniq; illa ipsa prin-
cipatus & dominandi cupido: unde nisi ex
nimiis opibus uenit? Atqui hæc Cæsarē atq;
Pompeium furialibus in exitiū rei publicæ
facibus armauit. hos igitur populi romani
omnis domesticos motus separatos ab exter
nis iustisq; bellis ex ordine prosequemur.

De legibus gracchanis.

s Editionum omnium causas tribunitia
potestas excitauit. quæ spetie quidem
plebis tuendæ: cuius i auxilium cōparata ē:
Re autem dominationē sibi acquirens: stu-
dium populi ac fauorē agrariis: frumenta-
riis: iudiciariis legibus aucupatur. Inerat
omnibus spes æquitatis: qd tā iustū enim?
q̄ recipere plebem ius suū a patribus: ne po
pulus gentiū uictor orbisq; possessor: extor-
ris aris ac fo-

ris:aris ac focis ageret. Quid tā æquū:q̄ ino
pem populū uiuere ex ærario suo?qd ad ius
libertatis æquādæ magis efficax:q̄ ut sena-
tu regēte puincias:ordinis equestris aucto-
ritas saltē iudicioꝝ regno niteretur?sed hæc
ipsa ī perniciē redibāt:& misera res publica
ī exitiū suū merceserat.& a senatu ī equitē
translata iudicioꝝ potestas:uectigalia idest
imperii patrimoniū supprimebat.& emptio
frumenti ipsos rei publicæ neruos exhau-
riebat ærariū.reduci plebs ī agros ūde pote
rat sine possidentiū euersione:qui ipsi pars
populi erāt?& tamē relictas sibi a maiorib⁹
sedes ætate q̄si iure hæreditario possidebāt.

Seditio Tiberii Gracchi.

p Rimam certaminum facem Tiberius
Gracchus accendit : genere : forma :
eloquētia facile prīceps.s; hic siue Mācinia
næ deditionis: quia sponsor fœderis fuerat:
contagium timens : & inde popularis.siue
æquo & bono ductus : quia depulsā agris
suis plebem miseratus est ne populus ro-
manus gentium uictor:orbisq; possessor:la-
ribus ac focis suis exularet . & quacunque
mente rem ausus ingentem . postq̄ roga-
tionis dies aderat : ingenti stipatus agmi-
ne rostra conscēdit.nec deerat obuia manu

tota inde nobilitas : & tribuni in partibus: sed ubi intercedentem legibus suis Cneum Octauiũ uidet Gracchus:cõtra fas collegii ius potestatis iniecta manu depulit rostris . adeoq; presenti metu mortis exterruit : ut abdicare se magistratu cogeret̃.sic triũuir creatus diuidendis agris:cũ ad perpetranda cœpta die comitiorum prorogari sibi uellet imperiũ:obuia nobiliũ manu eorumq;:quos agris mouerat:cedes a foro cœpit. Inde cũ in capitoliũ ꝓfugisset:plebẽq; ad defẽsionẽ salutis suæ:manu caput tangẽs hortaretur : præbuit speciẽ:regnũ sibi & diadema poscẽtis.atq; ita duce Scipione Nasica concitato ĩ arma populo:quasi iure oppressus est.

Seditio Caii Gracchi.

s Tatim & mortis & legũ fratris sui uĩndex:non minore impetu ĩcaluit Caius Gracchus : qui cum pari tumultu atq; terrore plebem in auitos agros arcesseret :& recentem Attali hæreditatem in alimenta pplo populo polliceret̃.Iãq; nimius & potẽs altero tribunatu secunda plebe uolitaret: abrogare auso legibus suis Minutio tribuno : fretus comitum manu : fatale familiæ suæ capitolium inuasit . Inde proximoꝝ cede depulsus:cum se in auentinum recepisset:ide

recepisset : inde quoq; obuia senatus manu ab Opimio consule oppressus est. Insultatũ quoq; mortis reliquiis: & illud sacrosanctũ caput tribuni plebis : percussoribus auro pensatum est.

Seditio Apuleiana.

n Ihilominus Apuleius Saturnin⁹ gracchanas assererẽ leges nõ destitit. Tantũ animoꝝ uiro Marius dabat : qui nobilitati semp inimic⁹: cõsulatu suo præterea cõfisus: occiso palã comitiis Annio cõpetitore tribunatus: subrogare conatus est in eius locum Caiũ Gracchũ: hominẽ sine tribu: sĩe noĩe : sed subito titulo in familiã ipse se adoptabat. cũ tot tãtisq; ludibriis exultaret ĩpune : rogandis gracchoꝝ legibus: ita uehementer incubuit : ut senatũ quoq; cogeret in uerba iurare: cũ abnuentibus aqua & igni ĩterdictuꝝ se minaretᷣ: unus tamẽ extitit: q mallet exilium. Igitᷣ post Metelli fugam omni nobilitate perculsa : iam cum tertium ãnum dominaretur : eo uesaniæ progressns est: ut cõsularia quoq; commitia noua cede turbaret. quippe ut satellitẽ furoris sui Glauciã cõsulem faceret: Caiũ Memmiũ cõpetitorẽ interfici iussit : & in eo tumultu regem ex satellitibus suis appellatũ: lætus accepit. Tũ

uero iã conspiratione senatus ipso quoq; iã Mario consule: quia tueri nõ poterat aduerso: dirrectæ in foro acies: repulsus inde: capitoliũ inuasit: sed cũ abruptis fistulis obsideretur: senatuiq; p legatos pœnitentiæ fidem faceret: ab arce digressus: cũ ducibus factionis receptus in curiam est. Ibi in eum facta irruptione: populus fustibus: saxisque cohopertum: in ipsa quoque morte lacerauit.

Drusiana seditio.

p Ostremo Liuius Drusus nõ tribunatus modo uiribus: sed ipsius etiam senatus auctoritate: totiusq; Italiæ cõsensu: easdem leges asserere conatus: dum aliud captat ex alio: tantũ cõflauit incendium: ut ne prima illius flãma posset sustineri: & subita morte correptus hæreditariũ ĩ posteros suos bellũ propagaret: Iudiciaria lege Caii Gracchi. Diuiserãt populũ romanũ: & bicipitem ex una fecerãt ciuitatẽ: eqtes romani tãta potestate subnixi: ut q fata patrũ uitasq; prĩcipũ hérent ĩ manu: interceptis uectigalibus peculabant᷑ suo iure rẽ publicã senatus exilio Metelli: dãnatione Rutilii: debilitatus õne decus maiestatis amiserat. In hoc statu re℞: pares opibus: animis: dignitate: unde & nata Liuio Druso æmulatio accesserat: equitem

Seruilius Ce.

Seruilius Cepio.ſenatū Liuius Druſus aſſe ſere:ſigna & aqlæ:& uexilla aderāt.Cæterū Sic urbe ī una:q̄ſi ī binis caſtris diſſidebat̃: pirior Cepio ī ſenatū īpetu facto:reos ābitus Scauꝝ & Philippū pricipes nobilitatis ele-git.His ut motibus reſiſteret Druſus:plebē ad ſe gracchanis legibus eiſdē:ſotios ad ple bē ſpe ciuitatis errexit.Extat uox ipſiꝰ nihil ſe ad largitionē ulli reliquiſſe: niſi:ſiqs aut coenū diuidere uellet:aut cœlū. Aderat pro mul gandi dies:cū ſubito tāta uis hominum undiqꝫ apparuit:ut hoſtiū aduētu obſeſſa ciuitas uideret̃.Auſus tamē obrogare de le-gibus cōſul philippus:ſed apprehenſū fauci bus uiator:nō ante dimiſit : q̄ ſanguis & in ora : & oculos redundaret.ſic per uim latæ iuſſæqꝫ leges:ſed preciū rogatiōis ſtatī ſocii flagitare :cum interim imparem Druſum : egrumqꝫ reꝝ temere motarum:matura : ut ī tali diſcrimine mors abſtulit:nec ideo mi-nus ſocii promiſſa Druſi a populo romano repoſcere armis deſierūt.

Bellum quod aduerſus ſotios geſtum eſt.

s Otiale bellū uocetur licet:ut extenue-mus inuidiam:ſi ueꝝ tamen uolumus: illud ciuile bellū fuit.quippe cum populus romanus ethruſcos: latinos : ſabinoſqꝫ miſ-

cuerit:& unū ex omnibus sanguinē ducat:
corpus fecit ex membris:& ex omnibus unꝰ
est.nec minore flagitio sotii citra Italiam:
q̄ intra urbem ciues rebellabant. Itaq; cum
tusciæ ciuitates:quas uiribus auxerant sotii:
iustissime postularēt:ad quam spem eos cu
pidine domiationis Drusus errexerat:Post-
q̄ ille domestico scelere oppressus est:eadē
fax:quæ illum cremauit: sotios in arma &
in expugnationē urbis accendit. Quid hac
clade tristius?quid calamitosius?cum om-
ne latium:atq; picenū:ethruria omnis: atq;
campania: postremo Italia contra matrem
ac parentem suā urbē consurgerent .cū ōne
robur fortissimoꝝ fidelissimoꝝq; sotiorum
sub suis quisq; signis haberent.municipalia
ista ꝓdigia Popedius marsos & latinos .A-
franius ūbros.totus senatus & consules Sā-
niū.Lucaniāq; Thelesinus.cū regū & gētiū
arbiter populus:ipsū se regere nec posset:ut
uictrix asiæ europæq; a corfinio roma pete-
ret.Primū fuit belli ī albano mōte cōsiliū:
ut festo die latinaꝝ Iulius Cæsar & Martiꝰ
philippus cōsules inter sacra & aras imola-
rentur.Postquā id nefas proditione discus-
sum est: Asculo furor omnis erupit.in ipsa
quidem ludorum frequētia trucidatis: qui

tum aderant.

tum aderant ab urbe legatis. Hoc fuit ipii belli sacramentũ. inde iam passim ab omni parte Italiæ duce & auctore belli discursãte popedio: diuersa per populos & urbes signa cecinere. Nec Hãnibalis nec Pyrrhi fuit tãta uastatio. ecce otriculũ: ecce grumentum: ecce fesulæ: ecce carseoli reseratæ. nuceriæ & picentii cædibus ferro & igne uastant: fusæ Rutilii copie: fusæ Cepionis nã ipse Iulius Cæsar exercitu amisso cũ in urbem cruẽtus referretur: miserabili funere mediam etiam urbem peruiam fecit. Sed magna populi romani fortuna: & semper in malis maior. totis de suo uiribus insurrexit: aggressique singulos populos: Cato discutit etruscos. Gabinius marsos. Carbo lucanos. Sylla sãnites. Strabo uero pompeius omnia flammis ferroque populatus: non prius finem cædium: q̃ asculi euersione manibus tot exercituum consularium: dirreptarũq; urbium diis litaretur.

Bellũ seruile.

u Tcunq; & si cum sotiis nefas: cum liberis tamen & ingenuis dimicatum est. Quis æquo animo ferat in principe gentium populo bella seruorum? Primum seruile bellum inter initia urbis Herdonio

duce Sabino:in ipſa urbe temptatũ eſt.cum occupata tribunitiis ſeditionibus ciuitate capitoliũ obſeſſũ ẽ:& a cõſule captũ. Sꝫ hic tumultus magis fuit q̃ bellũ.Mox ĩperio ꝑ diuerſa terrarꝝ occupato:quis crederet ſiciliã multo cruentius ſeruili : q̃ punico bello eſſe uaſtatã?terra frugũ ferax:& quodãmõ ſuburbana ꝓuĩcia late fundis ciuiũ latinorꝝ tenebatᷣ.Hic ad cl'tũ agri frequẽtia ergaſtula:cathenatiqꝫ cultores materiã bello ꝓbuere.Syrus qdã noĩe Eunus : magnitudo cladium facit ut meminerimus:fanatico furoꝛ ſimulato:dũ ſyriæ deæ cerimonias iactat : ad libertatẽ & arma ſeruos quaſi numinũ ĩpio cõcitauit:idqꝫ ut diuinitꝰ fieri ꝓbaret : ĩ ore abdita nuce:quam ſulphure & igne ſtipauerat:leuiter ĩſpirans flammã ĩter uerba fũdebat.Hoc miraculum primũ duo milia ex obuiis:mox iure belli refractis ergaſtulis .lx.ãplꝰ miliũ fecit exercitũ.Regiiſqꝫ neqd malis deeſſet decoratus ĩſignibꝰ:caſtella:oppida:uicos miſerabili direptiõe uaſtauit .Illud quoqꝫ ĩ ultimũ belli dedecus capta ſũt caſtra prætorꝝ:nec noĩare ipſos pudet.caſtra Mãnilii:Lentuli:Piſonis : Hipſei.Itaqꝫ q ꝑ fugitiuos diſtrahi debuiſſent: prætorios duces ꝓfugos prœlio ipſi ſequebantur .Tandẽ

Perpenna

Perpenna impatore ſupplitiũ de eis ſũptũ eſt. Hic enim uictos:& apud ennam nouiſſime obſeſſos : cum fame quaſi peſtilentia cõſumpſiſſet:reliquias latronũ compedibus cathenis religauit:crucibuſq; puniuit. Fuitq; de ſeruis ouatione contentus : ne dignitatẽ triumphi ſeruili iſcriptione uiolaret. Vix dũ reſpirauerat iſula:cum ſtatim a ſeruis & a Syro reditur ad cilicẽ. Athenio paſtor interfecto domino : familiam ergaſtulo liberatã ſub ſignis ordinat. Ipſe ueſte purpurea argẽteoq; baculo: & regium in morem fronte redimita non minorem:q̃ ille fanaticus prior conflat exercitum:acriuſq; multũ :quaſi & illum uindicaret:uicos:caſtella:oppida diripiens:in dominos:in ſeruos infeſtius : q̃ i tranſfugas ſeuiebat. Ab hoc quoq; prætoris exercitus ceſi : capta Seruilii caſtra : capta Luculli:ſed Aquilius Perpennæ uſus exẽplo interclusum hoſtẽ cõmeatibus ad extrema compulit:communitaſq; copias armis:fame facile deleuit. Dedidiſſẽtq; ſe niſi ſupplitiorũ metu uoluntariã mortẽ prætuliſſent. Ac ne de duce qdẽ ſupplitiũ exigi potuit :q̃uis in manus uenerit:quippe dum circa ad deprehendendum eum multitudo contendit inter rixantium manus præda lacerata eſt.

Bellum ſparticum.

e Nim uero ſeruilium armorū dedecus feras:nam & ipſi per fortunā in omnia obnoxii:tamē quaſi ſecundū hominū genus ſunt:& in bona libertatis noſtræ adoptant̃. bellū Spartaco duce concitatū:quo nomine appellem neſcio:qppe cū ſerui militauerit: gladiatores imperauerint: illi infimæ ſortis homines:hii peſſimā auxere ludibrio calamitatē.Spartacus:Chryſus:& Oenomaus: e fracto lentuli ludo:cum.lxx.aut amplius eiuſdem forrunæ uiris erruperunt capua: ſeruiſq; ad uexillū & ad auxiliū uocatis:cū ſtatim decē amplius milia coiſſēt homines: non modo effugiſſe cōtenti:iam uindicari uolebant.Prima uelut ara ruris mōs Veſuuius placuit. ibi cum obſiderent̃ a Clodio glabro per fauces caui mōtis uitigineis dilapſi uinculis:ad imas eius deſcendere radices:& exitu in uno nihil tale opinātis ducis ſubito impetu caſtra rapuere.Inde alia caſtra. Deinceps thorā:totamq; peruagantur campaniā:nec uillaꝝ atq; uicoꝝ uaſtatione cōtēti:nolā atq; nuceriā:turios atq; metapōtum terribili ſtrage populantur:affluentibus in diem copiis. Cum iam eſſet iuſtus exercitus e uiminibus pecudumq; tegumen

tis incōditos

tis ĩcõditos ſibi clypeos:& ferro ergaſtulorꝝ recocto : gladios ac tela fecerunt. Ac ne qd' decus iuſto deeſſet exercitui domitis obuiis gregibus paratur equitatus. captaq; de prætoribus inſignia & faſces ad ducẽ detulere. nec abnuit ille de ſtipẽdiario thrace miles : de milite deſertor: inde latro: deĩde ĩ honore uiriũ gladiator: qui defũctorꝝ quoq; prœlio ducũ funera ĩperatoriis celebrauit exequiis. captiuoſq; circa rogũ iuſſit armis depugnare. Quaſi plane expiaturus omnẽ præteritũ d'decus ſi de gladiatore munerator fuiſſet. Inde iã conſulares quoq; Aggreſſus ĩ Apenino Lentuli exercitũ cecidit. apud mutinã Caii Caſſii caſtra deleuit. Quibus elatus uictoriis de inuadenda urbe romana : quod ſatis eſt turpitudini noſtræ: deliberauit. tandem etiam totis uiribus cõtra Mirmillonẽ conſurgitur : pudoremq; romanum Licinius Craſſus aſſeruit: aquo pulſi fugatiq; : pudet dicere hoſtes in extrema Italiæ cõſurexerũt: ibi circa brutium angulum cluſi: cũ fugam in ſiciliam pararent : neq; nauigia ſuppeterent : rateſq; ex cratibus : & dolia connexa uirgultis in rapidiſſimo freto fruſtra experirentur : tandem erruptione facta: dignam uiris obiere mortẽ : & quod ſub gladiatore

duce oportuit: sine missione pugnatum est. Spartacus ipse in primo agmine fortissime dimicans quasi imperator occisus est.

Bellum ciuile marianum.

h Oc deerat unũ populi romani malis: iam ut ipse intra se parricidiale bellũ domi stringeret: & in urbe media ac foro: quasi harena ciues cum ciuibus suis gladiatorio more concurrerẽt. æquiore animo utcunq; ferrem: si plebei duces aut si nobiles mali saltem ducatum sceleri præbuissent. Cum uero: proh facinus: q̃ uiri: q̃ ĩpatores: decora & ornamenta sæculi sui Marius & Sylla pessimo facinori suã etiã dignitatem præbuerũt. tribus (ut sic dixerim) syderibus agitatũ est. Primo & leui modico tumultu: maiore q̃ bello: intra ipsos armorũ duces subsistẽte sæuitia. Mox atrocius & cruẽtius p totius uiscera senatus grassante uictoria. Vltimũ nõ ciuicã mõ: sed hostilẽ quoq; rabiẽ supgressũ ẽ: cũ armorũ furor totius Italiæ uiribus nitereť: eo usq; odiis sæuiẽtibus: dõec deessent: q̃ occiderenť. Initiũ & causa belli ĩexplebilis honorũ Marii fames: dũ decretã Syllæ prouinciã Sulpitia lege sollicitat. sed ĩpatiens iniuriæ statim Sylla: legiones circũ egit: dilatoq; Mithrydate Exq̃lia collinaq;

porta geinũ

porta geminũ agmen urbi infudit. Vnde cũ subito Sulpitius & Albinouanus obiecissent cateruas: sudesq;: & saxa undiq; a moenibus ac tela iacerentur. ipse quoq; iaculatus incendio uiam fecit. arcemq; capitolii: quæ poenos quoq; gallos etiam senonas euaserat: quasi captiuam uictor insedit: cũ ex consulto senatus aduersariis hostibus iudicatis: in presentem tribunũ: aliosq; diuersæ fationis iure seuitum est. Marium seruilis fuga exemit. immo fortuna alteri bello reseruauit. Cornelio Cinna Cneo Octauio consulibus male obrutum resurrexit incendiũ: & q̃dem ab ipsoꝝ discordia: cum de reuocãdis: quos senatus hostes iudicauerat: ad populũ referretur: cinta quidem gladiis contione: sed uincentibus: quibus pax & quies potior: profugus patria sua Cinna confugit ad partes: redit ab africa Marius: clade maior: siquidẽ carcer: cathenæ: fuga: exiliũ horrificauerant dignitatem. Itaq; ad nomen tanti uiri late concurrit᷑: seruitia: proh nefas: & ergastula armant᷑: & facile inuenit exercitum miser ĩperator. Itaq; ui patriam reposcens: unde ui fuerat expulsus: poterat uideri iure agere: nisi causam suam sæuitia corrumperet: sed cum diis hominibusq; infestus rediret: sta-

tim primo impetu cliens & alũna urbis ho-
ſtia nefanda ſtrage dirripitur. Mox in urbẽ
quadruplici agmine ĩtratur: diuiſere copias
Cinna: Marius: Carbo. Sertorius. Hic poſtq̃
manus omnis Octauii depulſa ianiculo ẽ:
ſtatim ad principum cedem ſigno dato ali
quãto ſæuius: q̃ aut ĩ punica: aut ĩ cymbrita
urbe ſæuit. Octauii cõſulis caput ꝓ roſtris
exponit. Antonii cõſularis ĩ Marii ipſius mẽ
ſis: Cæſar & Fimbria ĩ penatibus domorum
suarum trucidantur. Craſſi pater: & filius in
mutuo alter alterius aſpectu. Bebium atq;
Numitorium per medium forum unci tra-
xere carnificum. Catulus ſe ignis hauſtu
ludibrio hoſtium exemit. Merula flammen
dialis ĩ capitolio Iouis ipſius oculos uenarum
cruore reſperſit. Arcarius ipſo uidente Ma
rio confoſſus eſt: quia fatalem illam ſci-
licet manum nõ porrexerat ſalutanti. Hæc
tot ſenatus funera intra Calendas & idus
Ianuarii menſis: ſeptima illa Marii pur-
pura dedit. quid futurum fuit ſi annum
conſularis impleſſet. Scipione Norbano qn
to conſule tertius ille turbo ciuilis inſaniæ
toto furore detonuit. quippe cum hinc. viii.
legiones: inde quingentæ cohortes ſtarent
in armis. Inde ab aſia cum uictore exercitu
Sylla.

Sylla properaret : & sane cum tam ferus in syllanos Marius fuisset: quãta sæuitia opus erat: ut Sylla de Mario uindicaret᷑. Primũ apud capuã sub amne Vlturno signa concurrẽt: & i᷑ statĩ Norbã fusus exercitus. statĩ omnes Scipionis copiæ ostẽtata spe pacis op præssæ. Tum Marius iuuenis & Carbo cõsules: quasi desperata uictoria: ne multi pirẽt: sanguine senatus sibi parentabãt: obsessaq; curia: sic de senatu: quasi de carcere qui iugularent᷑ educti. Quid funerũ ĩ foro: ĩ circo: ĩ patentibus tẽplis? Nã cũ Mutius Sceuola pontifex uestales amplexus aras: tantũ non eodẽ igne sepelit᷑. Lãponius atq; Thelesin9 samnitũ duces atrocius Pyrrho & Hanibale cãpaniã ethruriãq; populãt᷑: & sub spetie partiũ se uĩdicãt. Apud sacriportũ: collinãq; portam debellate omnes hostium copiæ. Ibi Marius hic Thelesinus oppressi : nec idem tamen cedium: qui bello : finis fuit. Stricti enim & ĩ pace gladii: animaduersumque in eos : qui se sponte dediderant : minus est. Quod apud sacriportum : apud Collinam .lxx. amplius milia Sylla cõcidit: bellũ erat. Quatuor milia deditorum inermium ciuiũ in uilla publica interfici iussit. isti tot in pace non plures sunt. Quis autẽ illos potest

computare : quos in urbe passim quisquis uoluit : occidit: donec admonente Furfidio uiuere aliquos debere: ut essent : quibus ĩperarent : proposita est ingens illa tabula : & ex ipso equestri ordinis flore ac senatu duo milia electi : qui mori iuberent᷑. Noui generis edictum : piget post hæc referre ludibrio abdita fata Carbonis. fata Soram prætorios atq; denuleios: Bebium sine ferro ritu ferarum inter manus lancinatum. Mariũ ducis ipsius fratrẽ apud Catuli sepulchrũ : oculis: manibus: cruribusq; defossis seruatũ aliquãdiu : ut per singula mẽbra moreret᷑. positis singulorum hominum fere pœnis. Municipia Italiæ splendidissima sub hasta uenerunt. Spoletum : interamnũ. præneste. Florentia. nam Sulmonem uetus oppidum sotium atque amicum (facimus indignum) nõdum expugnatum : ut obsides iure belli: & modo morte damnati duci iubentur. sic damnatam ciuitatem iussit Sylla deleri.

Bellum Sertorianum.

b Ellum Sertorianum quid aliud: quam Syllanæ proscriptionis hæreditas fuit᷑. hostile potius an ciuile dixerĩ nescio. qppe q; Lusitani celtiberiq; romano cesserĩt duce: exul & profugus feralis illius tabulæ uir: sũ

me quidem

mæ quidem: sed calamitosæ uirtutis: malis suis maria terrasq; permiscuit: etiã africæ: iam balearibus insulis fortunam expertus: missusq; in oceanum: fortunatasq; insulas penetrauit. tandem hispaniam armauit: uir cum uiris facile conuenit. nec aliter magis apparuit hispani militis uigor: q̃ romano duce: quanq̃ ille non cõtentus hispania ad Mithrydatem quoq; ponticosq; respexit: regemq; classe iuuit: & quid futurum fuit: satis tanto hosti: uno imperatore resistere res romana non potuit. Additus Metello Cneus Pompeius: hii copias uiri diu & ancipiti semper acie atriuere. nec tamen prius bello: q̃ suorũ scelere & insidiis extinctus. Copias eius prope tota hispania persecuti: diu & ancipiti semper acie domauerunt. Prima per legatos certamina habita: cũ hic Domitius & Horius: inde hirculei proluderent: mox his apud segoniam: illis apud anã flumen oppressis. ipsi duces cominus inuicem experti: apud lauronem atq; sucronem æquauere clades. Tum illis ad populationem agrorum: hiis ad urbium excidia conuersis: misera inter romanos duces hispania discordiæ pœnas dabat. donec oppresso domestica fraude Sertorio: uictoq; de

ditoq; Perpenna:ipſe quoq; in romanã fidẽ uenere urbes:oſtater:meſtudia:ualentia:auxima:& ĩ fame nihil nõ experta calagurris. Sic recepta ĩ pacem hiſpania:uictores duces externum id magis:q̃ ciuile bellum uideri uoluerunt:ut triumpharent.

Belllũ ciuile ſub Lepido.

m Arco Lepido Quĩto Catulo cõſulibus: ciuile bellum pene citius oppreſſũ eſt: q̃ inciperet.ſed quantum lateque fax illius motus ab ipſo Syllæ rogo exarſit. Cupidus nanq; re℞ noua℞ p inſolentiã Lepidus:acta tanti uiri reſcindere parabat.nec ĩmerito:ſi tamen poſſet ſine magna clade rei publicæ. Nã cũ iure belli Sylla dictator ꝓſcripſiſſet inimicos:qui ſupererant: uocante Lepido: quid aliud:q̃ ad bellum uocabantur. Cum damnato℞ ciuiũ bona addicẽte Sylla:q̃uis malecapta:iure tamen repetitio eo℞ procul dubio labefactabat compoſitam ciuitatem. Expediebat ergo quaſi egræ ſauciæque rei publicæ requieſcere quomodocunq;:ne uulnera curatione ipſa reſcinderentur.Ergo cũ turbidis contionibus:uelut claſſico ciuitatẽ terruiſſet:profectus in ethruriam arma inde & exercitum urbi admouerat. Sed iam miluium pontem: collemq; Ianiculum Luctatius Catu.

ctatius Catulus : Cneus Pompeius Syllanæ domĩationis duces atq; signiferi alio exercitu ĩsederãt. Aqbus prĩo statĩ ĩpetu retropulsus: hostisq; a senatu iudicatus: ĩcruẽta fuga ethruriã: ĩde sardiniã recessit. Ibi quoq; morbo & pœnitẽtia ĩteriit. Victores quod nõ tenueř aliis ĩ ciuilib9 bellis pace cõtẽti fuerũt

L. FLORI EPITHOMATIS LIBER. QVARTVS IHCIPIT.

Bellum Catilinæ.

Atilinã luxuria primũ : tũ hinc conflata egestas rei familiaris : simul occasio: q̄ ĩ extremis finibus mundi: arma romana peregrinabantur: in nefaria consilia opprimẽdæ patriæ suæ cõpulere : senatũ cõfodere. cõsules trucidare. distrĩgere incẽdiis urbẽ: dirripere ærariũ. totã deniq; rẽ publicã fũditus tollere: & qcqd nec Hãnibal uideret optasse. Quib9 (o nefas) sotiis aggressus est ipse patritius. sed hoc minus est. Curii : Portii: Syllæ: Cethegi: Antonii : Varguntei: atq; Lõgini: quæ familiæ? quæ senat9 ĩsignia? Lẽtulus quoq; tũc maxĩe præter hos omnis

ĩmanissimi facinoris satellites hũit. Additũ est pignus cõiurationis sãguis hũanus: quẽ circũlatũ pateris bibere summũ nefas: nisi ãplius esset: ꝑpter quod biberũt. Actũ erat de pulcherrimo impio: nisi illa cõiuratio in Ciceronẽ & Antoniũ cõsules ĩcidisset: quoꝝ alter ĩdustria rẽ patefecit: alter manu opp̃ssit. Tãti sceleris inditiũ p Fuluiam emersit: uilissimũ scortũ sed patritiis ĩnocens. cõsul habito senatu ĩ presẽtẽ parricidã reũ Cicero perorauit. sed nõ ãplius ꝓfectũ: q̃ ut hostis euaderet. seq; palã ꝓfesso incẽdiũ suũ restic tuꝝ ruina minaret̃. & ille qdẽ ad præparatũ a Mãlio ĩ ethruria exercitũ ꝓficiscit̃: signa illaturus urbi. Lentulus destinatum familiæ suæ sybillinis uersibus regnũ sibi uaticinãs: ad prestitutũ a Catilina diẽ urbe tota uiros: faces: tela disponit: Nec ciuili conspiratione cõtẽtus: legatis allobrogũ: q tũ forte aderãt: ĩ arma sollicitatis: & isset ultra alpes furor: nisi altera ꝓditione Vulturtii prætoris litte ræ tenerẽt̃. Stati Cicerõis ĩpio iniecta ẽ bar baris manus: palã prætor ĩ senatu cõuincit̃. De supplitio agẽtibus Cæsar parcẽdũ digni tati: Cato animauertendũ ꝓ scelere cẽsebat. Quã sentẽtiã secutis oĩbus ĩ carcere parrici dæ strãgulãt̃: q̃uis parte cõiurationis opp̃ssa: tamen ab

ſa:tamen ab incœpto Catilina non deſtitit. Sed infeſtis ab ethruria ſignis : patriam pe-tens:obuio Antonii exercitu opprimitur. q̄ atrociter dimicatū ſit exitus docuit. Nemo hoſtiū bello ſuperfuit:quē quis ī pugnādo cœperat locum:eum āmiſſa anima corpore tegebat. Catilina longe a ſuis inter hoſtium cadauera repertus eſt:pulcherrima morte: ſi pro patria ſic concidiſſet.

Bellum Cæſaris & Pompei.

i Am pene toto orbe pacato : maius erat imperiū romanū:q̄ ut ullis exterīs uiribus extingui poſſet. Itaq; inuidens fortuna principi gentium populo:ipſum illū ī exitiū ſuū armauit:ac Mariana quidē Cinnanaq; rabies intra urbem præcluſerat:quaſi experiretur Syllana tēpeſtas. latius intra Italiam tamen detonuerat: Cæſaris furor atq; Pompeii urbem:Italiam:gentes:nationes:totum deniq; qua patedat imperium:quodā quaſi diluuio & cum inflammatione corripuit. Adeo ut non recte tantum ciuile dicatur:ac ne ſotiale quidē:ſed nec externū:ſed potius cōmune quoddā ex omnib9 & pluſq̄ bellū. Quippe ſi duces eius inſpitias:totus ſenatus ī partibus.ſi exercitus hinc.xi.legiones:inde .xviii.flos ōnis & robur Italici ſāguīs.ſi auxi

lia sotiorũ.hinc gallici germaniq; delectus: inde Deiotarus: Ariobazanes. Tarchõ dimotus. Corynthus: omnis thraciæ: cappadociæq;: ciliciæ: macedoniæ: græciæ: Italiæ: totiusq; robur orientis. si moram belli: quatuor ãnis: & pro clade rerum breue tempus. si locum & spatium ubi commissum est: intra Italiã: inde se in galliam: hispaniamque deflexit. Reuersumq; ab occasu: totis uiribus in epyro: thessaliaq; consedit. hinc in ægyptũ subito transiliuit. Inde respexit asiam: africæ incubuit. Postremo in hispaniam regirauit: & ibi aliquando defecit: sed non & odia partiũ finita cum bello: non enim prius quieuere: q̃ in urbe ipsa medio senatu eorum qui uicti erãt: odia uictoris se se cæde satiarent. Causa tantæ calamitatis: eademq; omnium nimia fœlicitas. Siquidẽ Quĩto Metello & Lutio Afranio cõsulibus: cũ romana maiastas toto orbe polleret: recentesq; uictorias: põticos & armenios triumphos in Pompeianis theatris roma cãteret: nimia Pompei potentia apud otiosos: ut solet: ciues mouit ĩuidiã. Metellus ob ĩminutũ cretæ triũphũ. Cato aduersus potẽtes sẽp obliquus: d'tractare Põpeiũ: actisq; eius obstrepere. Hic dolor trãsuersũ egit: & ad præsidia dignitati parãda ĩpulit.

Forte tunc

Forte tūc Craſſus genere:diuitiis:dignitate florebat.uellet tamen auctores opes. Caius Cæſar eloquētia & ſpiritu ecce iā cōſulatu alleuabatur.Pompeius tamē ſuper utrunq; eminebat.Sic igitur Cæſare dignitatē comparare:Craſſo augere:Pompeio retinere cupiētibus:omnibuſq; pariter potētiæ cupidis: de inuadēda re publica facile cōuenit. Ergo cum mutuis uiribus in ſuum quiſq; decus niteretur:galliā Cæſar inuadit.Craſſus aſiā. Pōpeius hiſpaniā. Tres maximos exercitus: etiam ſic orbis imperiū ſotietate triū principum occupatur:Decem annos traxit iſta dominatio:exinde quoniam mutuo metu tenebāt̄:Craſſi morte apud parthos:& morte Iuliæ Cæſaris filiæ: quæ nupta Pompeio generi ſoceriq; concordiam matrimonii fœdere tenebat: ſtatim æmulatio erupit. Iam Pompeio ſuſpectæ Cæſaris opes: & Cæſari pompeiana dignitas grauis.nec hic ferebat parem:nec ille ſuperiorem(nefas)ſic de prīcipatu laborabant:tanq̄ duos tanti imperii fortuna nō caperet.Ergo Lētulo Marcelloq; cōſulibus:rupta prima cōiurationis fide:de ſucceſſioue Cæſaris ſenatus:ideq; Pōpeius agitabat.nec ille abnuebat:ſi ratio ſui ꝓximis comitiis haberet̄ cōſulatus:abſenti quē

decem tribus fauente Pompeio nuper decreuerant. Tum dissimulante eodem negabāt. ueniret & peteret maiorum more. ille cōtra flagitare decreta : ac nisi in fide permanerent : non se remittere exercitum . Ergo ut in hostem decernitur. His Cæsar agitatus statuit præmia armorum armis defendere . Prima ciuilis belli harena Italia fuit: cuius arces leuibus præsidiis Pompeius insederat: sed omnia subito Cæsaris impetu oppressa sunt: Prima arimino signa cecinerunt. Tum pulsus ethruria Libo. ūbria Thermus. Domitius corfinio . & peractum erat bellum sine sanguie: si pompeium brundusii opprimere ut cœperat potuisset. Sed ille per obsessi claustra portus: nocturna fuga euasit . Turpe dictu: modo princeps patrum pacis belliq; moderator: per triumphatum a se mare: lacerata & pene inermi naui fugiebat. Nec Pōpeius ab Italia q̄ senatus ab urbe fugatur prior : quam pone uacuam metu Cæsar ingressus cōsulem se ipse facit. Aerariū quoq; sanctum: quod quia tardius aperiebant tribuni: iussit effringi. censumq; & patrimonium populi romani ante rapuit : q̄ imperium. Pulso fugatoque Pompeio maluit prius ordinare prouincias : q̄ ipsum sequi. Siciliam & sar.

ciliam & sardiniam annonæ pignora : per legatos habet. nihil hostile erat ĩ gallia: pacẽ ipse fecerat. Sed ad hispanienses Pompei exercitus transeunti: p eam duci portas claudere ausa Massilia est. misera dum cupit pacem : belli metu : in bellum incidit. sed qa tutis muris erat uinci eam sibi iussit absẽti. Græcula ciuitas non pro mollitia nominis : & uallũ rũpere: & incendere machinas ausa: & congredi nauibus. Sed Brutus: cui mandatum erat bellum : uictos terra mariq; perdomuit: mox de dentibus sese ablata omĩa: præter quam potiorem omnibus habebant libertatem. Anceps : uariumq; : & cruentũ in hispania bellum : cum legatis Cnei Pompeii : petreio & Afranio: quos Ilerdæ castra habentes : apud sycorin amnem obsidere : & ab oppido intercludere aggreditur. Interĩ ab undatione uerni fluminis commeatibus prohibet. sic fame castra temptata sunt : obsessorque ipse quasi obsidebatur. Sed ubi pax fluminis redit: populationib9 & pugna campos aperuit. Iterũ ferox instat: & cedẽtes ad celtiberiam consecutus: aggere & uallo : & p hæc siti: ad deditionem compulit. Sic citerior hispania recepta ẽ: nec ulterior morã fecit. quid enim una post quinq; legiões?

Itaq; ultro cedente Varrone: gades: fretum: oceanus: omnia fœlicitatem Cæsaris sequebantur. Aliquid tamen aduersus absentem ducem ausa fortuna est. Circa Illyricum & Africam: quasi de industria prospera eius aduersis radiarentur. Quippe cum fauces adriaci maris iussi occupare Dolobella: & Antonius. Ille illyrico: hic crecico littore castra posuissent: iam maria late tenente Pompeio: repente legatus eius Octauius Libo ingentibus copiis classicorum utrunq; circũuenit: deditionem fames extorsit Antonio. Missæ quoq; a Basilio in auxilium eius rates: quales inopia nauium fecerat. noua Pompeianorum arte cilicum actis sub mare funibus captæ quasi per indaginem. duas tamen æstus explicuit: una quæ opitergi nos ferebat in uadis hesit: memorandũque posteris exitum dedit. Quippe uix mille iuuenum manus circunfusi undiq; exercitus: per totum diem tela substinuit: & cum exitum uirtus non haberet: tamen ne in deditionem uenirent: hortante tribuno Vlteio mutuis ictibus in se concurrit. In africa quoque par & uirtus: & calamitas Curionis fuit: qui ad recipiendam prouinciam missus: pulso

fugatoq; Va·

fugatoq; Varo iam superbus: subitum Iubæ regis aduentū: equitatūq; mauro℞ sustinere non potuit. Patebat uicto fuga: sed pudor suasit: ut amissum sua temeritate exercitū morte sequeret᷑. Sed iã debitū par fortuna flagitanre sedē bello pompeius epyron elegerat. Nec Cæsar morat᷑. Quippe ordinatis a tergo omnibus: quãuis hyems media prohiberet tempestate ad bellum nauigauit: positisq; ad oricum castris: cum pars exercitus ob inopiam nauium cum Antonio dimissa brūdusii morã faceret: adeo impatiēs erat: ut ad arcessendos eos ardente uentis mari nocte concubia: speculatorio nauigio solus ire temptauerit: extat ad trepidum tanto discrimiue gubernatorem: uox ipsius. Quid times? Cæsarem uehis. Contractis ĩ unum undiq; omnibus copiis: positisq; cominus castris: diuersa erant ducum consilia. Cæsar pro natura ferox: & conficiendæ rei cupidus: ostentare aciem: prouocare: lacessere. nunc obsidione castrorum quæ sedecim milium uallo obduxerat. Sed quid his obesset obsidio? qui patente mari omnibus copiis abundarent. Nunc expugnatione dyrrachii irrita: quippe quam uel situs inexpugnabilem faceret: Ad hoc

assiduis in eruptionē hostiū prœliis:quo tē-
pore egregia uirtus Sceuæ centurionis emi-
cuit:cuius in scuto centum atq; uiginti tela
sedere. Iam uero dirreptione urbiū sotiarū:
cū oricū & gomphos:& alia castella thessa-
liæ uastarent:Pōpeius aduersus hæc nectere
moras:tergiuersari simul:ut hostē īterclusū
undiq;:inopia cōmeatuū terreret:utq; ardē
tissimi ducis consenesceret impetus. Nec
diutius profuit duci salutare consiliū miles
otiū:sotii moram:principes ambitum ducis
increpabant. Sic præcipitātibus fatis prœlio
sūcta est thessalia:& philippicis cāpis urbis
imperii generis humani fata cōmissa sunt.
Nunq̄ ullo loco tantum uirium populi ro-
mani: tantum dignitatis fortuna uidit. tre
centa amplius milia: hinc & illinc præ-
ter auxilia regum & senatus. Nunquā im-
minentis ruinæ manifestiora prodigia:fuga
uictimarum: examina :insignes interdiu te
nebræ dux ipse & nocturna imagine theatri
sui audiens plausum in modum planctus
circumsonare: & mane cum pullo amiculo
(nefas) apud principia conspectus est. Nun
q̄ acrior neque alacrior exercitus Cæsaris
fuit. Inde classica prius: inde tela. anno-
tatum quoq; committentis aciem Crastini
pilum. Qui

pilum. Qui mox adacto in os gladio: sic iter cadauera prepertus: libidinẽ ac rabiem qua pugnauerat ipsa nouitate uulneris præferebat. Sed nec minus admirabilior illius exit9 belli. Quippe cũ Pompeius adeo equitum copia abũdaret: ut facile circũuenturus sibi Cæsarem uideretur: circunuentus ipse est. Nam cũ diu æquo marte cõtẽderet: iussuq; Pompeii fusus a cornu erupisset equitatus: repẽte hinc signo dato: germanorũ cohortes tantũ ĩ effusos equites fecere impetum: ut illi esse pedites: hii uenire in equis uiderẽt. Hanc stragem fugientis equitatus leuis armaturæ ruina comitata est: tunc terrore latius dato: turbantibus inuicem copiis: reliqua strages quasi una manu facta ẽ. Nec ulla res magis exitio fuit: q̃ ipsa exercitus magnitudo. Multus ĩ eo prœlio Cæsar fuit: mediusque inter Imperatorem & militem. uoces quoque obequitantis exceptæ altera cruenta: Sed docta & aduictoriam afficax: miles faciem feri: altera ad iactationem cõposita. Parce ciuibus cum ipse sequeret Fœlicem utrunq; in malis Pompeium: si eadem ipsum quæ exercitum eius fortuna traxisset. superstes dignitatis suæ uixit. cum maiore dedecore per thessalica tempe

equo fugeret. Pulsus hearis ĩ deserto ciliciæ scopulo fugam in parthos africã uel ægyptõ agitaret. Vt deniq; ĩ pelusio littore imperio uilissimi regis : consiliis spadonum : & ne quid malis desit : Septimii desertoris sui gladio trucidatus : sub oculis uxoris suæ liberorumq; moraretur. Quis non peractum esse cum pompeio crederet bellum? at quin acrius multo atq; uehementius thasalici incendii cineres recaluere : & in ægypto qdẽ aduersus Cæsarẽ sine partibus bellũ. qppe cum Ptolomeus rex alexandriæ summum ciuilis belli scelus peregisset : fœdusq; amicitiæ cum Cæsare medio pompeii capite sãxisset : ultionem clarissimi uiri manibus quærente fortuna causa non defuit. Cleopatra regis soror affusa Cæsaris genibus partem regni reposcebat. Aderat puellæ forma : & quæ duplicaretur ex illo : ꝙ talis passa uidebatur iniuriam : odium ipsius regis : q Pompeii cædem partium fato non Cæsari dederat. haud dubie idem in ipsum ausurus : si expedisset. Quam ubi Cæsar restitui iussit in regnum : statim ab eisdem percussoribus pompeii obsessus ĩ regia : quãuis exigua manu ingentis exercitus molem mira uirtute sustinuit. Ac primum edificiorum.

rum.

rum proximorum atq; naualium incendio infestorum hostium tela sũmouit. Mox pone insulam Pharon subitus euasit. Inde depulsus in maria mira fœlicitate ad ꝓximaȝ classem enatauit. Relicto quidẽ ĩ fluctibus paludamento: seu fato: seu consilio: ut illud ingruentibus hostium telis saxisq; peteretᷣ. Tamen receptus a classicis suis ũdiq; simul hostes adortus de imbelli ac perfida gente iusta generi manib⁹ dedit. Quippe & Theodotus magister: auctor totius belli: & ne uirilia quidem portenta: Photinus atque Ganymedes diuersa per mare & trans fuga & morte consumpti. Regis ipsius corpus obrutum in limo repertum est in aurea loricæ honore. In asia quoq; nouus rerũ motus a ponto plane: quasi de industria captãte fortuna Hunc mithrydatico regno exitũ: ut a Pompeio pater: a Cæsare filius uinceretur. Rex pharnaces magis discordiæ nostræ fiducia: q̃ uirtutis suæ: infesto in cappadociam agmine ruebat. Sed hunc Cæsar aggressus uno & ut sic dixerim non toto prœlio obtriuit more fluminis: quod uno eodemq; momento uenit: percussit: abscessit. Nec uana de se prædicatio ẽ Cæsaris: ãte uictũ hostẽ esse: q̃ uisum. Sic cum exteris. An in africa

cū ciuibus multo atrocius q̄ ī pharſalia.huc reliquias partium naufragaꝝ quidā furoris eſtus expuletat. Nec reliquias diceres.ſed integrum bellum.ſparſe magis:q̄ oppreſſæ uires erant.Auxerat ſacramentum ipſa cla-des imperatoris. Nec degenerabat ducum ſucceſſio. Quippe ſatis ample ſonabant in Pompeiani nominis locum Cato & Scipio. Acceſſit copiis mauritanius rex Iuba:uideli-cet ut latius uinceret Cæſar.Nihil ergo īter pharſaliam:& thapſon:niſi ꝙ amplior eoq; acrior cæſarianorum impetus fuit:īdignātiū poſt pōpeiū creuiſſe bellū. Deniq; ꝙ aliter nunq̄ ante imperiū ducis ſua ſponte ſigna cecinerūt.ſtrages a Iuba cœpit. Et elephāti bellorum rudes & nuper a ſilua conſternati ſubito clangore:ſtatim.& exercitus in fugā: & duces fortius:q̄ ut effugerent.Nō incon-ſpicua tamen morte omnium Iam Scipio naue fugiebat: & adſecutis hoſtibus gladiū per uiſcera exegit:& ubi eſſet quodam re-quirente:reſpōdit hoc ipſum:bene ſe habet Imperator.Iuba cum ſe recipiſſet in regiam magnifice epulatus:poſtero die cum petreio fugæ comite ſuperq; mēſas & pocula inter-ficiēdū ſe ei præbuit.ille & regi ſuffecit & ſi bi.Cū īterī ſemeſi ī medio cibi & parētalia

fercula regio

fercula regio simul romanoq; sanguine ma debant. Cato non interfuit bello: positisque ab bragadam castris: uticã uelut altera africæ claustra seruabat. Sed accepta partiũ clade nihil cunctatus: ut sapiente dignum erat mortem etiam lætus acciuit. Nã postq̃ filiũ comitesq; ab amplexu dimisit: ĩ nocte lecto ad lucernam platonis libro: q ĩmortalitatẽ animæ docet: paulum quieuit: tum circa primam uigiliam stricto gladio reuelatum manu pectus semel: iterumque percussit. Ausi post hoc uirum medici uiolare fomentis. Ille passus dum abscederent: rescidit plagas: secutaque uis sanguinis moribundas manus in ipso uulnere reliquit. Quasi non esset usquam dimicatum sic arma rursus & partes: quantoque africa supra thessaliam fuit: tanto africam superabat hispania plurimum: quantũ fauoris partibus dabat fraternitas ducum: & pro uno duos stare pompeios. Itaq; nusquam atrocius nec tam ancipiti marte concursum est. Primum in ipso hostio oceani Varus Didiusq; legati cõflixere. Sed acrius fuit cum ipso mari: q̃ inter se nauibus bellum. Siquidem uelut furorem ciuicum castigaret oceanus: utranque classem naufragio cecidit. Quinam

ille horror: cum eodem tempore fluctus: p̄cellæ: naues armamenta confligerent. adde situs ipsius formidinem uregentia in unum hinc hispaniæ: inde mauritaniæ littora: mare & intestinum & externum: imminentesque Herculis speculas: cum omĩa undiq; simul prœlio & tempestate sæuirent. Mox circa obsidiones urbium utrinq; discursum est. Quæ miseræ inter hos atq; illos duces sotietatis romanæ pœnas dabant. Omniũ postrema certaminum Munda. hic nõ pro cætera fœlicitate: sed anceps & diu triste prœliũ: ut plane uideretur nescio quid de libertate fortuna. Sane & ipse ãte aciem mœstior: nõ ex more Cæsar: siue respectu fragilitatis humanæ: siue nimiam prosperorũ suspectam habens continuationẽ: uel eadẽ timẽs: postq̃ idem esse cœperat: quod pompeius. Sed in ipso prœlio: quod nemo unq̃ meminerat: cum diu pari marte acies nihil aliud q̃ occiderent: in medio ardore pugnantium subito ingens inter utrosq; silentium quasi conuenisset: hic omnium sensus erat. nouissime illud inusitatum Cæsaris oculis nefas. post .xiiii. annos probata ueteranorum manus gradum retro dedit: q̄ & si nondũ fugerat: apparebat tamen pudorem magis: q̃ uirtutem resistere

tem resistete. Itaq; ablegato equo similis fu-
renti primam ĩ aciem procurrit. Ibi presare:
fugientes confirmare: per totum denique
agmen oculis: manibus: clamore uolitare.
dicitur In illa perturbatione: & de extremis
agitasse secũ: & ita manifesto uultu fuisse:
quasi occupare manu mortem uellet: nisi
ꝙ cohortes hostium quinq; per transuersã
aciem actæ: quas Labienus periclitantibus
castris præsidio miserat: spetiem fugæ præ-
buissent: hoc aut & ipse credidit: aut dux
callidus attribuit in occasionem: & quasi
fugientem inuectus: simul & suorum errexit
animos: & hostes perculit. Nam hii dum
se putant uincere fortius sequi: inde pom-
peiani dum fugere credunt suos: fugere cœ
perunt. Quanta fuerit hostium cedes: Ira
rabiesq; uictoribus sic æstimari potest. Hoc
a prœlio profugi cum se mundæ recepissẽt:
& Cæsar obsideri statim uictos imperasset:
cõgestis cadaueribus agger effectus est. quæ
pilis iaculisq; confixa inter se tenebantur.
fœdum etiam inter barbaros: sed uide-
licet desperanribus Pompeii liberis: Cne
um prœlio profugum crure saucio deser-
ta & auia petentem Cesonius apud lau-
ronem oppidum consecutus pugnantem

nondum desperantem interfecit. Sextũ fortuna in celtiberia interim abscondit: aliisq; post Cæsarem bellis reseruauit. Cæsar in patriam uictor inuehitur. primum de gallia triumphum transmiserat rhenus: rhodanus: & ex auro captiuus oceanus. Altera laurus ægyptia: tunc in ferculis Nilus: arsinoe & ad simulacrum ignium ardens pharus. Tertius de pharnace currus & põto. Quartus Iubam & Mauros: & bis subactam ostendebat hispaniam. pharsalia & tharsos & munda nusquam: & quanto maiora erãt de quibus non triumphabat. hic aliquando finis armis fuit. Reliqua pax incruenta pensatumque clementia bellum: nemo cesus imperio præter Afranium: satis ignouerat semel: & Faustum Syllam: didicerat generosum timere: filiamq; pompeii cum patruelibus ex Sylla. hic posteris cauebat. Itaq; non ingratis ciuibus omnes unum in principem congesti honores. circa templa imagines: in theatro distincta radiis corona: suggestus in curia: fastigium in domo: mensis in cœlo. adhoc pater ipse patriæ. perpetuusque dictator. Nouissime dubium an ipso uolente: oblata pro rostris ab Antonio consule regni insignia. Quæ omnia uelut infulæ in desti.

fulæ in destinatã morti uictimã cõgerebãt.
Quippe clementiam principis uicit inuidia: grauisq; erat liberis ipsa beneficiorum potẽtia. Nec diutius dilatio donata ẽ. Sed Brutus & Cassius aliiq; patritii consenserunt ĩ cedem principis: quanta uis fati? manauerat late coniuratio: libellus etiam Cæsari datus eo dem die: nec perlitare centum uictimis po tuerat. uenit in curiã tamen: expeditionem parthicam meditans. ibi in curuli sedentem eum senatus inuasit: tribusque & uiginti uulneribus ad terram datus est. sic ille qui terrarum orbem ciuili sanguine impleuerat: tandem ipse sanguine suo curiam ĩpleuit.

Cæsar Augustus.

p Opulus romanus Cæsare & pompeio trucidatis: redisse in statum pristinæ libertatis uidebatur. & redierat: nisi aut Pompeius liberos: aut Cæsar heredem reli quisset: uel q utroq; pernitiosius fuit: si non collega quondam mox æmulus Cæsarianæ potentiæ fax & turbo sequentis sæculi superfuisset Antonius. Quippe dum Sextus paterna repetit trepidatum toto ma ri: dum Octauius mortem patris ulciscit: iterum fuit mouenda thessalia. dum Antonius uarius ingenio aut successorem Cæ-

ſatis indignatur Octauium : aut amore Cle
opatræ deſciſcit in regem:nam aliter ſaluus
eſſe non potuit:niſi cōfugiſſet ad ſeruitutē.
Gratulandum tamen in tanta perturbatiōe
eſt:ꝙ potiſſimum ad Octauium Cæſarem
Auguſtum ſumma rerum rediit: q ſapiētia
ſua : atque ſolertia : perculſum undique ac
perturbatum ordinauit imperii corpus:quod
ita ut dubie nūq̄ coire & cōſētire potuiſſet :
niſi unius præſidis nutu:q̄ſi anima & mēte
regeretur Marco Antonio & publio Dolo-
bella conſulibus imperium romanū iam ad
Cæſares tranſ ferēte fortuna:uarius & mul-
tiplex motus ciuitatis fuit: quodq; in annua
cæli conuerſione fieri ſolet.ut mota ſydera
tonent:ac ſuo flexu tempeſtates ſignificēt :
Sic cū romanæ dominationis ideſt humani
generis cōuerſione penitus intremuit :ōniq;
genere diſcriminū ciuilibus:terreſtribus:ac
naualibus bellis ōne īpii corpus agitatū eſt

Bellum mutinenſe.

p Rima ciuiliū motuū cauſa teſtamētū
Cæſaris fuit:cuius ſecundus hæres An
tonius prælatū ſibi Octauium furens : in
expiabile contra adoptionem acerrimi iuue-
nis ſuſceperat bellum.quippe cū intra decē
& octo ānos tenerum & obnoxium & opor-
tunū iniuriæ

tunũ iniuriæ iuuenẽ uideret . ipſe plenæ ex cõmilitio Cæſaris dignitatis laceraret furiis hæredttatẽ:ipſum inſectari probris & cũctis artibus cooptationẽ Iuliæ gẽtis cũ inhibere non deſineret: Deniq; ad deprimendũ iuue nẽ palã arma moliri : etiam parato exercitu in ciſalpina gallia:reſiſtentem motibus ſuis Decimum Brutum obſidebat . Octauius Cæſar ætate & iniuria fauorabilis & noĩnis maieſtate:quod ſibi induerat.Reuocatis ad arma ueteranis:priuatis(quis crederet) con-ſulem aggreditur : obſidio mutinæ liberat Brutum Antoniũ exuit caſtris . tũ qdẽ etiã manu pulcher apparuit : Nam cruentus & ſaucius aquilã a moriẽte ſignifero traditã: ſuis humeris in caſtra referebat.

Bellum peruſinum.

a Lterum bellum concitauit agrorum di uiſio : quos Cæſar ueteranis in caſtris pretium militiæ perſoluebat. ſemper aliter Antonii peſſimum ingenium Fuluia gladio cincta uirilis militiæ uxor agitabat : ergo depulſos agris colonos incitando iterum in arma ierat . Hic uero iam non priuatis : ſed totius ſenatus ſuffragiis iudicatum ho ſtem Cæſar aggreſſus intra peruſiæ mu-ros redegit : compulitque ad extrema de-

ditionis turpi & nihil non experta fame?

Triũuiratus.

CVm solus etiam grauis paci: grauis rei publicæ esset Antonius: quasi ignis incendio Lepidus accessit. Quid contra duos exercitus necesse fuit uenire in cruentissimi fœderis sotietatẽ? Diuersa õniũ uota: ĩcẽdia Lepidum diuitiarũ cupidũ: Quarũ spes extur batione rei publicæ. Antonium ultiones de eis: qui se hostem iudicassẽt. Cæsarẽ inultus pater: & manib⁹ eius graues Cassius & Brutus agitabant. in hoc uelut fœdus: pax ĩter tres duces componitur. apud cõfluentes ĩter Mutinã & Bononiã iungũt manus & exercitus cõsultãt. Nullo bono more triũuiratus inuadit͛: oppressaq; armis res publica redit Syllana proscriptio: cuius atrocitas nihil in se minus habet: q̃ numerũ. cxl. senatorũ exitus fœdi truces: miserabiles toto terrarum orbe fugiẽtium: pro quibus quis nõ ꝓ ĩdignitate rei ingemiscatur? Cum Antonius Lutium Cæsarem auũculum suum. Lepidus Lutium Paulum suum fratrem proscripserit. Romæ capita cæsorum proponere in rostris iam usi tatum erat. Verum sic quoq; ciuitas lachrymas tenere non potuit: cum recisum Ciceronis capud ĩ illis suis rostris uideret͛. Nec ali

ter ad uiden

ter ad uidendũ eum: q̃ solebat ad audiendũ concurreretur. Hæc scelera in Antonii lepidiq; tabulas. Cæsar percussionibus patris cõtentus fuit. Hæc quoque nisi multa fuisset etiam iusta cedes haberetur.

Bellum Cassii & Bruti.

b Rutus & Cassius sic Cæsarem: quasi Tarquiniũ regẽ depulisse regno uidebant̃. Sed libertatẽ quã maxime restitutã uoluerũt: illo ipso parricidio perdidere. Igit̃ cæde perfecta: cum ueteranos Cæsaris nec ĩmerito timerent: statim curia in capitoliũ confugerant. Nec illis ad ultionem deerat animus: sed ducem non habebant. Igit̃ cum appareret: quæ strages rei publicæ ĩmineret: displicuit ultio cũ cõsulis abolitiõe decreta. Ne tamen publici doloris oculos ferrent: in prouincias ab illo ipso quem occiderant Cæsare datas syriã & macedoniã cõcesserat. Sic uĩdicta Cæsaris dilata poti⁹ q̃ opp̃ssa ẽ. Igitur ordinata magis ut poterat: q̃ ut decebat in triumuiros res publica relicto ad urbis præsidium Lepido: Cæsar cũ Antonio in Cassium Brutumque succingitur. Illi comparatis ingentibus copiis: eandem illam: quæ fatalis Cneo Pompeio fuit: harena insederant. Sed nec tum imminentia cladis

deſtinatæ ſigna latuere. Nam & aſſuetæ ca
dauerum pabulo uolucres caſtra quaſi iam
ſua circunuolabant. In aciem prodeuntibus
obuius ethiops nimis aperte ferale ſignum
fuit. Ipſiq; Bruto per noctem cum illato lu
mine ex more aliqua ſecum agitaret : atra
quædam imago ſe obtulit : & quæ eſſet in-
terrogata : tuus inquit malus genius. hoc
dixit & ſub oculis mirantis euanuit. Pari ĩ
meliora præſagio in Cæſaris caſtris omina :
aues: uictimæq; promiſerant. Sed nihil pre-
ſentius: q̃ Cæſaris medicus ſomnio admoni
tus: ut Cæſar caſtris excederet : quibus capi
imminebant ut factũ eſt. Acie nãq; cõmiſſa
cum pari ardore aliquãdiu dimicatũ foret :
& quãuis duces non eſſent tunc præſentes
cum alteꝝ corporis egritudo : illũ metus &
ignauia ſubduxiſſent ſtaret tamẽ pro parti-
bus ĩuicta fortũa: & ultoris: & q uĩdicabat̃.
Primum adeo anceps fuit : & par utrunque
diſcrimẽ: ut exitus prœlii docuit. Capta ſũt
hinc Cæſaris caſtra : inde Caſſii. Sed quãto
efficacior eſt fortuna: q̃ uirtus : & q̃ uerum
eſt : ubi oriens afflauit non reſidet ĩ uerbo.
tantum eſſe uirtutem. uictoriam illi prœlio
error dedit. Caſſius inclinato cornu ſuorũ
cum captis Cæſaris caſtris rapido impetu
recipiẽtes ſe

recipientes se equites uideret:fugere arbitratus euadit in tumulũ:Inde puluere : & strepitu etiã nocte uicina eximẽtibus gestæ rei sensum : Cum speculator quoq; ĩ id missus tardius renuntiaret:transactum de partibus ratus:uni ex proximis auferendum præbuit caput.Brutus cum ĩ Cassio etiã suũ animũ perdidisset:ne quid ex constituti fide ĩsignaret.ita enim par superesse bello conuenerat: Ipse quoq; uni comitũ suoꝝ confodiendum præbuit latus.Quis sapientissimos uiros nõ miret᷑:ad ultimũ nõ suis manibus usos:nisi hoc quoq; ex ꝑsuasiõe nõ defuit:ne uiolarẽt manus:sed ĩ abolitiõe sanctissimaꝝ piẽtissimarumq; animarum iudicio suo : scelere alieno uterentur.

Bellum cum Sexto Pompeio.

s Vblatis ꝑcussoribus Cæsaris : supererat Põpeii domus:alter iuuenũ ĩ hispania occiderat:alter fuga euaserat: cõtractisq; ĩfœlicis belli reliquiis: cũ ĩsup ergastula armasset:siciliã sardiniãq; hẽbat : iã & classe mediũ mare ĩsederat.O q̃ diuersus a patre: ille cilicas extĩxerat:hꝰ secũ pyratas nauales agitaret. Tãta mole belli pœnitus in siculo freto iuuẽis oꝑ̃ssus ẽ. Magniq; famã ducis ad ĩferos secũ tulisset(si nihil tẽptasset ulte

rius)nihil nisi q magnæ indolis signum est sperare semper. Perditis enim rebus ꝓfugit: asiamq; uelis petit : uenturus ibi in manus hostium:& cathenas:& quod miserrimũ est fortibus uiris:ad hostium arbitriũ sub pcussore moriturus. Non alia post Xerxẽ miserabilior fuga:quippe modo trecentaꝝ quinquaginta nauiũ dominus:cum sex septẽ ue fugiebat : extincto prætorie nauis lumine : anulis ĩ mare abiectis:pauẽs atq; respectãs: & tamen non timens ne periret.

Bellum parthicum.

s Vb Vẽtidio quãuis in Cassio & Bruto partes sustulisset: in Pompeio totũ partiũ nomẽ abolesset:nondum tamẽ ad pacis stabilitatẽ profecerat Cæsar:cũ scopulus & nodus & in ora publicæ securitatis supesset Antonius:nec ille defuit uitiis quin periret. Immo omnia exptus ambitu:& luxuria:primũ hostes:deinde ciues : tandẽ etiam terræ sæculũ liberauit. Parthi clade crassiana alti⁹ animos errexerant : ciuilesq; populi romani discordias læti acceperant. Itaque ut prima affulsit occasio:non dubitauerũt erumpere: ultro quidẽ inuitãte labieno : qui missus a Cassio Brutoq;:q furor sceleꝝ sollicitauerat hostes ĩ auxilium:& illi pacaro duce regio

iuuene dissi.

iuene dissipant Antoniana præsidia. Caxa legatus ne ueniret in potestatẽ a gladio suo impetrauit. Deniq; ablata syria: emanabat latius malum: hostibus sub auxilii specie sibi uincentibus. Nisi Ventidius & hinc legatus Antonii incredibili fœlicitate: & labieni copias: ipsumq; pacorum: & omnẽ parthicum equitatum toto inter orontem & euphraten sinu late cecidisset. Vigĩti ãplius miliũ fuit. Nec sine consilio ducis: qui simulato metu adeo passus ẽ castris succedere: donec assũpto iactus spatio: adimeret usum sagittaꝵ. Rex fortissime dimicans cecidit. Mox circũlato eius per urbes: quæ desciuerant capite syria sine bello recepta. Sic Crassianã cladẽ pacori cæde pensauimus.

Bellum parthicum cũ Antonio.

e Xptis inuicẽ parthis atq; romanis: cũ Crassus atq; pacorus utrinq; uiriũ mutuaꝵ documẽta fecissẽt: pari rursus reuerentia ĩtegrata amicitia: & qdẽ ab ipso fœdus Antonio cũ rege pcussũ. Sed imensa uanitas hoĩnis: dũ tituloꝵ cupidĩe araxen & euphraten sub imaginib9 suis legi cõcupisset: neq; causa: nec cõsilio: ac ne imaginaria qdẽ belli cõditiõe: quasi hoc quoq; ex arte ducis esset obrepere: relicta repente syria in parthos i-

petum facit. Gens præter armorum fiduciam: simulat trepidationē: & in campos fugam. Hic statim quasi uictor sequebatur: cū subito nec magna hostium manus ex improuiso etiam infessos uia sub uespere uelut nibus erupit: & missis ūdiq; sagittis duas legiões operuerunt. Nihil acciderat ī comparationē cladis: quæ in posterum diem imminebat: Nisi interuenisset deum miseratio: unus ex clade crassiana: parthico habitu: castris adequitat: & salute latine data: cum fidē ipso fecisset: quid immineret: edocuit. iā affuturum cū omnibus copiis regē: irēt retro: peterētq; montes. sic quoq; hostē fortasse non defore: atq; ita secuta est minor uis hostium: q̄ iminebat. Adfuit tamē: deletæq; reliquiæ copiæ forent: nisi urgentibus telis in modum grādinis quadā forte: quasi docti procubuissēt ī genua milites: & elatis super capita scutis: cæsorum spetiē præbuissent. tum parthus arcus inhibuit. Deinde romani cū se rursus extulissēt: adeo res miraculo fuit: ut unus ex barbaris miserit uocē. Ite & bene ualete romani: merito uos uictores fama gentiū loquit᷑: qui parthorum tela fugistis. Nō mīor ex aqua postea: q̄ ab hostibus excepta clades. Infesta primū siti regio: cū quibusdam Salmacidis

fluminis.

fluuius infestior:nouissimeq; cum iam ab ĩ ualidis & auide auriebat᷑:noxiæ etiã dulces fuere. Mox & ardores per armeniã:& niues per cappadociã:& utriusq; cæli subita mu- tatio pro pestilentia fuit. Sic uix tertia parte de sexdecim legionibus:reliqua cum argẽtũ passim dolabris concideret:& subinde inter moras mortem a gladiatore suo flagitasset: egregius Imperator tãdem profugit ĩ syriã: ubi incredibili quadã mentis uecordia fero- cior aliquanto factus est:quasi uicisset qui euaserat.

Bellũ cũ Antonio & Cleopatra.

f Vror Antonii quateuus per ambitum non interiret & luxu & libidine extĩct9 est. Quippe post parthos:cum exosus arma: in otio ageret:captus amore Cleopatræ : q̃si bene gestis rebus in regio se sinu reficiebat. Hæc mulier ægyptia ab ebrio Impatore p̃- tiũ libidinũ romanũ ĩperiũ petit:& ꝓmisit Antonius:quasi facilior esset partho roman9. Igit᷑ dominationẽ parare:nec tacite: sed pa- triæ:nominis:togæ:fascium oblitus:totus ut monstrũ illud:ut mẽte ita animo quoq; cul tuq; desciuerat. Aureũ ĩ manu bacculũ ad la tus:& ĩ acie purpurea uestis:ĩgẽtibus obstri cta gẽmis. dyadema aderat:ut regĩa rex ĩp̃e

frueretur. Ad primã nouoꝝ motuũ famam Cæſar a brunduſio traiecerat: ut uenienti bello occurreret. Poſitiſq; caſtris in epyro leucadam inſulã: montemq; leucaten: & am bracii ſinus cornua infeſta claſſe ſuccīxerat. Nobis. cccc. amplius naues. cc. nõ minus hoſtium. ſed numerum magnitudo penſabat. Quippe a ſenis in nouenos remoꝝ ordinibus: adhæc turribus atq; tabulatis alleuatæ caſtelloꝝ & urbium ſpetie: non ſine gemitu maris & labore uentoꝝ ferebant᷑: quæ quidẽ ipſa moles exitio fuit. Cæſaris naues a triremibus in ſenos: nec ãplius ordines creuerãt. Itaq; habiles in omnia: quæ uſus poſcebat: ad impetus: & recurſus: flexuſq; capiendos. Illas grauis & ad omĩa præpeditas ſingulas plures adortæ: miſſilibus ſimul: tum roſtris: adhoc ignib⁹ iactis ad arbitriũ diſſipauere. Nec ulla re magis hoſtiliũ copiaꝝ apparuit magnitudo: q̃ poſt uictoriã. Quippe imẽſa claſſis naufragio belli facto toto mari ferebatur. arabumq;: & ſabeorum & mille aliarum gentium aſiæ ſpolia: purpuram aurum que in ripam aſſidue mota uentis maria reuomebant. Prima dux fugæ regina: cum aurea puppe: ueloque purpureo ſe in altum dedit. Mox ſecutus Antonius. ſed inſtare

uestigiis Cæ.

uestigiis Cæsar. Itaq; nec præparata ĩ oceanũ fuga: nec munita præsidiis. utraq; ægypti cornua parethoniũ atq; pelusiũ ꝓfuere. ꝓpe manu tenebantur. prior ferrũ occupauit Antonius. Regina ad pedes Cæsaris prouoluta tentauit oculos ducis frustra. Nã pulchritudo intra pudicitiã principis fuit. Nec illa de uita: quæ offerebatᷓ: sed de parte regni laborabat. Quod ubi desperauit a prĩcipe: seruariq; se triũpho uidit: incautiorẽ nacta custodiã: ĩ mauseolũ se (sepulchra regũ sic uocãt) recipit. Ibi maxĩos ut solebat ĩducta cultus ĩ differto odoribus solio iuxta suum se collocauit Antoniũ. admotisq; ad uenas serpẽtibꝰ: sic morte quasi somno soluta est.

h Ic finis armoꝝ ciuiliũ. Reliq̃ aduersus exteras gẽtes. Quæ districto circa mala sua ĩpio diuersis orbis oris emicabãt. Noua quippe pax: nec dũ assuetæ frenis seruitutis tumidæ gẽtiũ inflatæq; ceruices ab ĩposito nuք iugo resiliebãt. Ad septẽtrionẽ cõuersa ferme plaga ferocius agebat. Norici: Illyrii: pannonii: dalmatæ: mysi: thraces: & daci: sarmatæ: atq; germani. Noricis animos dabant alpes atq; niues: q̄ bellũ nõ posset ascẽdere. Sed õnes illius cardinis populos brennos: Senones: atq; uindelicos: per priuignũ suũ

Claudiũ drusũ pacauit. Quæ fuit callidarũ gentiũ feritas: facile uel mulieres ostendere: quæ deficiẽtibus telis infãtes ipsos afflictos humo: ĩ ora militũ aduersa miserunt. Illyrii quoq; sub alpibus agunt: imasq; ualles eaꝝ: & quædã quasi claustra custodiunt abruptis torrẽtibus implicati. ĩ hos expeditionẽ ipse sũpsit fieriq; pontẽ imperauit. Hic se & aqs & hoste turbantibus cũctanti ad ascensum militi scutũ de manu rapuit. & ĩuia prim9: tunc agmine secuto: cum Illyricus multitudine pontẽ succidisset: saucius manibus ac cruribus spetiosiore sanguĩe: & ipso piculo augustior terga hostiũ præcidit. Pannonii duobus saltib9: ac tribus fluuiis drauo sauo histroq; uallãtur. populati ꝓximos ĩtra ripas se recipiebãt. In hos domandos Vibiũ misit. cæsi sunt in utrisq; fluminibus. arma uictoꝝ non ex more belli cremata sed capta sũt: & in profluẽtes data: ut cæteris qui resistebãt: uictoria sic nuntiaretur.

d Almatæ pleꝝq; sub siluis agũt: Inde in latrocinia prõtissimi. hos iã qdẽ Marti9 ĩcẽsa urbe deliuinio: q̃si d'trũcauerat. Postea Asinius pollio gregibus: armis agris mulcta uerat. hic secũdus orator. Sed August9 ꝓdomandos Vibio mãdat: q effeꝝ genus fodere terras coegit

terras coegit:au&q; ueis repugnare.qđ alio
qn gẽs õniũ cupidissima studiosa diligẽtia
acqrit:ut illud in usus suos seruare uideat̃.
m Ysii q̃ feri:q̃ truces fuerĩt:q̃ ipsoꝝ etiã
barbari barbarorũ horribile dictu est.
Vnus ducũ ãte aciẽ postulato silentio. Qui
uos inqt estis? Respõsũ ĩuicẽ. Romani gẽtiũ
domini:& illi. Ita ĩquiũt fiet. si nos uiceritis.
Accepit omen Martius Crassus. Illi statim
ante aciẽ imolato equo cõcepere uotum: ut
cæsoꝝ extis ducũ & litarent & uescerentur.
Deos audisse crediderĩ. nec tubã sustinere
potuerũt. Nõ minimũ terroris incussit bar-
baris Chonidius cẽturio satis barbaræ effi-
cacis tamẽ apud pares hoĩnes stoliditatis: q
poculũ gerẽs super cassidẽ suscitatã motu
corporis flãmã uelut ardẽti capite fũdebat.
a Nte hos thracũ maxĩus populus desci-
uerat. Ille barbarus & signis militaribꝰ
& disciplina armis etiã romanis assueuerat.
Sed a pisone perdomiti : in ipsa captiuitate
rabiẽ ostẽdere : qppe cũ cathenas morsibus
tentarent:feritatem suam ipsi puniebant.
d Aci montibus inhærẽt Cotisonis regis
ĩpio:quotiẽs concretus ĩpio danubius
uinxerat ripas decurrere solebant:& uicina
populari:uisũ ẽ Cæsari Augusto gẽtẽ aditu

difficillimã sũmouere. Misso igit᷑ Lentulo ultra ulteriorem repulit ripã: citra præsidia constituit. Sic tunc dacia non uicta: sed sum mota atque dilata est.

f Armatæ patẽtibus cãpis ĩequitãt: & hos p eundẽ Lentulũ ꝓhibere danubio satis fuit. nihil præter niues ratasq; siluas habẽt: tãta brabaria est: ut pacẽ nõ intelligãt.

g Ermaniã quoq; utinã uincere tãti non putasset: magis turpiter amissa ẽ: q̃ gloriose acqsita: sed quatenus sciebat patrẽ suũ Cæsarẽ bis transuectũ pontẽ rheno quæsisse bellũ. In illius honorẽ cõcupiit facere ꝓuinciã: & factũ erat: si barbari tã uitia nostra: q̃ ĩpia fere potuissent. Missus in eã ꝓuinciã Drusus primos domuit usipetes: inde cæteros percucurrit: & tactos. Nã marcomannoꝝ spoliis ĩsignibus quendã editũ tumulum i trophei modum excoluit. Inde ualidissimas nationes: cheruscos: sueuos & sicambros pariter aggressus ẽ. Qui uigĩti cẽturionibus incrematis hoc uelut sacramẽto sũpserat bellũ. Adeo certa uictoriæ spe: ut prædã ĩ ãticessũ pactiõe diuiserĩt. Cherusci equos: Sueui aurũ & argẽtũ: Sicãbri: captios elegerãt. s; oĩa retrorsũ. Victor nãq; Drusus equos: pecora: torques eoꝝ: ĩposq; præda diuisit. & uendidit. Præterea

dit. Præterea ĩ tutelã ꝓuinciæ præsidia atq; ꝓuĩcias ubiq; disposuit. Per mosã flumẽ: per Albi;: p ĩsurgiã: p rheni qdẽ ripã qnq̄gĩta ã plı⁹ castella dirrexit. Bonam & genosiã cum põtibus iũxit: classib⁹q; firmauit. Inuisũ atq; ĩ accessũ i id tp̄us hyrciniũ saltũ patefacit. Ea deniq; ĩ germaĩa pax erat: ut mutati hoĩnes alia terra cælũ ipsũ mitius molli⁹q; solito uideret̃. Deniq; non p adulationẽ sed ex meritis defũcto ibi fortissimo iuuene: ipi ꝗ nũq̄ aliter senat⁹ cognomẽ ex ꝓuĩcia d̃dit. Sed difficilius ẽ ꝓuĩcias obtinere: q̄ facere. uiribus parant̃: iure retinent̃. Igit̃ breue id gaudiũ fuit. Quippe germani uicti magis q̄ domiti erãt: moresq; nostros: magisq̄ arma sub Impatore Druso suscipibãt. Postq̄ ille defũct⁹ ẽ: Vari Quĩtilii libidinẽ ac supbiã: haud secus: q̄ sæuitiã odisse cœperũt. Ausus ille agere cõuentũ & ĩ castris se dirrexerat: quasi uiolẽtiã & barbaroꝝ lictoris uirgis: & preconis uoce posset inhibere. At illi qui iã pridẽ rubigine oblitos ẽses: inertesq; cernerent equos: ut primum togas & sæuiora armis iura uiderunt: duce Arminio arma corripiunt. Cum interim tanta erat Varo pacis fiducia: ut ne prædita quidẽ & prodita per Segestẽ unũ ducũ cõiuratiõe cõmoueretur.

Itaq; ĩpuidũ & nihil tale metuẽtẽ ĩprouiso adorti: cũ ille (o securitas) ad tribunal citaret ũdiq; ĩuadũt. castra rapiũt: tres legiões opprimũt. Varus pditas res eodẽ quo cãnensẽ diẽ Paulus & fato ẽ & animo secutus. nihil illa cæde p paludes: pq; siluas cruẽtius: nihil ĩsultatiõe barbarorũ ĩtollerantius: præcipue tamẽ ĩ cãꝶ patronos: aliis oculos: aliis manꝰ ãputabãt. unius os sutũ recisa prius lingua: quã ĩ manu tenẽs barbarus: tãdẽ ĩqt: uipera sibilare desiste. Ipsius quoq; cõsulis corpus: qđ militũ pietas humi abdiderat: effossum. Signa & aqlas duas adhuc & barbari possidẽt. tertiã signifer priusq̃ ĩ manus hostium ueniret euulsit: mersaq; ĩtra baltei sui latebras gerẽs ĩcruẽta palude sic latuit. hac clađ factũ: ut ĩpiũ qđ ĩ littore oceãi nõ steterat ĩ ripa rheni fluĩnis staret. Hæc ad septẽtriõẽ.

s Vb meridiano tumultuatũ magis: q̃ bellatũ ẽ. Musulamas atq; getulos accolas syrtiũ Cosso duce cõpescuit: ũde illi getulici cognomen: latius uictoria patet. Marmaridas atq; garamãtas Turmio subigẽdos đdit. Potuit & ille redire marmaricus: sed modestior in æstimãda uictoria fuit.

a D oriẽtẽ plꝰ negocii cũ armẽis. huc alteꝶ Cæsar ex nepotibus suis misit. Ambo fato

breues sed al.

breues:sꝫ alter iglorius.massiliæ qppe Luci⁹ morbo soluit᷑.In licia Caius ex uulnere cū armeniā ad parthos se subtrahētē recipit .Armeios uicto rege Tigrane ī hoc unū seruitutis genus Pōpeius assueuerat : ut rectores a nobis acciperēt.Interīssū ergo ius :p hūc recupatū:nō īcruēto:nec iulto tamē certamīe. Quippe Dōnes quē rex artaxatis præfecerat:simulata pditiōe adortus uiꝶ ītentū libello:quē ut thesauroꝶ rōnē continētē ipse porrexerat:strictus ac recreatus ex uulnere ī tpus.cæteꝶ barbarus ūdiqꝫ infesto exercitu oppressus gladio.& pyra ī quā se percussus imisit:superstiti etiā Cæsari satisfecit.

S Vb occasu pacata fere erat oīs hispania: nisi quā pyrenei desinētis scopulis īhærētē citerior alluebat oceanus. Hic duæ ualidissīæ gētes Cātabri & Astures īmunes īpii agitabāt.Cātabroꝶ & peior & altior:& magis ptinax ī rebellādo aīmus fuit.Qui nō cōtēti libertatē suā defēdere:pximis ēt īpitare tētabāt:uacceosqꝫ & curinogos & aurigonas crebris īcursiōibus fatigabāt.In hos igit᷑ qa uehemētius agere nūtiabat᷑:nō mādata expeditio:sed sūpta ē.ipe ueit:segisamā castra posuit:inde partito exercitu totā ī diem amplexus cātabriā efferā gētē ritu ferarū:qua-

ſi ĩdagie debellabat. Nec ab oceano qes: cũ ĩfeſta claſſe ip̃a qucq; terga hoſtiũ cederẽt.
Primũ aduerſus cãtabros ſub mœnib⁹ belgicæ prœliatus ẽ. Hic fuga ĩ eminẽtiſſimum uinniũ montẽ: q̃ maria prius oceani: q̃ arma romana aſcẽſura eſſe crediderat. Tertio arracillũ oppidũ magna ui repuguat. captũ tamẽ poſtremo fuit: Medulli montis obſidio: quẽ ppetua. xv. miliũ foſſa cõprehẽſũ cĩxit.
Vndiq; ſimul adeũte romão: poſtq̃ extrema barbari uidẽt: certatĩ igne ferro inter epulas uenenoq;: qd' ibi uulgo ex arborib⁹ taxis ex primit' pcepere mortem: ſeq; pars maior a captiuitate: quæ uidebat': uĩdicauere. Hæc p Antiſtiũ Firmũ Aggrippam legatos hibernãs ĩ taraconis maritimis Cæſar accepit. Ip̃e p̃ſẽs hos deduxit mõtibus: hos obſidibus adſtrĩxit. hos ſub corona iuſ belli uẽdidit. Digna res lauro: digna curru: ſẽatui uiſa eſt: & Cæſar tãt⁹ erat: ut poſſet triũphos cõtẽnere.

a Stures per idem tẽpus ingenti agmĩe a mõtibus ſuis deſcẽderãt: nec temere ſũptus: ut barbaris ĩpares & poſitis caſtris apd' ſcuram flumen trifariam indiuiſio agmine: tria ſimul romanorũ caſtra aggredi parant. fuiſſet ãceps & cruentũ: & utinã mutua clade certamẽ. tũc tã fortibus: etiã ſubito: tam

cum conſilio

cũ cõsilio ueniẽtibus:nisi drigecini ꝑdissẽt. A qbus præmonitus Carisiꝰ cũ exercitu aduenies oppressisset cõsilia. Sic tamen quoqꝫ nõ ĩctuẽto certamĩe:reliquias fusi exercitus ualidissimi ciuitas lancia excepit. Vbi loci adeo certatũ ẽ:ut ĩ captã urbẽ fasces poscerẽtur:ægre dux ĩpetrauit ueniã:ut uictoriæ romanæ stãs potius esset:q̃ ĩcẽsa monumentũ.

h Ic finis Augusto bellicoꝝ certaĩnũ fuit. Idẽ rebellãdi finis hispaniæ. certa mox fides & æterna pax:cũ ipsoꝝ ĩgenio in pacis partes promptior:& cũ consilio Cæsaris:qui fiduciã montiũ timẽs:ĩ quos se recipiebãt: castra sua sed quæ ĩ plano erant habitare & ĩcolere iussit. Ingẽtis esse cõsiliũ illud obseruari caput. Natura regionis circa se omnis aurifera:miniiqꝫ & chrysocollæ & alioꝝ coloꝝ ferax. Igit̃ exerceri solũ iussit. Sic astures ut latẽtes ĩ ꝓfundo opes suas atqꝫ diuitias:dum aliis quærunt nosse cœperunt.

o Mnibus ad occasum & meridiẽ pacatis gẽtibus:ad septẽtrionem quoqꝫ dũtaxat ĩtra rhenũ atqꝫ danubiũ. Itẽ ad oriẽtẽ intra eurum & euphraten:nili quoqꝫ reliqui: qui ĩmunes imperii erant:sentiebant tamẽ magnitudinem: & uictoriam gentium populi romani reuerebãtur. Nam & scythæ misere

Allen c/c/. 3/30/92

legatos : & Sarmatæ amicitiam petentes : Seres etiam habitantesque sub ipso sole Indi cum gemmis & margaritis elephãtos quoq; inter munera trahentes nihil magis q̃ longinquitatem uiæ imputabãt. quadriẽniũ impleuerant : & tamen ipse hominũ color ab alio uenire sole fatebatur. Parthi quoq; (quasi uictoriæ pertineret) rapta clade crassiana ultro signa rettulere. Sic ubiq; cuncta atque continua totius generis humani : aut pax fuit : aut pactio. Ausus q; tandẽ Caius Augustus septĩgẽtesimo ab urbe cõdita ãno Ianum geminũ claudere : bis ante se clausũ sub Numa rege : & uicta primũ carthagiẽ. Hinc conuersus ad pacem pronum ĩ omĩa mala : & in luxuriã fluens sæculũ grauibus seuerisq; legibus multis coercuit. Ob hæc tot facta ingentia dictator perpetuus : & pater patriæ. Tractatum etiam in senatu : an quia condidisset imperium Romulus uocaretur. Sed sanctius & reuerentius uisũ est nomen Augusti : ut scilicet iam tum dũ colit terras ipso nomine & titulo cõsacraret.

.L. Flori epithomatis liber ultimus.

.:FINIS:.

